

Argument pag. 9

• *Candidatura României la integrarea în NATO – șansa unui examen de succes*,
Dr. Ioan Mircea Pașcu, ministrul Apărării Naționale pag. 10 – 11

• *Continuarea accelerată a restructurării și modernizării armatei*,
General dr. Mihail Popescu, șeful Statului Major General pag. 14 – 16

• *Integrarea euro-atlantică și națiunea română*,
Profesor univ. dr. Ioan Scurtu pag. 20 – 21

Geopolitici și geostrategii pe traiectoria viitorului

• *Paradigmele geostrategiei în analiza istoriei imediate a relațiilor internaționale*,
Colonel prof. univ. dr. Constantin Hlihor pag. 22 – 24

• *Forțe și tendințe ce acționează în mediul strategic de securitate european*,
Colonel dr. Teodor Frunzeti pag. 25 – 27

• *Identitatea europeană de securitate și apărare*,
Locotenent-colonel Augustin Văduva pag. 28 – 30

• *România, Occidentul și integrarea euro-atlantică. Tradiție și actualitate*,
Dr. Vladimir Zodian pag. 31 – 34

Eveniment strategic

• *America proclamă războiul împotriva terorismului internațional, cronologie sumară*,
Alina Macovei, Alexandra Sarcinschi, Cristian Băhnăreanu, Mihai Dinu ... pag. 35 – 37

• *La orizont: o nouă strategie militară antiteroristă*,
Redacția pag. 38 – 40

Securitate și strategie militară

- *Sfârșitul strategiei?!*,

Dr. Gheorghe Văduva pag. 41 – 44

- *Elemente ale unei strategii de influențare,*

Locotenent-colonel ing. Vasile Păun pag. 45 – 48

- *Conceptul CJTF și operațiile militare ale viitorului, între tradiție și inovație,*

Colonel dr. Visarion Neagoe pag. 49 – 51

Societatea informațională. Pace și război

- *Puterea minții în confruntările viitorului,*

Colonel dr. Alexandru Leordean pag. 52 – 54

- *Puterea energetică a României și suveranitatea de stat,*

Inginer Liviu Luca, președintele UFS „Atlas“ pag. 55 – 57

Analize. Sinteze. Evaluări

- *Evoluția istorică a drepturilor omului în viziunea comparativă asupra diferitelor concepții și culturi. Considerații speciale privind evoluția constituțiilor germane și române,*

Profesor univ. dr. Dieter Blumenwitz,

Universitatea din Würzburg, Germania pag. 58 – 61

- *Valea Vardarului, între amenințarea armelor și speranța păcii,*

Redacția pag. 62 – 66

Puncte de vedere

- *Determinări obiective și subiective în definirea securității structurilor societale,*

Dr. Constantin Moștoflei pag. 67 – 70

Note de lectură

- *Procesul menținerii păcii sau un nou „joc de mari proporții“? – Paul Latawski,*

Mirela Bene pag. 71 – 72

- *Realismul structural după Războiul Rece – Kenneth N. Waltz,*

Mihai Dinu pag. 73 – 74

Argument pag. 9

• *Romania and its Candidature for the NATO Integration – the Chance of a Successful Evolution,*

Ph. D. Ioan Mircea Paşcu, the Minister of National Defence pag. 12 – 13

• *The Continuation of the Reorganization and Modernization Process of the Armed Forces,*

General, Ph. D. Mihail Popescu, the Chief of the General Staff pag. 17 – 19

• *The Romanian Nation in the Process of Euro-Atlantic Integration,*

Professor, Ph. D. Ioan Scurtu pag. 20 – 21

Geopolitics and Geostrategies on the Future's Trajectory

• *The Paradigms of Geostrategy in Analyzing the Immediate History of the International Relationships,*

Colonel, Professor, Ph. D. Constantin Hlihor pag. 22 – 24

• *Powers and Tendencies in the European Geostrategical Security Environment,*

Colonel, Ph. D. Teodor Frunzeti pag. 25 – 27

• *The European Security and Defence Identity,*

Lieutenant Colonel Augustin Văduva pag. 28 – 30

• *Romania, the Occident and the Euro-Atlantic Integration.*

Between Tradition and Modernity,

Ph. D. Vladimir Zodian pag. 31 – 34

Strategic Event

• *The United States of America Declares War against International Terrorism, brief chronology*

Alina Macovei, Alexandra Sarcinschi, Cristian Băhnăreanu, Mihai Dinu ... pag. 35 – 37

• *In progress: A New Anti-Terrorism Military Strategy*

The Editorial Staff pag. 38 – 40

Security and Military Strategy

- *The End of Strategy?!*

Ph. D. Gheorghe Văduva pag. 41 – 44

- *Some Principles of an Authoritative Strategy,*

Lieutenant Colonel Eng. Vasile Păun pag. 45 – 48

- *The CJTF Concept and the Military Operations of the Future – between Tradition and Innovation,*

Colonel, Ph. D. Visarion Neagoe pag. 49 – 51

The Informational Society. Peace and War

- *The Power of the Mind in the Future Confrontations,*

Colonel, Ph. D. Alexandru Leordean pag. 52 – 54

- *The Energetic Power of Romania and the State Sovereignty,*

Eng. Liviu Luca, the President of UFS „Atlas“ pag. 55 – 57

Analyses. Syntheses. Assessments

The Historical Evolution of the Human Rights from a Comparative Point of View upon the Different Concepts and Cultures. Special Remarks regarding the Evolution of the German and Romanian Constitutions,

Professor, Ph. D. Dieter Blumenwitz, Würzburg – University pag. 58 – 61

- *Vardary Valley, between War Threat and the Hope for Peace,*

Redacția pag. 62 – 66

Opinions

- *Objectives and Subjectives Determinations in defining the Societal Security Structures,*

Ph. D. Constantin Moștofleu pag. 67 – 70

Reviews

- *Peacekeeping or a „New Great Game“? – Paul Latawski,*

Mirela Bene pag. 71 – 72

- *Structural Realism after the Cold War – Kenneth N. Waltz,*

Mihai Dinu pag. 73 – 74

Impact Strategic are ambiția de a se impune în zona de profil în calitate de tribună de idei a Centrului de Studii Strategice de Securitate.

Instituționalizarea revistei, cu redacție proprie, ce aparține structural Centrului de Studii Strategice de Securitate, va impune, cu sprijinul unui important partener reprezentând societatea civilă – Federația Sindicatelor Jurnaliștilor și Tipografilor din România – o apariție ritmică.

„**Impact Strategic**“ își propune să continue explorarea mediului de securitate și a spațiilor de interes strategic pentru România, să aducă în dezbatere, deopotrivă, obișnuitele și, poate, mai puțin obișnuitele probleme de care se ocupă azi geopolitica, geostrategia, la noi și pe mapamond, teoriile și punctele de vedere actuale, evaluările și proiecțiile asupra viitorului.

Ne vom angaja cu toate forțele de care dispunem, împreună cu colaboratorii mai vechi ori viitori, în investigarea profundă a problematicilor specifice domeniului strategic, de la cele ce țin de strategia acțiunilor politice, economice, informaționale, militare, la cele care vizează strategia forțelor și mijloacelor.

„**Impact strategic**“ se dorește a constitui cadrul propice realizării unui schimb de idei aparținând comunității științifice naționale și internaționale, subordonat scopului susținerii integrării României în structurile de securitate europene și euro-atlantice.

Revista are rubrici care vor trata pe larg, prin cele mai autorizate condeie, probleme de geopolitică, geostrategie, geoeconomie, de securitate și de strategie militară, aspecte ale strategiei în societatea informațională, ale păcii și ale războiului, oferind cititorilor analize, evaluări și prognoze, puncte de vedere din cele mai diverse, precum și note de lectură pe marginea unor lucrări de specialitate de apariție recentă. Vom prezenta comentarii și concluzii asupra unor evenimente de valoare strategică, venind în întâmpinarea posibilelor interogații ale cititorilor noștri. De o atenție deosebită se va bucura abordarea celor mai prezente aspecte ale acțiunilor de securitate cu obiective antiteroriste, puternic readuse în actualitate de dramaticele evenimente din SUA, de la începutul lunii septembrie 2001.

Mai presus de orice, una dintre condițiile supraviețuirii și ale dezvoltării în mileniul trei este să știi, să înțelegi, să te implici, să poți. Iar puterea stă mai ales în cunoaștere, în inteligență, în iscusință, în promovarea solidarității cu forțele democrației și libertății.

Candidatura României la integrarea în NATO

- șansa unui examen de succes -

Dr. IOAN MIRCEA PAȘCU,
ministrul Apărării Naționale

Aderarea la Alianța Nord-Atlantică reprezintă o prioritate fundamentală a actualului Guvern și, în același timp, principalul obiectiv al politicii de apărare, din perspectiva pregătirii pentru Summit-ul NATO de la Praga, din anul 2002.

Ministerul Apărării Naționale a stabilit, ca direcție centrală a acțiunilor sale, revigorarea candidaturii noastre la NATO. Ne-am asumat acest demers pornind de la cinci elemente centrale: continuitate, credibilitate, consistență, contribuție și parteneriat.

România își respectă angajamentele precedente față de NATO, corelând însă mai realist obiectivele cu resursele. Planul național anual de pregătire pentru aderare, care a și fost evaluat de echipa NATO la începutul lunii martie, a menținut doar obiectivele pentru care există garanția îndeplinirii. Principalele documente ale planificării apărării vor pleca, de asemenea, de la documentele elaborate de vechea putere, care vor fi îmbunătățite și actualizate.

NATO nu va primi noi membri dacă aceștia nu vor respecta criteriile stabilite de Alianță pentru aderare. Efortul României nu trebuie să fie doar responsabil, ci și credibil. Angajamentele de reformă sunt foarte mari, dar am stabilit priorități clare pentru care am alocat resursele necesare prin bugetul stabilit pentru Apărarea Națională.

Consensul național pentru atingerea acestui obiectiv arată încă o dată că suntem parteneri credibili. 85% dintre români susțin integrarea în NATO. Întreaga societate românească și-a asumat valoric acest obiectiv. Realizăm cu toții că pregătirea pentru NATO nu se reduce la reformarea forțelor armate, ci presupune modernizarea țării.

România alocă resurse semnificative pentru realizarea criteriilor și obiectivelor prioritare aderării. Aceasta este singura cale pentru a intra în spațiul Europei instituționalizate.

Astăzi nu mai există alternative. Europa și lumea globală sunt împărțite în două lumi distincte: un spațiu al raporturilor tradiționale de putere, în care conflictele, violența și instabilitatea sunt dominante, și un spațiu al cooperării, al normelor și valorilor democratice.

Evoluția naturală a României este spre spațiul valorilor euro-atlantice, spre consolidarea statului de drept, spre respectarea drepturilor omului și promovarea principiilor democrației.

Suntem pe drumul cel bun și ne-am dovedit credibilitatea în procesul de menținere a păcii și de democratizare din fosta Iugoslavie. Relația cu NATO este acum suficient de

matură pentru a ne gândi la dezvoltarea cooperării în managementul crizelor. Contribuția la stabilitatea europeană, prin acțiuni de prevenire a conflictelor, și promovarea respectării drepturilor omului sunt părți inseparabile ale politicii de securitate a României.

Procesul aderării noastre la NATO se bazează pe planuri și strategii consistente.

Ministerul Apărării Naționale a constituit, încă din 1994 – anul aderării României la Parteneriatul pentru Pace – „un vârf de lance” recunoscut al candidaturii țării noastre. Stadiul relativ avansat al reformei forțelor armate este un argument pragmatic pentru plusul de securitate semnificativ pe care îl poate aduce integrarea militară a țării noastre în structurile NATO. Consiliul Suprem de Apărare a Țării a aprobat structura finală de forțe, care, modernizată corespunzător, va asigura o capacitate defensivă credibilă și eficientă.

Din perspectiva apărării naționale, procesul de pregătire pentru aderare a constituit un veritabil catalizator al restructurării și modernizării forțelor armate. Reforma denotă seriozitatea demersurilor românești pentru compatibilizarea sistemului național de apărare cu standardele NATO.

Planul național anual de pregătire pentru aderare a fost substanțial îmbunătățit, printr-o abordare mult mai pragmatică și prin realizarea unei strânse coordonări între procesul de reformă și cel de atingere a obiectivelor de interoperabilitate asumate.

În același sens, poate fi menționat sprijinul direct oferit de statele membre ale NATO, prin programele dezvoltate în plan bilateral și prin expertiza consilierilor străini care lucrează în cadrul ministerului. Această susținere vizează domeniile-cheie ale reformei.

Îndeplinirea standardelor NATO, continuarea reformei, crearea unor structuri de forțe credibile, moderne și eficiente necesită un efort bugetar important și dificil în condițiile unei economii de tranziție.

Ca în orice democrație, obținerea fondurilor necesare presupune, în primul rând, un proces de conștientizare a opiniei publice și, simultan, de sensibilizare a clasei politice, care să susțină în mod concret și conștient aceste obiective naționale.

Este un motiv în plus pentru a ne coordona și conjuga eforturile în vederea continuării și optimizării unor politici guvernamentale, cu impact major asupra viitorului țării noastre.

Este nevoie de pragmatism în pregătirea candidaturii țării noastre: trebuie să înțelegem exact ce poate oferi Alianța, care sunt responsabilitățile noastre și care vor fi ele în calitate de viitor membru. Nu în ultimul rând, trebuie să înțelegem că o eventuală aderare la NATO în anul 2002 constituie doar o etapă, esențială e adevărat, dar că integrarea efectivă în Alianță, din punct de vedere al interoperabilității cu structurile NATO și al modernizării armatei proprii, constituie un proces care va continua și după ce România va deveni membru cu drepturi depline în NATO.

Istoria este rezervată în a oferi deschideri reale unei națiuni. România are acum o șansă istorică pe care nu-și poate permite s-o irosească, șansa de a adera la Alianța Nord-Atlantică. Avem o mare responsabilitate, pe care ne-o asumăm pragmatic, susținut și consistent. Când vom deveni membru al Alianței, vom privi cu mândrie în urmă și vom putea spune: **nu am ratat această șansă!**

Romania and its Candidature for the NATO Integration - The Chance of a Successful Evaluation -

Ph. D. IOAN MIRCEA PAȘCU,
The Minister
of National Defence

The integration into the North-Atlantic Alliance is a fundamental priority of the present Government, and, at the same time, the main objective of the defence policy, concerning the preparation for the NATO Summit in Prague, in 2002.

The central objective of the Ministry of National Defence is the reinforcement of our candidature for NATO. For this purpose, we have started from five central elements: continuity, credibility, consistency, contribution and partnership.

Romania respects its previous commitments towards NATO, correlating more realistically the objectives with the resources. The Annual National Plan for the integration preparations, which has already been evaluated by the NATO team at the beginning of March, has sustained only the realistic objectives. The main documents of the defence planning will start also from the papers worked out by the former Government, which will be improved and brought up to date.

NATO will not receive new members if these do not respect the criteria established by the Alliance for the integration process. The effort of Romania must be both responsible and credible. The reform commitments are very high, but we settled clear priorities for which we allocated the necessary resources according to the budget for national defence.

The national consensus for the achievement of this objective indicates once again that we are credible partners. 85% from the Romanians support the NATO integration. The whole Romanian society has taken up this objective. We have all understood that the preparations for NATO do not mean only the reformation of the armed forces but implies also the country modernization.

Romania allots significant resources in order to fulfill the criteria and the priority objectives of the integration process. And this represents the single solution for entering into the institutionalized space of Europe.

Today there are no other alternatives. Europe and the entire world are divided in two distinct worlds: a space of the power traditional relations with dominant conflicts, violence and instability and a space of cooperation, of democratic norms and values.

The natural evolution of Romania is oriented towards the Euro-Atlantic values, the consolidation of the state according to law, the respect of the human rights and the promotion of the democratic principles.

We think we are going into the right direction and we have already proved our credibility in the process of peacekeeping and democratization in the former Yugoslavia.

Moreover, the NATO relationship allows us to develop the cooperation in the management of crisis. The contribution to the European stability by preventing the conflicts and the promotion of the human rights are inseparable elements of the security policy of Romania.

The process of our integration in NATO is based on concrete plans and strategies.

Since 1994 – when Romania joined the Partnership for Peace – the Ministry of National Defence was the initiator of the candidature for our country. The relative advanced stage of the reform in the armed forces offers a significant security advantage in the military integration of our country in NATO. The Supreme Defence Council of the Country consented to the final structure of forces that, in case of an adequate modernization, will ensure an efficient and credible defensive capacity.

Regarding the national defence, the preparation process for integration was a real catalyser of the reorganization and modernization of the armed forces. The reform points to the seriousness of the Romanian measures in order to make the defence national system compatible with the NATO standards.

The Annual National Plan for integration preparations was improved by means of a more pragmatic approach and a close coordination between the reform process and that of achieving the assumed interoperability objectives.

In this respect, we may also mention the direct support offered by the member states of NATO, through bilateral programs and the expertise of the foreign consultants who work within the Ministry. This support refers to the most important fields of the reform process.

The performance of the NATO standards, the continuation of the reform, the creation of several structures of credible, modern and efficient forces require an important budgetary effort, which is very difficult to assume in the context of a transition economy.

As in any democracy, to acquire the necessary capital implies, first of all, an awareness process of the public opinion and of the political class, so that the politicians can sustain concretely and consciously these national objectives.

This is an extra reason for us to coordinate and join the efforts in order to carry on and optimize some governmental policies, with a major impact on the future of our country.

For the preparations of our country's candidature we need pragmatism, as we have to understand exactly what the Alliance can offer us and which are and will be our responsibilities as a future member. Finally we should understand that an eventual integration into NATO in 2002 is only a step, very important indeed, but the actual integration in the Alliance, with regard to the interoperability with the NATO structures and the modernization of the own army, is a process that will continue also after Romania become a member with full rights in NATO.

The history is cautious in offering real opportunities to a nation. Romania has now a historic chance, namely the chance to join the North-Atlantic Alliance. We have a great responsibility that we are going to assume pragmatically, consequently and constantly. When we become a member of the Alliance, we will look proudly after us and say: we **have not missed this chance!**

Continuarea accelerată a restructurării și modernizării armatei

General dr.
Mihail POPESCU,
șeful Statului Major General

Restructurarea și modernizarea sistemului militar românesc reprezintă un proces amplu de măsuri și acțiuni pe termen scurt, mediu și lung, ce vizează adecvarea armatei în raport cu cerințele viitoare ale securității naționale.

Acest proces se impune datorită faptului că România trebuie să-și consolideze poziția de generator de securitate regională, evitând condiția de consumator al acesteia. Totodată, restructurarea și modernizarea sprijină opțiunea fermă a țării noastre de a deveni membru NATO, în timpul cel mai scurt. Restructurarea și modernizarea sistemului militar românesc sunt impuse de amplul proces de reformă structurală și funcțională pe care-l parcurge societatea românească, începând cu anul 1989. Acesta a permis instaurarea unei democrații reale în România și exercitarea controlului civil asupra sistemului militar. El permite și impune reducerea și echilibrarea costurilor sistemului militar, îndeosebi ale armatei, în raport cu cerințele actuale și de perspectivă ale mediului de securitate din sfera de interes a României, precum și cu necesitățile celorlalte domenii ale vieții sociale din țara noastră.

Trebuie avute în vedere, de asemenea, și dinamica raporturilor internaționale către multipolaritate, afirmarea noilor centre regionale de putere, apariția riscurilor de natură asimetrică și a celor transnaționale.

Armata noastră este preocupată, asemenea armatelor moderne, de realizarea unui sistem de comandă, control, comunicații, calculatoare și informații (C4I) care să asigure desfășurarea fără sincope a unor acțiuni militare bazate pe concepte operaționale noi.

Obiectivele prioritare ale restructurării și modernizării trebuie să vizeze realizarea interoperabilității cu sistemul militar integrat NATO și cu forțele armate ale statelor membre, înființarea și operaționalizarea Forței de Reacție Rapidă, aplicarea unui program coerent de modernizare a echipamentelor în concordanță cu resursele bugetare, creșterea nivelului de profesionalizare și reducerea treptată a efectivelor, participarea Armatei României la organismele de coordonare cu NATO și UE.

Înfăptuirea obiectivelor restructurării și modernizării va permite Armatei României să devină o forță modernă și credibilă, dotată cu tehnică performantă și cu echipament modern, pregătită și antrenată potrivit standardelor NATO.

Obiective prioritare

Procesul actual de modernizare și restructurare a Forțelor Armate a început încă din decembrie 1989 și se va finaliza spre sfârșitul acestui deceniu. Totalitatea măsurilor și

acțiunilor preconizate, implementate și cele ce urmează să se transpună în fapt în etapele următoare au avut și vor avea în vedere cerințele evolutive ale mediului de securitate din spațiul de interes al României.

Obiectivele au, totodată, la bază documentele programatice din domeniu: Strategia de securitate națională, Carta Albă a securității și apărării naționale a Guvernului, Legea organizării armatei, Legea privind planificarea apărării naționale și Legea privind apărarea națională, care derivă din Strategia militară a României, Planul național anual de pregătire pentru integrarea în NATO, Planul cadru și Concepția FARO 2005 – 2010, care prefigurează, în funcție de noul context geopolitic și geostrategic, realizarea Forței Proiect – 2005.

Obiectivele prioritare ale restructurării și modernizării sunt elementele de bază care conțin finalitățile generale ale ansamblului de măsuri și de acțiuni ce s-au derulat și se vor desfășura sistematic până la încheierea procesului de modernizare a Armatei României. Ele s-au fundamentat în concordanță cu nevoile și cu posibilitățile statului nostru și, dacă se va impune, pot fi modelate în raport cu viitoarele cerințe ce pot să apară.

Trebuie scos în evidență faptul că, în vederea revigorării candidaturii României pentru aderarea la Alianța Nord-Atlantică, au fost identificate 13 obiective prioritare în domeniul apărării, toate având acoperire financiară cel puțin până la sfârșitul ciclului 2 al MAP. Acestea sunt:

1. Implementarea unui sistem just și transparent de management al carierei;
2. Derularea programului de reconversie profesională;
3. Implementarea planificării reunite la nivel de ministere;
4. Implementarea Centrului Operativ de Supraveghere Aeriană (ASOC);
5. Implementarea unui sistem robust de bugetare;
6. Implementarea sistemului de comunicații STAR;
7. Participarea la exerciții și operațiuni PFP;
8. Intensificarea pregătirii de limbă engleză;
9. Dezvoltarea sistemului de pregătire a subofițerilor;
10. Restructurarea forțelor;
11. Asigurarea de forțe compatibile NATO;
12. Elaborarea unui concept de achiziții;
13. Elaborarea unei strategii coerente de înzestrare.

De asemenea, evidențiem importanța eficientizării sistemului militar, astfel încât să asigure capacitatea de conducere a comandamentelor și cea de luptă și acțiune a trupelor necesare pentru descurajarea agresiunii, apărarea credibilă a țării, pentru participarea la prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor și apărarea colectivă în plan regional, precum și pen-

tru soluționarea unor urgențe civile. Realizarea acestui obiectiv derivă din implementarea Structurii de Forțe – 2003, ce presupune:

A. LA FORȚELE TERESTRE – Comandamente: 2 comandamente de corp de armată teritoriale și 1 comandament operațional (tip CA); Forțe Active: 6 brigăzi luptătoare (1 Bg. Aerp., 3 Bg. Mc., 1 Bg. V.M., 1 Bg. Tc.), 3 brigăzi de sprijin de luptă (1Bg. Art. Mx., 1 Bg. Art. A.A. Mx., 1 Bg. Ge.) și 1 Bg. Log.; Forțe Teritoriale: 9 brigăzi luptătoare (6 Bg. Mc. Trt., 2 Bg. V.M. Trt., 1 Bg. Tc. Trt.), 5 brigăzi de sprijin de luptă (2 Bg. Art. Mx. Trt., 2 Bg. Art. A.A. Mx. Trt., 1 Bg. Ge. Trt.) și 2 Bg. Log. Trt.;

B. LA FORȚELE AERIENE: Centrul ASOC – Comandamentul Operațional Aerian Principal (nucleu) tip CA; 2 comandamente de divizie aeriană; 4 baze aeriene; 1 brigadă rachete sol-aer; 1 regiment rachete sol-aer; o flotilă transport aerian; 15 escadrile (4 escadrile aviație de vânătoare; 6 escadrile elicoptere; 2 escadrile aviație de vânătoare-bombardament; 1 escadrilă aviație de cercetare; 2 escadrile aviație de transport);

C. LA FORȚELE NAVALE: 1 comandament de flotă maritimă; 1 comandament de flotilă fluvială; 7 divizioane de nave de luptă (1 divizion nave patrulare; 1 divizion vedete rapide; 1 divizion nave minare-deminare; 1 divizion nave purtătoare de rachete; 1 divizion nave purtătoare de artilerie; 1 divizion vedete dragoare; 1 divizion vedete fluviale); 2 baze navale (1 maritimă, 1 fluvială); 1 fregată; 1 centru de scafandri; 1 centru război electronic și observare; 1 batalion de infanterie marină.

Realizarea acestui cadru se va produce prin continuarea transformărilor, redimensionărilor, desființărilor sau prin înființarea de comandamente, mari unități și unități, conform planurilor și programelor în derulare.

Se vor mai avea în vedere: realizarea interoperabilității operaționale, tehnice și administrative cu sistemul militar integrat NATO și cu forțele armate ale statelor membre; înființarea și operaționalizarea Forței de Reacție Rapidă, ca model de dezvoltare a reformei în cadrul structurii de forță, prezentată anterior; aplicarea unui program coerent de modernizare a echipamentelor, în concordanță cu resursele bugetare; creșterea nivelului de profesionalizare a personalului armatei, concomitent cu reducerea treptată a efectivelor; participarea Armatei României la organisme de coordonare cu NATO și UE.

Deși obiectivele prioritare au fost exprimate sintetic, ele se regăsesc într-un complex de planuri, programe, concepții și strategii pe baza cărora se derulează acțiuni concrete menite să asigure realizarea acestora. Ele asigură baza operaționalizării conceptelor stipulate în Strategia militară a României: capacitatea defensivă credibilă, restructurarea și modernizarea,

parteneriatul operațional intensificat și integrarea graduală 1, ce constituie un „tot sistemic interdependent”.

Armata României, după realizarea programelor de înzestrare, va fi mai compactă, performantă, eficientă, flexibilă și interoperabilă cu armatele statelor membre ale NATO. Ea va fi realizată în conformitate cu standardele Alianței, care s-au probat ca fiind cele mai performante în domeniu și va fi dimensionată în limita a 112.000 de militari și 28.000 de civili.

Conducerea armatei va participa în continuare, în limitele competențelor ce-i revin, la inițierea, dezvoltarea și consolidarea relațiilor de colaborare cu celelalte armate, ca o componentă a politicii externe a statului, o atenție deosebită acordându-se relațiilor cu armatele statelor membre ale NATO, cu armatele statelor vecine, cu accent pe demersurile privind integrarea României în structurile europene și euro-atlantice.

În condițiile constrângerilor bugetare actuale, derularea restructurării și modernizării va respecta cele două faze, definite în Carta Albă a securității și apărării naționale a Guvernului, respectiv: restructurarea și operaționalizarea structurii forțelor la cerințele minime, până în anul 2003 inclusiv, și modernizarea înzestrării acestora, îndeosebi începând cu anul 2004.

Aceste coordonate își au rațiunea în perspectivele de evoluție ale mediului de securitate din spațiul de interes strategic al României, în prognozele privind evoluția economico-financiară a țării noastre, evoluția democrației interne și a relațiilor politice, economice și militare ale statului nostru cu alte state.

Direcții principale de acțiune în etapa următoare

Căile principale de urmat, acum și în perspectivă, constau în:

- încadrarea armatei, ca instituție fundamentală a statului, în continuare și necondiționat, în efortul global al societății românești de afirmare a democrației și de realizare a economiei de piață;
- întărirea capacității de luptă și de reacție a armatei, proces care constituie esența restructurării și modernizării;
- asigurarea condițiilor pentru realizarea, din punct de vedere militar, a opțiunii României de integrare în NATO;
- continuarea realizării interoperabilității structurale, operaționale și tehnice cu armatele statelor membre ale NATO, pentru participarea la Parteneriatul pentru Pace și integrarea în structurile euro-atlantice;
- reanalizarea periodică a obiectivelor propuse, redimensionarea și perfecționarea structurilor pentru eficientizarea acestora, concomitent cu creșterea mobilității și vitezei de reacție;
- asigurarea condițiilor pentru finalizarea constituirii și înzestrării Forței de Reacție Rapidă;

- reorganizarea logisticii armatei pentru a răspunde mai bine cerințelor de realizare a interoperabilității cu logistica armatelor statelor membre ale NATO pe timp de pace, în situații de criză și în război;

- modernizarea înzestrării armatei prin derularea programelor stabilite în acest scop, aplicarea noilor norme de înzestrare, scoaterea din dotare a tehnicii care prezintă un grad avansat de uzură fizică și morală și valorificarea acesteia;

- educarea militarilor în spiritul valorilor comune europene și euro-atlantice;

- asigurarea resurselor financiare necesare restructurării și modernizării, în funcție de capacitatea de bugetare și tendințele ce se manifestă în armatele moderne privind perfecționarea structurilor și înzestrarea acestora, în concordanță cu fizionomia și evoluția conflictelor actuale;

- consolidarea controlului democratic și civil al societății asupra armatei, ca o condiție a perfecționării organismului militar și a instituțiilor democratice.

Căile de acțiune pentru îndeplinirea restructurării și modernizării Armatei nu se vor implementa fără o acoperire financiară adecvată. În acest sens, este de remarcat că procesul de restructurare și modernizare al Armatei României se va desfășura pe baza alinierii bugetării la standardele finanțării pe bază de programe, așa cum se practică în statele cu o economie avansată. Pe măsură ce economia românească va spori nivelul resurselor pentru apărare, cheltuielile pentru acest capitol vor cunoaște o pondere sporită în cadrul PIB și al bugetului, până la un nivel corespunzător nevoilor defensive și de integrare euro-atlantică. Realizarea acestui deziderat va fi „cheia” îndeplinirii restructurării și modernizării Armatei României.

Concluzii

Finalitatea procesului de restructurare și modernizare se va exprima în faptul că Armata României va fi o forță modernă și credibilă, dotată cu tehnică performantă și cu echipament militar modern, pregătită și antrenată potrivit standardelor NATO. Ea va putea îndeplini în condiții de eficiență sporită, atât operații specifice războiului modern, cât și operații militare, altele decât războiul, acționând în timp de pace, în situații de criză și în război, în conformitate cu cerințele apărării naționale și cu obligațiile internaționale asumate de statul român.

Prin totalitatea măsurilor preconizate, în același timp, armata noastră va fi organizată structural, funcțional și acțional, astfel încât să permită României să se manifeste ca un generator de securitate credibil și dorit într-o alianță – NATO – care poate, la rândul ei, să-i acopere deficitul de securitate, dacă va fi nevoie.

The Continuation of the Reorganization and Modernization Process of the Armed Forces

General Ph.D
Mihail POPESCU,
The Chief of the General Staff

The reorganization and modernization of the Romanian military system is an extensive process of measures and actions on short, middle and long term that refers to the adjustment of the Armed Forces with regard to the future requirements of the national security.

This process is necessary because Romania has to consolidate its position as a regional stability factor, avoiding being in the position of a consumer. At the same time, the reorganization and modernization is based on the firm option of our country to become a NATO member, in a short time. The complex process of structural and functional reform that our Romanian society has been going through since 1989 has required also the reorganization and modernization of the Romanian military system. This has established a real democracy in Romania and the exercise of the civil control over the military system. It has implied also the reduction and the balancing of the military system costs, especially of the Armed Forces in relation to the actual and future demands of the security environment from the sphere of interest of Romania, as well as to the necessities of other fields of the social life.

We should also take into consideration the dynamics of the international relations towards multi-polarity, the affirmation of the new regional power centers, the appearance of the asymmetric and transnational risks.

Our Armed Forces are interested in the achievement of a system of command, control, communication, computers and information (C4I) that should ensure the development of some military actions based on new operational concepts.

The main objectives of the reorganization and modernization process should refer to the interoperability with the military system integrated in NATO and with the armed forces of the member states, the organization and implementation of the Rapid Reaction Force, the application of a coherent program for the modernization of the equipments according to the budgetary resources, the increase of the professional level and the gradual reduction of the effective forces, the participation of the Armed Forces of Romania to the coordination organisms with NATO and UE.

The fulfillment of the objectives regarding the reorganization and modernization process will allow the Romanian Armed Forces to become a modern and credible force, with a performance technique and a modern equipment, prepared and trained according to the NATO standards.

1. The main objectives

The actual process of modernization and reorganization of the Armed Forces has started since December 1989 and will be completed at the end of this decade. The totality of the planned and implemented measures and actions will take into account the evolutionary requirements of the security environment in the interest space of Romania.

At the same time, the objectives are based on the programmatic documents from the respective field – The National Security Strategy, the White Charter of Security and National Defense of the Government, the Armed Forces Organization Law, the Law regarding the National Defense Planning and the Law with regard to the National Defense that are based on the Military Strategy of Romania, the Annual National Plan for the Integration Preparations into NATO, the Frame Plan and the FARO 2005 – 2010 Conception, which prefigures the achievement of the Project Force – 2005, depending on the new geopolitical and geostrategical context.

The main objectives of the reorganization and modernization process are the basic elements, which contain the general finalities of the measures and actions that were developed and will continue to be developed till the end of the modernization process of the Romanian Armed Forces. They were elaborated according to the needs and possibilities of our state and, if necessary, can be adapted according to the future demands that may appear.

We should also notice that for the reinforcement of the candidature of Romania for the integration into the North Atlantic Alliance, we identified 13 main objectives in the defense field, all of them being financially covered, at least till the end of the second cycle of MAP. These objectives are:

1. The implementation of a fair and transparent system for the career management;
2. The development of the program for professional reconversion;
3. The implementation of the planning at the level of Ministry;
4. The implementation of the Air Supervision Operative Center (ASOC);
5. The implementation of a strong budgetary system;
6. The implementation of the STAR communication system;
7. The participation in exercises and PFP operations;
8. The intensification for English Language preparations;
9. The development of the training system of the non-commissioned officers;
10. The reorganization of the forces;
11. The ensuring of forces compatible with NATO;
12. The elaboration of an acquisitions concept;
13. The elaboration of a coherent strategy for equipments.

At the same time, we would like to point out the importance of the efficiency process of the military system in order to ensure the control capacity of the commands and that of combat and action of the commandos that are necessary for the discouragement of the conflicts, the management of the crisis and the collective defense at the regional level, as well as for the clarification of some civil problems. The achievement

of this objective comes from the implementation of the Forces Structure – 2003 that implies:

A. In the case of the ARMY – Commands: 2 commands of Territorial Army Corps and an operational command (AC type); Active Forces: 6 combat brigades (an air brigade, 3 mechanized brigades, a mountain corps brigade, a tank brigade); 3 fight support brigades (a mixed artillery brigade, a mixed anti-aircraft brigade, an engineer corps brigade) and a logistics brigade; Territorial Forces: 9 fight brigades (6 territorial uncamouflaged brigades, 2 territorial mountain corps brigades, a territorial tank brigade); 5 brigades of fight support (2 territorial mixed artillery brigades, 2 territorial mixed anti-aircraft brigades, a territorial engineer corps brigade) and 2 territorial logistics brigade;

B. In the case of the AIR FORCES: The ASOC Center – The Main Air Operational Command (centre) of CA type; 2 air division command; 4 air bases; a brigade of ground-air missiles; a regiment of ground-air missiles; a small fleet for air transport; 15 squadrons (4 squadrons for fighting aircraft; 6 squadrons helicopters; 2 squadrons for fighting aircraft – air raid; a squadron for reconnaissance aircraft; 2 squadrons for transport aircraft);

C. In the case of the NAVY: a maritime commandment; an inland waters transport command; 7 warships divisions (a patrol division; a fast vedette boats division; a mine and anti-mine division; a missile ships division; a division artillery ships; a mine dredger vedettes division; a naval vedettes division); 2 naval bases (a marine, a fluvial base); a frigate; a divers center, an electronic war and observance center; a battalion of marine infantry.

This frame will be established by carrying on the processes of transformations, resizing, abrogation or organization of commandments, big units or units according to the established plans and programs.

We will also take into account the achievement of the operational, technical and administrative interoperability with the military system integrated into NATO and with the armed forces of the members states; the organization and implementation of the Rapid Reaction Force, as a model of reform development within the force structure that was previously presented; the application of a coherent program, of modernization of the equipments according to the budgetary resources; the increase of the training standards of the Armed Forces staff, together with the gradual diminution of the effective forces; the participation of the Romanian Armed Forces at the co-ordinating organisms with NATO and UE.

Although the main objectives were synthetically expressed, they can be found in a complex of plans, programs, conceptions and strategies that guarantee their fulfillment and, at the same time, the base of the implementation of the concepts stipulated in the military Strategy of Romania: the credible, defensive capacity, the reorganization and modernization process, the

intensified operational partnership and the gradual integration, which form an „interdependent systemic whole”.

After the accomplishment of the equipment programs, the Romanian Armed Forces will be more compact, efficient, flexible and inter-operative with the armies of the NATO member states. It will be developed according to the NATO standards that proved to be the most efficient in this respect and will be sized up to the limit of 112.000 military and 28.000 civilians.

The leadership of the armed forces will participate, within its competences, in the initiation, development and consolidation of the collaboration relationships with other armed forces, as a component of the external policy of the state. A special attention will be given to the relationships with the armed forces of the NATO states members, with the neighbourhood states armed forces, focusing on the approaches regarding the integration of Romania in the European and Euro-Atlantic structures.

In the context of the actual budgetary constraints, the process of reorganization and modernization will take into account the two phases, which are defined in the White Charter of Security and National Defense of the Government, namely: the reorganization and implementation of the forces structures at the minimum demands – until 2003 inclusive and the modernization of their equipment, especially starting with 2004.

These co-ordinates are based on the evolution perspectives of the security environment from the strategic interest space of Romania, on the forecasts regarding the economic-financial situation of our country, the evolution of the inner democracy and of the political, economic and military relationships of our state with other states.

2. The main action of the next stage

The most important objectives for the present and in the future are:

- To include the Armed Forces, which is a fundamental institution of the state, in the global effort of the Romania for the democracy affirmation and the achievement of the market economy;
- To consolidate the combat and reaction capacity of the army, a process which represents the essence of the reorganization and modernization process;
- To ensure the conditions for the integration of Romania into NATO, in the military field;
- To continue the structural, operational and technical interoperability with the armed forces of the NATO member states, in order to take part in the Peace Partnership and in the integration in the Euro-Atlantic Structures;
- To re-analyze periodically the assumed objectives, to resize and improve the structures in order to determine their efficiency, together with the increase of the mobility and the reaction speed;

- To ensure the conditions in order to complete the organization and equipment of the Rapid Reaction Force;
- To reorganize the army logistics in order to answer better to the requirements for the interoperability with the logistics of the armed forces belonging to the NATO member states, during peacetime, crisis or war;
- To modernize the armed forces equipment by means of the settled programs, to apply the new rules of equipment and to eliminate the technical equipment that has an advanced degree of physical and moral wear and to reevaluate them;
- To educate the military according to the European and Euro-Atlantic common values; to ensure the financial resources that are required for the reorganization and modernization process, depending on the budgetary capacities and the tendencies in the modern armed forces with regard to the improvement of the structures and their equipment according to the physiognomy and evolution of the actual conflicts.
- To consolidate the democratic and civil control of the society over the armed forces, as a condition for the development of the military structure and the democratic institutions;

The possibilities for the accomplishment of the reorganization and modernization process of the Armed Forces will be necessarily financially covered. In this respect, we should remark that the process of reorganization and modernization of the Romanian Armed Forces would be based on the budgetary joining to the financing standards on the basis of programs, as in the states with an advanced economy. As the Romanian economy increases its resources level for defense, the costs are going to have a greater share within PIB and the budget, up to a level that is according to the defensive and Euro-Atlantic integration needs. The realization of this objective will be the „key” in the reorganization and modernization process of the Romanian Armed Forces.

Conclusions

The finality of the reorganization and modernization process implies that the Romanian Armed Forces is going to be a modern and credible force, equipped with the performance technique and the modern military equipment, prepared and trained according to the NATO standards. It will be able to execute efficiently both the operations specific to the modern war and the military operations other than war, acting during peacetime, crisis situations and wartime according to the demands of the national defense and of the international commitments of the Romanian state.

These measures will guarantee that our Armed Forces are organized structurally and functionally so that Romania can reveal itself as a credible and desired security factor in an Alliance – NATO – that, in case of need, is able to ensure its security deficit.

Integrarea euro-atlantică și națiunea română

Profesor universitar
dr. Ioan SCURTU,

Consilier de stat în cadrul
Administrației Prezidențiale a
României,

Director al Institutului de Istorie
„Nicolae Iorga”

Integrarea europeană și euro-atlantică este una dintre cele mai importante și controversate probleme ale contemporaneității. Ideea misiunii europene nu este nouă; de-a lungul timpului, dar mai ales din secolul al XVIII-lea, s-au elaborat zeci de planuri vizând crearea unei comunități de state, care să acționeze solidar, pentru evitarea unor noi războaie sau crize economice.

Toate aceste planuri au eșuat datorită, pe de o parte, schimbării echilibrului de putere, astfel că statul care a dobândit cea mai mare forță era interesat de cultivarea solidarității, urmărind satisfacerea unor interese proprii pe seama altora. Pe de altă parte, a lipsit baza materială pentru asigurarea Uniunii Europene. Se cuvine precizat faptul că toate planurile de uniune au fost elaborate de marile puteri, aproape fără consultarea țărilor mici; aceste planuri se elaborau adeseori în detrimentul statelor mici și slab dezvoltate.

În prezent, datele problemei s-au schimbat radical. În primul rând, s-a creat baza tehnică și materială a Uniunii și se realizează o globalizare accelerată, cu sau fără voia liderilor politici. Dacă, de exemplu, în secolul al XVIII-lea o scrisoare de la București ajungea la Madrid în circa o lună și jumătate, în prezent, cu ajutorul Internetului nu sunt necesare decât câteva fracțiuni de secundă. Prin intermediul televizorului putem urmări, simultan, evenimente care au loc la sute de mii de kilometri distanță, luând cunoștință de desfășurarea lor, fie că este vorba de China, Indonezia, Egipt, Rusia, Franța sau oricare alt stat de pe glob. De asemenea, putem afla cursul dolarului pe piețele monetare ale Japoniei, Australiei, Braziliei sau valoarea oțelului, cuprului, aurului, porumbului etc. Nu sunt puține cazurile când unele tranzacții comerciale se realizează prin Internet, fără ca partenerii să se vadă la față.

Există și un alt fel de globalizare, ce impune colaborarea statelor. Ea are în vedere mai ales protecția mediului, care este o necesitate generală; o catastrofă ecologică produsă într-un stat afectează cel mai adesea și zonele din jur, cu consecințe grave asupra naturii și asupra oamenilor. De aici, necesitatea colaborării, a găsirii de soluții comune pentru protejarea mediului înconjurător. Ele s-au și luat în anumite domenii, ca de exemplu în eliminarea poluării cu gaze de la automobile etc.

Procesul de globalizare, de integrare este în plină ofensivă și este limpede că noi, românii, nu ne putem opune și nici nu avem interesul să rămânem în afara acestuia. Din contră, cred că trebuie să fim prezenți, activi, să ne aducem propria contribuție la acest proces.

Problema este, însă, cum ne integrăm? Unii promovează o viziune internaționalistă, acreditând ideea că nu trebuie să apelăm la valorile noastre – care, în opinia lor, sunt cu totul minore –, să abandonăm viziunea națională – care este, pentru ei, egală cu naționalismul – și să preluăm ceea ce s-a creat în statele dezvoltate. Într-o asemenea viziune nu trebuie să mai existe limbă națională, istorie națională, cultură națională, sărbători naționale, muzică națională etc.

Cred că această viziune internaționalistă – promovată cu multă osârdie de unii elitiști și de o bună parte din mass-media românești – este păguboasă pentru țara noastră. La marea-masă a integrării, fiecare stat, fiecare popor vine cu propria zestre materială și spirituală. Cine nu pune nimic pe masă evident că nici nu poate beneficia de bunurile altora. În cel mai bun caz, ar primi câteva fărâmituri și ar fi privit cu dispreț de cei din jur.

Fiecare trebuie să vină cu cât mai mult și să se bucure de prețuirea tuturor. Pentru aceasta este nevoie ca noi, românii, să ne cunoaștem cât mai bine, să fim convingși că merităm un loc la masa integrării, să avem o atitudine demnă, să fim cu adevărat, nu să ne considerăm egali celorlalți. Pe lângă obținerea unor performanțe economice, trebuie să reconsiderăm actul de educație, astfel încât toți românii, dar mai ales tinerii, să conștientizeze că au un trecut cu care se pot mândri, că au o zestre spirituală pe care trebuie să o multiplice.

Cunoașterea trecutului este și un semn de civilizație, de respect față de înaintași, față de cei care, de-a lungul timpului, au muncit, au creat, au luptat pentru ca România să existe și să se dezvolte. Cei care acreditează ideea că nimic din ce au creat înaintașii nu mai este valabil în era integrării fac, în fond, un deserviciu poporului român și României în general, acționează – cu sau fără voia lor – împotriva procesului firesc de integrare a țării noastre în structurile europene și euro-atlantice.

Învățând din lecțiile istoriei, având ochii deschiși spre lumea de astăzi, să ne integrăm cu demnitate în Europa secolului XXI.

Summary

The Romanian Nation in the process of Euro-Atlantic Integration

The knowledge of the past is undoubtedly a sign of civilization, of respect for the forerunners, for those who had worked, had created and had striven so that Romania could exit and develop. But those who believe that nothing from the past is valid in this integration time anymore make a bad turn to the Romanian people and Romania and act – consciously or not – against the normal integration process of our country in the European and Euro-Atlantic structures.

If we learn something from the history lessons, if we keep our eyes open to the nowadays world, we will integrate with dignity into the Europe of the XXI century.

Paradigmele geostrategiei în analiza istoriei imediate a relațiilor internaționale

Colonel prof. univ. dr.
Constantin HLIHOR
Academia de Înalte Studii Militare

Geostrategia, ca și geopolitica, se află într-o situație deloc de invidiat în ceea ce privește definirea și identificarea paradigmelor și metodelor de analiză. Cel mai adesea, ea este definită și analizată din perspectiva determinismului geografic și a rolului mediului înconjurător în desfășurarea conflictelor militare. Acest fapt nu numai că nu conduce la o diferențiere, ci chiar sporește confuzia și o apropiere până la identificare cu geografia militară¹. Nu de puține ori se suprapun, nejustificat, acțiunea/fenomenul geostrategic – calea și mijlocul prin care un actor își materializează interesul într-un anumit spațiu geografic – cu teoria geostrategică – rezultat al observării, cercetării și analizei comportamentului actorilor geopoliticii în acel spațiu. Chiar și numai aceste două considerente ne obligă la o delimitare clară între fenomenul geostrategic sau geostrategia operațională care ține de practica/acțiunea statelor/alți actori în cadrul relațiilor internaționale și teoria geostrategică, ca parte a teoriei generale a relațiilor internaționale.

Desigur că, între cele două niveluri ale geostrategiei, se stabilesc raporturi de ordonare-subordonare și se influențează reciproc.

Geostrategia operațională

Confundarea fenomenului cu teoria a condus la apariția unor definiții ale geostrategiei care sunt esențial diferite. Iată, spre exemplu, Pierre Célerier afir-

ma, cu câteva decenii în urmă, că „geostrategia, sora mai mică a geopoliticii, formează cu ea un diptic omogen care oferă, astfel, politicianului și militarului aceeași metodă de studiu al problemelor conexe, în mod necesar, din lumea actuală”², iar Saul B. Cohen arăta că „regiunea geostrategică este expresia identității unei vaste regiuni din lume în termeni de situație, de mișcare, de orientare a comerțului și de legături culturale și ideologice (...). Regiunea geopolitică este o subdiviziune a acesteia. Ea exprimă unitatea de caracteristici geografice. Regiunea geostrategică trebuie să joace un rol strategic, iar regiunea geopolitică un rol tactic”³. Hervé Coutau-Begarié consideră geostrategia ca „încercare teoretică de a sesiza conducerea simultană a operațiilor din teatre până atunci separate”⁴. Prin urmare, el este convins că „nu există realitate, substanță geostrategică”⁵, deoarece „ea nu este decât o raționalizare a reprezentărilor geopolitice”⁶. André Vigarie definește geostrategia ca fiind „ansamblul comportamentelor de apărare raportate la cele mai vaste dimensiuni și la cea mai mare varietate de mijloace de acțiune”⁷. În viziunea autorilor dicționarului Larrousse de la Defense et les Forces, geostrategia este „disciplina care analizează raporturile care există între politica de apărare promovată de un stat/grupuri de state în planul relațiilor internaționale și cadrul geografic”⁸.

Diferitele definiții și modalități de a privi geostrategia scot în evidență și un alt fapt, pozitiv de această dată, și anume acela al preocupării analiștilor și teoreticienilor de a găsi răspunsuri la fapte și fenomene care se petrec astăzi în viața

internațională și care nu mai pot fi observate, analizate și cercetate cu metode și instrumente specifice disciplinelor clasice: polemologia, politologia, strategia etc. Aceste preocupări au condus la reabilitarea geopoliticii și la dezvoltarea geostrategiei. Dacă în anii ‘70 doar câțiva specialiști se preocupau de analiza geostrategică, astăzi cuvântul a trecut în vocabularul curent.⁹ Dealtfel, geopolitica și geostrategia se află într-o dependență atât de strânsă din punct de vedere al fenomenului, cât și al teoriei, încât înțelegerea uneia nu este posibilă fără să se facă apel la cealaltă. Așa se explică și de ce unii autori pun semnul egal între ele¹⁰, deși exprimă realități deosebite și au, prin urmare, obiect de studiu diferit. Distincția este evidențiată, printre alții, și de contraamiralul francez Francois Caron sau de reputatul analist și om politic Zbigniew Brzezinski. În viziunea analistului militar francez „geopolitica nu poate fi decât studiul factorilor generali a căror dimensiune este de natură să reflecteze, profund, într-un sens sau celălalt, proiectul politic: geostrategia analizează ansamblul datelor de orice fel, aparținând atât economiei, cât și sociologiei, demografiei, dar și domeniului militar, susceptibile a afecta și strategia generală utilizată de un stat”¹¹. Zbigniew Brzezinski admite, ca și Francois Caron, legătura strânsă dintre cele două discipline, însă, consideră că geostrategia reprezintă „administrarea strategică a intereselor geopolitice”¹². Această distincție are imensul merit al clarității și al simplității: *geopolitica studiază interesele actorilor într-un spațiu dat și elaborează proiectul/scenariul, iar geo-*

strategia indică acele căi și mijloace necesare pentru a le materializa.

În planul realității internaționale fenomenul geostrategic/geostrategia operațională poate fi definită ca fiind ansamblul căilor și mijloacelor prin care un actor își impune interesul într-o anumită zonă sau regiune geografică. Din perspectiva actorilor, actualul sistem politic internațional rămâne încă dominat de state națiuni¹³, deși numărul lor în raport cu actorii non-statali este în scădere. Aceștia acționează, în principal, ca urmare a satisfacerii intereselor naționale, în ciuda existenței instituțiilor cu caracter integrator și a intensificării procesului de globalizare. Prin urmare, actorii care se vor întâlni într-un anumit spațiu geografic se vor găsi în situația de a avea interese comune, dar și opuse sau chiar conflictuale. Potrivit obiectivelor geopolitice pe care le urmăresc în acel spațiu, actorii își adaptează și geostrategia operațională pentru a le atinge. Raporturile care se stabilesc în câmpul geopolitic astăzi nu mai sunt predominant conflictual-militare, deoarece lupta pentru dominație ar genera nesfârșite războaie și nu ar fi moderată de nici o rațiune.¹⁴ Ar apărea și posibilitatea haosului, care ar afecta înseși interesele actorului care caută hegemonia cu orice preț în acel spațiu.

Unii analiști consideră că în lumea postrăzboiului rece, dominante sunt interesele economice și presupun că satisfacerea acestora depinde de existența cooperării și a prosperității în economia globală.¹⁵ În concurența economică, raporturile conflictuale nu au drept consecință eliminarea fizică a unui actor ca în lupta armată. Creșterea economică și acumularea de avuție pentru un actor nu înseamnă în mod automat și sărăcirea altuia.¹⁶ Nevoia de resurse economice considerate vitale și accesul la zăcămintele petroliere conduc la relații de cooperare pentru a se face o redistribuire rațională și corectă. Însă, aceleași rațiuni pot conduce la relații conflictual-militare, când resursele sunt rare sau un grup restrâns de actori le controlează și nu doresc să le împartă corect cu alții.¹⁷ Kenneth Waltz

avertiza, într-un studiu publicat în revista „International Security“ în anul 1993: „Adesea, competiția economică este mai ascuțită decât cea militară și, dacă armele nucleare limitează marile puteri în a folosi forța, ne putem aștepta ca între ele competiția economică și tehnologică să devină mai intensă“.¹⁸ Istoria imediată arată că tocmai satisfacerea/nesatisfacerea intereselor economice a determinat, pe lângă alți factori politici, ideologici, militari, ca statele-națiuni să poarte două războaie mondiale devastatoare. Observarea sumară a mediului internațional actual relevă însă faptul că nu trebuie subestimați factorii care pot produce crize și amenințări în sistemul relațiilor internaționale: competiția marilor actori pentru controlul pivoților geopolitici de pe „marea tablă de șah“.¹⁹ Dintre aceștia pot fi amintiți: tensiuni și crize etnice, religioase în diferite zone ale globului; rivalități istorice cu privire la frontiere sau regiuni geografice; proliferarea armelor de distrugere în masă în rândul actorilor cu pretenții de hegemonie regională etc. Acest lucru ilustrează că sistemul relațiilor internaționale este alcătuit astăzi, în proporții variabile și cu o dinamică extrem de schimbătoare, din actori care se găsesc în raporturi de cooperare, dar și de opoziție/conflict, că în el există atât dependențe, cât și opoziții reciproce.²⁰

De aceea, câștigul/pierderea în disputa geopolitică într-o regiune nu pot fi judecate astăzi în viziunea clasică clausewitziană a războiului. Progresele realizate în tehnologia militară au subminat ideea de apărare în sens clasic. Puterea de distrugere a armelor de nimicire în masă a adus ideea de victorie la o absurditate. Așa cum aprecia și Neville Brown: „Timp de mii de ani mai înainte (de 1945), puterea armelor de foc fusese o resursă atât de redusă, încât testul suprem al controlului general rezida în conservarea ei pentru aplicarea în momente și locuri cruciale. Deodată, ea a părut să devină atât de abundentă, încât ar fi o nebunie să eliberezi chiar și o mică parte din cantitatea disponibilă“.²¹ Acest lucru l-au înțeles repede

marile puteri posesoare de arsenale nucleare impresionante, care au ajuns la concluzia că războaiele dintre ele nu mai sunt, astăzi, un mod fructuos și dezirabil de a rezolva diferendele. Apare o stare în sistemul relațiilor internaționale pe care unii analiști au denumit-o „cultura conflictului violent“.²² În această situație, pacea nu necesită armonie. *Dezacordul și conflictul sunt presupuse a fi părți ale condiției politice umane, atât în, cât și între state, iar războiul este exclus ca instrument legitim al politicii, cu excepția scopurilor de apărare împotriva unui atac militar.*

Economistul Thomas C. Shelling demonstra, cu decenii în urmă, că a câștiga în relațiile internaționale „e un lucru diferit de a-ți învinge adversarul. Înseamnă a acumula un câștig în ceea ce privește propriul tău sistem de valori, iar aceasta se poate realiza prin negociere, prin compromis și prin evitarea comportamentului reciproc dezavantajos“.²³ Dacă la masa negocierilor arta diplomației nu poate conduce la apariția compromisului în ceea ce privește satisfacerea obiectivelor geopolitice, atunci confruntarea militară este inevitabilă. Însă, dacă există oricare altă posibilitate de a evita un război cu pierderi reciproce, dacă se poate constrânge în spațiul geografic de interes comun doar prin amenințarea cu războiul, și nu cu declanșarea lui, atunci posibilitatea compromisului este tot atât de spectaculoasă ca și confruntarea armată.²⁴

În consecință, geostrategia operațională nu înseamnă numai aplicarea operativă a forței într-un anumit spațiu.²⁵

NOTE

¹³Constantin Hlihor, „Istoria și geopolitica în Europa secolului XX. Considerații teoretice și metodologice“, Editura A.I.S.M. București, 1999, p. 124 – 126.

¹⁴Pierre Célerier, „Géopolitique et géostratégie“, P.U.F., Paris, 1955, p. 61.

¹⁵Saul B. Cohen, „Geography and Politics in a World Divided“, New York, Oxford, University Press, 1973, p. 64 – 65.

¹⁶Hervé Coutau-Begarié, „Traité de stratégie“, Institut de Stratégie Comparée, Sorbonne, Paris, 1999, p. 672.

¹⁷Ibidem, p. 677.

¹⁸Ibidem, p. 680.

¹⁹André Vigarie, „Geostrategie des océans“, Caen, Paradigme, 1990, p. 9.

⁸Constantin Hlihor, op.cit., p. 125.

⁹Hervé Coutau-Begarié, op.cit., p. 631.

¹⁰Francois Caron, „Géopolitique et géostratégie“, în „Géostrategie“, nr. 58, februarie, 1995, p. 32 – 33.

¹¹Ibidem, p. 41.

¹²Zbigniew Brzezinski, „Marea tablă de șah. Supremația americană și imperatiile sale geostrategice“, traducere de Aurelia Ionescu, Univers Enciclopedic, București, 2000, p. 43.

¹³Global Political Trends: Integration or Disintegration?, în „Strategic Assessment“, 1999; Institute for National Strategic Studies, p. 1.

¹⁴Barry Buzan, op.cit., p. 181.

¹⁵Global Political Trends..., p. 2.

¹⁶Carl Schmitt, „La notion de politique, Théorie du partisan“, traduit par J. Freund, Paris, 1972, p. 72 – 73.

¹⁷Global Political Trends..., p. 4.

¹⁸Apud Michael Mastanduno, „A realist View: three images of the coming international order“, în volumul „International Order and the Future of World Politics“, edited by T.V. Paul and John A. Hall, Cambridge, University Press, 1999, p. 23.

¹⁹Zbigniew Brzezinski, op. cit., p. 59 – 69.

²⁰Thomas C. Schelling, „Strategia conflictului“, traducere de Elena Burlacu și Ruxandra Toma, ed. Elena Burlacu, București, 2000, p. 15.

²¹Neville Brown, „The Future Global Challenge: A predictive study of World security. 1977 – 1990“, 1977, p. 153, apud Barry Buzan, op.cit., nota 15, p. 295.

²²Egbert Jahn, Pierre Lemaitre, Ole Weaver, „European Security: Problems of research on non-military aspects, în Copenhagen Papers“, nr. 1, 1987, p. 55, apud Barry Buzan, op.cit., nota 49, p. 190.

²³Thomas C.Schelling, op.cit., p. 15.

²⁴Ibidem.

²⁵Peter Viggo Jakobsen, „The Strategy of Coercitive Diplomacy Refining Existing Theory to Past – Cold War Realities“, în vol. Strategic Coercion ..., p. 62.

SUMMARY

The Paradigms of Geostrategy in Analyzing the Immediate History of the International Relationships

The Geostrategy, just like Geopolitics, has difficulties in defining and identifying the paradigms and methods of analysis. More often it is defined and analyzed from the geographic determinism view and from the role of the environment in the display of the military conflicts. This fact does not lead to any differentiation, moreover it increases the disorder and it draws near the geostrategy to the military geography. Very often the action/geostrategic phenomenon – the way and the means that an actor use to materialize his interest in a certain geographic space – and the geostrategic theory – as a result of the observation, research and analysis of the geopolitical actors' conduct in that space – overlap. Even only for these two reasons, we should distinguish and clearly mark the limits of the geostrategic phenomenon or the operational geostrategy that belongs to the action of the states within the international relationships and of the geostrategic theory, as part of the general theory of the international relationships. It is certain that between the two levels of the geostrategy, there are relations of ordering-subordination and they influence each other, the development of one of them being conditioned by the progresses and regresses of the other.

Forțe și tendințe ce acționează în mediul strategic de securitate european

Colonel dr. Teodor FRUNZETI,
Statul Major General

Forțele și tendințele în mediul de securitate – definire sintetică

Deoarece mediul strategic internațional se află într-o continuă schimbare, implicând modificări, uneori foarte rapide, este necesar a se identifica factorii ce le provoacă și care sunt sensul și evoluția acestora, cu alte cuvinte trebuie cunoscute forțele ce acționează în mediul strategic și identificate tendințele de evoluție a acestora.

Forțele care acționează în mediul internațional sunt factori ce influențează atât configurarea și exercitarea puterii în vederea modelării mediului de securitate, cât și capacitatea statelor de a-și atinge obiectivele care decurg din interesele lor naționale. Statele răspund provocărilor, riscurilor sau, după caz, amenințărilor ce se manifestă în mediul strategic, amplificând ori reducând acțiunea unora sau altora dintre instrumentele puterii naționale de care dispun.

Tendențele manifestate în mediul strategic reprezintă direcțiile pe care acțiunea forțelor o dau securității într-o anumită perioadă. Ele prefigurează evoluția în timp a proceselor ce se desfășoară în mediul strategic de securitate. Pe baza analizei tendințelor de evoluție a forțelor din mediul de securitate se elaborează prognoze și scenarii strategice, utile conducerilor politice, politico-militare și respectiv militare ale statelor în fundamentarea strategiilor de securitate și a celor militare. Tot pe această bază, organizațiile internaționale sau alți actori non-state își elaborează propriile politici și strategii pe termen scurt, mediu și lung.

Forțele și tendințele ce acționează în societatea globală au o influență crescândă asupra securității și bunăstării națiunilor. De exemplu, interdependența crescândă dintre actorii ce acționează în arena internațională – state și non-state – poate fi considerată una dintre cele mai importante tendințe ce se manifestă în prezent.

Forțe și tendințe în acțiune la început de mileniu

Dinamismul proceselor ce au loc în arena mondială și care configurează securitatea internațională este datorat multitudinii, dar și diversității forțelor ce acționează în acesta. Sensul acțiunii forțelor este foarte divers, din care cauză rezultă caracterul contradictoriu al tendințelor acestora.

Statele naționale constituie încă una dintre cele mai puternice forțe ce acționează pe arena internațională, forță afectată din ce în ce mai mult în prezent

de procesul globalizării. Viitorul statelor este întrevăzut astăzi în mod diferit de diversele școli de științe politice. Conform scenariului optimist, susținut de adeptii teoriei neolibérale, suveranitatea națională va fi din ce în ce mai restrânsă, pe măsură ce globalizarea piețelor și a civilizațiilor va depăși frontierele geopolitice de astăzi și va eroda puternic identitatea națională, creând cetățeni globali, care vor asimila interesele generale ale întregii umanități.

Un alt scenariu, bazat pe teoria realistă, prognozează că statele vor exacerba competiția în care se află unele cu altele, tocmai datorită fenomenului globalizării, încercând să preia controlul asupra noilor tendințe. Această competiție, afirmă unii politologi, va reconfigura distribuția mondială a puterii, ducând la creșterea bogăției și a stabilității unor state și la sărăcirea tot mai accentuată a altora, mărindu-se astfel decalajele dintre țările bogate și cele sărace.

În ambele scenarii însă, funcțiile și rolul statelor sunt concurate de alți actori din arena internațională (corporații multinaționale, organizații neguvernamentale, dar și crimă organizată, cartelurile drogurilor etc.), ceea ce face ca tendința actuală a activității majorității statelor europene să fie de integrare politică, economică și de securitate.¹ Așa a fost creată și se extinde Uniunea Europeană, fără îndoială cea mai stabilă organizație regională, căreia statele membre, din ce în ce mai multe, îi conferă atribuții și competențe tot mai largi.

Organizațiile internaționale sunt de două tipuri: interguvernamentale (ai căror membri sunt statele) și neguvernamentale (ai căror membri sunt persoane particulare, anumite grupuri de persoane sau instituții private). În 1997, existau deja 260 de organizații internaționale și 5.472 de organizații neguvernamentale.²

În Europa, NATO și OSCE cooperează în vederea menținerii stabilității și securității, cea dintâi dispunând de un arsenal complet de politici, strategii și de mijloace diplomatice, economice și militare de acțiune.

Prin relațiile speciale cu ONU, cu organizațiile guvernamentale din cele trei Americi, prin legăturile privilegiate cu G 8 și cu organizațiile financiare mondiale, Blocul euro-atlantic se afirmă, în momentul de față, prin calitatea de principală identitate de civilizație modernă cu o direcție relativ unitară de evoluție economică, politică, militară, culturală etc.

Creșterea extraordinară a numărului organizațiilor transnaționale și a membrilor acestora a generat o rețea complexă care se suprapune și se întrepătrunde. În anul 1996 aproximativ 200 de state și teritorii aveau, în total, mai mult de 135.000 de diferiți delegați, care le reprezentau la toate organizațiile internaționale, atât interguvernamentale, cât și neguvernamentale.

În prezent, tendința este de intensificare și de diversificare a activității organizațiilor internaționale și, totodată, de dezvoltare a unui parteneriat între

organizațiile neguvernamentale și cele interguvernamentale, dând astfel posibilitatea ambelor tipuri de organizații de a lucra împreună, de a se constitui uneori în grupuri de interese sau chiar de presiune în urmărirea unor politici și programe comune sau asemănătoare.

Corporațiile multinaționale sunt societăți de afaceri care au activități în companii subsidiare și utilizează investiții directe în alte țări. La mijlocul anilor '90, mai mult de 38.500 de corporații multinaționale din întreaga lume posedau alte 250.000 de societăți afiliate, având o cifră de afaceri de 5.200 miliarde de dolari SUA, reprezentând 20% din activitatea economică mondială. Aceste companii utilizau 73 milioane de angajați (20% din salariații statelor industrializate). Expansiunea corporațiilor transnaționale a fost ușurată de băncile transnaționale, ale căror capitaluri și profituri sunt generate de tranzacțiile ce au loc în mediul internațional.

Rolul politic al corporațiilor multinaționale este dificil de stabilit în prezent. Corporațiile solicită aportul statului atunci când au nevoie de protecție sau când doresc să se dezvolte.

Extremismul etnic și religios. Prin extremism, în sensul cel mai larg, se înțelege atitudinea anumitor curente, mișcări etc. care, pe baza unor teorii, idei sau opinii extreme, urmăresc, prin măsuri violente sau radicale, să-și impună programul.³

Extremismul etnic se bazează pe etnocentrism, adică pe credința că naționalitatea în sine conferă superioritate în raporturile dintre indivizi și dintre comunități umane. Fără îndoială că etnocentrismul alimentează conflictul etnic. Persoanele și mai ales grupările cu vederi etnocentriste resping concilierea și compromisul cu alte naționalități. Această barieră în calea cooperării și consecințele sale generatoare de conflicte a fost evidentă în conflictele din spațiul ex-iugoslav, ciocniri cultural-religioase și armate ce i-au implicat pe sârbi, croați și bosniacii musulmani între 1992 și 1995, iar mai recent pe albanezii kosovari, pe sârbi și pe macedoneni.

Dacă valorile specifice etnonaționalismului se răspândesc și se intensifică, este posibil și probabil ca violența să se răspândească. Drept urmare, puterea statelor de a menține împreună diversele naționalități, spre edificarea unui ideal și atingerea unor interese comune, poate fi depășită de forța distrugătoare.

Mișcările religioase, la rândul lor, pot deveni sursă de tensiune în mediul internațional, mai ales atunci când se radicalizează, fiind implicate adânc în acțiuni politice pe scară largă și dedicate cu fanatism propriei cauze. Conducătorii mișcărilor religioase extremiste militante sunt convinși că aceia care nu împărtășesc aceleași convingeri cu ei, trebuie să fie pedepsiți, iar compromisul este inacceptabil. Mișcările religioase extremiste au, de regulă, un caracter transfrontalier și tendințe universaliste, fiind în același timp exclusiviste: resping toate opiniile ce contravin propriei ordini politice și sociale.

Deși extremismul etnic și cel religios nu sunt singurii actori non-state ale căror ideologii și activități contribuie la violență, mulți experți în domeniu consideră că acestea au tendința de a stimula cinci tipuri de activități internaționale.

Primul tip este *iredentismul* – încercarea unui grup etnic sau a unei religii de a revendica teritorii într-o regiune adiacentă, posedată în trecut și pierdută ulterior, aflată acum în posesia unui alt stat. Al doilea tip este *secesiunea* sau *revolta separatistă*, care constă în încercarea unei minorități religioase sau etnice de a se separa prin utilizarea forței de un stat recunoscut internațional. Al treilea tip este *migrația*, adică plecarea unor grupuri etnice sau religioase din țara de origine, pentru a scăpa de persecuție. Crearea unei *diaspore*, adică a unei comunități ce trăiește în străinătate, menținând însă legăturile cu țara de origine, este un al patrulea tip de activitate internațională. Al cincilea efect este *terorismul internațional*.

Tendința promovată de extremismul etnic și religios este destabilizarea situației internaționale la nivel zonal și

chiar regional și destructurarea statelor în care acestea acționează, concomitent cu încercarea de a constitui (în unele cazuri) propriile entități statale.

Terorismul internațional. Grupările teroriste constituie un tip distinct de actor non-stat, ale căror activități exacerbează tensiunea internațională și subminează autoritatea și puterea statelor. Terorismul este definit, în general, drept o activitate criminală, vizând îndeplinirea unor scopuri politice prin utilizarea violenței. Astăzi, terorismul este o strategie practică de o multitudine de mișcări reprezentând minorități politice, religioase și etnice, care caută să obțină avantajele de care se bucură majoritățile țărilor respective; de asemenea, în unele situații, grupările teroriste caută să se răzbune pe acele state și pe populația majoritară considerată opresoare. Grupările teroriste încearcă să câștige libertate politică, privilegii și bunuri materiale pe care ele consideră că nu le pot obține, deoarece sunt persecutate.⁴

Principalul obiectiv al grupărilor teroriste din zilele noastre constă în câștigarea independenței și constituirea unui stat propriu (de exemplu: IRA în Irlanda de Nord, ETA în Spania, UCK în Kosovo, PKK în Turcia și Irak).

Recentele evenimente tragice din SUA au propulsat terorismul internațional în poziția de principal adversar al

democrației, al stabilității și al cooperării în cadrul comunității națiunilor moderne.

Criminalitatea internațională. Organizată într-o lume în curs de globalizare, cu frontiere spiritualizate sau cel puțin penetrabile, crima organizată sindicalizată poate utiliza cu ușurință tehnologia de vârf în domeniul computerelor și al telecomunicațiilor, pentru a se interconecta, a-și extinde operațiile și pentru a-și mări profiturile. Cartelurile drogurilor (dintre care cele mai cunoscute sunt cele columbiene, de la Cali și Medellin, dar și cele care operează în triunghiul de aur din Indochina), rețelele care fac trafic ilegal de materiale nucleare provenite de pe teritoriul fostei URSS, organizațiile care se ocupă cu spălarea banilor murdari proveniți din activități ilegale sunt tot atâtea provocări la adresa stabilității statelor pe teritoriul cărora acționează.

Tendința actuală a activității rețelilor crimei organizate este de a-și extinde activitatea transfrontalieră, concomitent cu utilizarea unor tehnologii de vârf, în special din domeniul informaticii, și de a atrage în sfera lor de activitate persoane cu funcții importante în sfera politicului de pe teritoriul unora dintre statele în care acționează.

România se detașează ca factor de stabilitate și securitate est-centrală și ca participantă la clădirea unei arhitecturi complexe de securitate zonală, regională

și continentală. Regimul democratic asigură în interior un cadru organizat de exprimare a libertăților individuale și politice, a identităților culturale și religioase. Sistemul economic, cu toate întârzierile cunoscute în modernizare, se aliniază standardelor europene, ca și sistemul legislativ-juridic. Relațiile cu statele vecine sunt reglementate prin noi tratate: legăturile economice și de altă natură cu Ucraina și Rusia cunosc o dinamică normală. Raporturile politico-militare cu NATO și UE evoluează pe o direcție de diversificare a formelor și de adâncire a conținuturilor. În egală măsură, România activează constant în sensul întăririi stabilității și securității internaționale în cadrul ONU, OSCE, a Pactului de stabilitate din Balcani, a organismelor de cooperare regională din bazinul Mării Negre, a organismelor economice, financiare și culturale internaționale. Ralierea fermă la UE și NATO rămâne însă opțiunea fundamentală de integrare a României în mediul de securitate european.

NOTE

¹Cf. Wolfgang Reinicke, „Global Public Policy”, în „Foreign Affairs” nr. 76, November/December, 1997, pag. 53.

²Yearbook of International Organizations, 1996/1997, vol. I, pag. 1685.

³Dictionar Enciclopedic, vol. II, Editura Enciclopedică București, 1996, pag. 273.

⁴Charles W. Kegley și Eugene R. Wittkopf, „World Politics, Trend and Transformation”, 7th. edition, St. Martin/Worth, 1999, New York, pag. 192.

Summary

Powers and Tendencies in the European Geostrategical Security Environment

Romania is obviously a stability and security factor in the Eastern-Central Europe and a participator in the construction of a complex zonal, regional and continental security structure. The democratic regime guarantees internally an organized frame for the expression of individual and political liberties and of the cultural and religious identities. The economic system, as well as the legislative-juridical system, with all the delays in the modernization process, has joined the European standards. New treaties have established the relationships with the neighbour states: the economic relationships with Ukraine and Russia have had a normal dynamics. The political-military relationships with NATO, EU has also known a diversification of their forms and intensification of the contents. At the same time, Romania takes an active part in the international security and stability consolidation process within ONU, OSCE, the Balkan Stability pact, the organizations for regional cooperation in the Black Sea region, the international economic, financial and cultural organizations. However, the fundamental integration option of Romania into the European security environment remains the decision to join the EU and NATO.

Identitatea europeană de securitate și apărare

Locotenent-colonel
Augustin VĂDUVA,
Direcția Integrare Euro-Atlantică
și Relații Militare Internaționale

Conceptul de *identitate europeană de securitate și apărare* (ESDI) reprezintă materializarea dorinței europenilor de a-și dezvolta posibilitățile de acțiune în domeniul securității, pe măsura realizărilor în plan economic. Aceasta izvorăște din experiența participării comunității internaționale la soluționarea situațiilor de criză și conflict pe continentul european în ultimul deceniu. Confruntările militare violente de natură inter-etnică au pus forumurile internaționale în dificultatea de a emite decizii eficiente și de a găsi formule adecvate de materializare a acestora, ca urmare a elementelor de noutate presupuse de crize, în care factorii epocii Războiului Rece nu-și mai găseau corespondența.

Eșecurile repetate ale încercărilor organizațiilor internaționale de a găsi o soluție la noul tip de crize au fost curmate de intervențiile NATO, singura în măsură să ofere dilemei rezolvării unor astfel de situații complexe un răspuns adecvat.

NATO a fost în măsură să-și adapteze strategia de acțiune la condițiile inedite oferite de noile tipuri de conflicte, ca urmare a uriașului potențial uman și material de care dispune și îndeosebi a contribuției forțelor americane. Prezența oportună în zona conflictului a mijloacelor solicitate de nevoile operaționale a necesitat mobilizări la nivel național în principalele state membre NATO. În aceste condiții, s-a putut constata că aliaților europeni le lipsesc capacitățile suficiente pentru intervenții de amploare, îndeosebi în domeniile: transport strate-

gic, acțiuni aeriene, supraveghere și cercetare strategică. Fără aportul forțelor americane, realizarea suficientei mijloacelor impuse de soluționarea conflictelor de genul celor din Bosnia-Herțegovina sau Kosovo nu ar fi fost posibilă.

Această experiență a generat, pe de o parte, exprimarea nemulțumirii americane față de prestația aliaților europeni și hotărârea statelor europene occidentale de a întreprinde demersuri în vederea depășirii acestui handicap. În acest sens, Summit-ul NATO de la Washington, din 1999, a adoptat decizia de a sprijini dezvoltarea Identității Europene de Securitate și Apărare în cadrul Alianței. Decizia prevede, în principal, că la nivel european se vor crea mecanismele necesare pentru dezvoltarea capacităților proprii, îndeosebi în domeniul conducerii operațiunilor, sub controlul politic preconizat al Uniunii Europene Occidentale (UEO). Esența opțiunii privind concretizarea măsurilor rezultate din concepția NATO referitoare la sprijinul realizării ESDI se regăsește în conceptul Forțelor Multinaționale Operaționale Inter-arme (Combined Joint Task Forces – CJTF), conform căruia, la nivelul comandamentelor regionale și subregionale NATO din Europa, vor funcționa nuclee pentru comandamente întrunite, care vor putea fi disponibilizate, la nevoie, pentru conducerea operațiunilor sub controlul politic al UEO.

În paralel cu elaborarea concepțiilor de dezvoltare a ESDI, s-au făcut auzite mai multe voci ale unor oameni politici și analiști americani, care confirmau, pe de o parte, necesitatea ca Europa să fie mult mai prezentă, alături de SUA, în gestionarea problemelor de securitate din spațiul euro-atlantic și din vecinătatea proximă a acestuia, iar, pe de altă parte, exprimau

neliștea că, o dată cu afirmarea identității europene de securitate și apărare, va scădea rolul Americii în Europa.

În circumstanțele date, liderii statelor membre ale Uniunii Europene, reuniți la Köln, au făcut un nou pas în direcția afirmării ESDI, în sensul că au imprimat concretețe obiectivului formulat în cadrul Tratatului de la Amsterdam de dezvoltare a componentei de apărare a Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC). Astfel, în cadrul deciziilor adoptate la Köln, apare cu claritate intenția europenilor de a-și constitui capacități militare proprii, care să le confere autonomie în acțiunile de gestionare a crizelor ce se vor manifesta pe continentul nostru.

În contextul general de reformare instituțională și de lărgire a Uniunii Europene, se prevedea ca Uniunea Europei Occidentale, brațul armat al Uniunii Europene și pilonul european al NATO, să-și transfere, treptat, prerogativele către Uniunea Europeană. Un prim pas în acest sens a fost deja făcut, o dată cu adoptarea deciziei ca misiunile de tip Petersberg – menținerea păcii, ajutor umanitar și salvare-evacuare – să fie preluate la nivelul Uniunii Europene. În vederea gestionării problemelor rezultate din cristalizarea componentei de apărare a PESC, Uniunea Europeană a hotărât să înființeze un cadru instituțional care să răspundă atât nevoilor de consultare și decizie politico-militară, cât și celor de pregătire a forțelor de operare.

Summit-ul Consiliului European de la Helsinki din 10 – 11 decembrie 1999 a răspuns, în mod prioritar, mandatului transmis de Consiliul European de la Köln privind întărirea politicii europene comune de securitate și apărare, amplificând acțiunile în ceea ce privește

aspectele militare și non-militare ale gestionării crizelor. La baza acestora stau prevederile Tratatului Uniunii Europene de la Amsterdam și principiile diriguitoare agreeate la Köln.

Pentru a-și putea asuma responsabilitățile referitoare la întreaga gamă a misiunilor de prevenire a conflictelor și managementul crizelor, definite în Tratatul UE misiunile de tip Petersberg, statele membre au decis să dezvolte capacități militare mai eficiente și să stabilească noi structuri politice și militare, corespunzătoare acestor misiuni. În acest context, obiectivul Uniunii este de a avea capacitatea autonomă de a lua decizii și, când NATO ca alianță nu este angajată, să declanșeze și apoi să desfășoare operațiuni militare, ca răspuns la crizele internaționale.

Uniunea va îmbunătăți și va eficientiza folosirea resurselor în managementul crizelor civile în care Uniunea și statele membre au experiență considerabilă. O atenție specială va fi acordată capacității de reacție rapidă. Toate aceste măsuri vor fi luate în sprijinul Politicii Externe și de Securitate Comună și vor întări și extinde rolul extern comprehensiv al Uniunii. Prin întărirea și concentrarea mijloacelor militare și civile de răspuns la criză, Uniunea va fi în măsură să se folosească de întreaga gamă de instrumente pentru activități diplomatice, asistență umanitară și măsuri economice pentru operațiuni de poliție civilă și management al crizelor militare.

NATO rămâne fundamentul pentru apărarea colectivă a membrilor săi și va continua să aibă un rol important în managementul crizelor.

Dezvoltarea politicii europene comune de securitate și apărare va avea loc fără a prejudicia angajamentele luate prin art. 5 din Tratatul de la Washington și art. 5 din Tratatul de la Bruxelles. De asemenea, această evoluție nu trebuie să afecteze caracterul specific al politicii de apărare și de securitate a fiecărui stat membru. În viitor vor fi întreprinși pași, pentru a se asigura consultarea reciprocă, cooperarea și transparența între UE și NATO.

Acțiunile Uniunii Europene vor fi desfășurate în acord cu principiile din Carta Națiunilor Unite și cu principiile și obiectivele Cartei OSCE pentru Securitate Europeană.

Va fi adoptat un obiectiv european comun pentru crearea de capacități militare rapid dislocabile și obiective privind capacitățile colective în domeniile comandă și control, informații și transport strategic, care să fie atinse prin coordonarea voluntară a eforturilor naționale și multinaționale, pentru îndeplinirea întregii game de misiuni de tip Petersberg.

Noile structuri militare și politice care vor fi constituite în cadrul Consiliului vor trebui să capaciteze Uniunea, în vederea luării deciziilor privind operațiunile de tip Petersberg conduse de UE și să asigure, sub autoritatea Consiliului, controlul politic necesar și direcționarea strategică a acestor operațiuni.

Principiile de cooperare cu statele europene membre NATO, dar ne-membre UE, și cu alți parteneri europeni în managementul crizelor militare conduse de UE nu trebuie să prejudicieze autonomia în procesul de luare a deciziilor de către Uniune.

Determinarea de a îndeplini misiunile de tip Petersberg va cere din partea statelor membre să îmbunătățească capacitățile militare naționale și multinaționale, care, în același timp, după caz, vor întări capacitățile NATO și eficiența Parteneriatului pentru Pace în promovarea securității europene. Statele membre ale UE și-au reafirmat angajamentul luat la Köln și determinarea de a pune la dispoziția UE capacități adecvate, fără o dublare inutilă, pentru ca aceasta să fie în măsură să preia misiuni de tip Petersberg, în sprijinul Politicii

Externe și de Securitate Comună. Asemenea capacități vor asigura posibilitatea desfășurării efective a operațiunilor conduse de UE și îndeplinirea rolului deplin în operațiuni NATO sau conduse de NATO. Capabilități militare europene mai eficiente vor fi dezvoltate pe baza capacităților naționale, bi și multinaționale existente, care vor fi întrunite pentru operațiuni de management al crizelor conduse de UE, desfășurate cu sau fără recurgere la capacitățile și mijloacele NATO. Se va insista în direcția dezvoltării atributelor necesare să asigure performanță în managementul crizelor: capacitate de dislocare, sprijin, interoperabilitate, flexibilitate, mobilitate, supraviețuire și comandă, control, luând în considerare rezultatele expertizei UEO privind mijloacele și capacitățile, precum și implicațiile pentru operațiuni conduse de UE.

Pentru a dezvolta capacitățile europene, statele membre ale UE și-au stabilit drept obiective de prim-ordin

următoarele: până în anul 2003 să fie în măsură să disloce rapid și apoi să susțină forțe capabile pentru întregul spectru de misiuni de tip Petersberg, cuprinse în Tratatul de la Amsterdam, în operațiuni până la nivel corp de armată (până la 15 brigăzi sau 50.000-60.000 de persoane). Aceste forțe trebuie să se autosusțină militar cu capacități necesare de comandă, control și informații, logistică, alte servicii de sprijin de luptă și, adițional, după caz, elemente aeriene și navale. Statele membre trebuie să fie în măsură să disloce în întregime forțele în timp de 60 zile și să asigure, în cadrul acestora, elemente mai mici, de răspuns rapid, dislocabile, cu un grad ridicat de disponibilitate. Ele trebuie să fie în măsură să sprijine o asemenea dislocare cel puțin un an. Aceasta va presupune existența unui număr adițional de unități dislocabile (și elemente de sprijin), cu un grad de disponibilitate redus, pentru a asigura înlocuirea forțelor inițiale.

Așadar, statele membre au decis să dezvolte rapid obiective de capacitate colectivă în domeniile: comandă, control, informații și transport strategic, domenii identificate de evaluarea UEO.

În acest sens, se remarcă deciziile anunțate deja de anumite state membre care merg în următoarele direcții:

- dezvoltarea și coordonarea mijloacelor militare de monitorizare și avertizare timpurie;
- deschiderea comandamentelor naționale întrunite existente pentru ofițerii din alte state membre;

- întărirea capacităților de reacție rapidă ale forțelor multinaționale europene existente;

- pregătirea înființării unui comandament european de transport aerian;

- creșterea numărului trupelor gata dislocabile;

- întărirea capacităților de transport maritim strategic.

Consiliul Afacerilor Generale al UE, cu participarea miniștrilor Apărării, va elabora obiectivele principale privind capacitățile. Acestea vor dezvolta o metodă de consultare, prin care aceste obiective pot fi atinse și păstrate și prin care contribuțiile naționale reflectând politica statelor membre și angajamentul în direcția obiectivelor pot fi definite de fiecare stat membru, cu verificarea regulată a progreselor făcute. Statele membre vor folosi procedurile de planificare a apărării existente, incluzând, după caz, pe acelea existente la NATO, la Procesul de Planificare și Analiză (PARP) și la Parteneriatul pentru Pace. Vor fi întărite și acele obiective din cadrul țărilor la care se referă Inițiativa Capabilităților de Apărare a NATO.

Statele europene membre NATO care nu sunt membre UE și alte state care sunt candidate pentru aderare la UE vor fi invitate să contribuie la îmbunătățirea capacităților militare europene. Va spori astfel eficiența operațiunilor militare conduse de UE și vor crește eficacitatea și vitalitatea pilonului european al NATO.

Un important pas înainte îl constituie restructurarea industriei europene

de apărare. Aceasta contribuie la întărirea bazei industriale europene și tehnologico-militare. Asemenea evoluții presupun sporirea eforturilor pentru armonizarea cerințelor militare și de planificare, precum și de procurare de armament.

Consiliul decide politica privind implicarea Uniunii în toate fazele și aspectele managementului crizelor, inclusiv efectuarea misiunilor de tip Petersberg, în acord cu art. 23 din Tratatul Uniunii. Din moment ce există un cadru instituțional unitar, deciziile vor respecta competențele Comunității Europene și vor asigura coerența între piloni, în conformitate cu art. 3 al Tratatului UE. Toate statele membre sunt îndreptățite să participe pe deplin și pe picior de egalitate la toate deciziile și deliberările Consiliului, precum și ale organelor Consiliului în operațiuni conduse de UE. Angajarea mijloacelor naționale ale statelor membre la astfel de operațiuni se va baza pe decizia lor suverană. Miniștrii Apărării vor fi implicați în politica europeană comună de securitate și apărare.

Datorită procesului de creare a Forței de Reacție Rapidă Europeană și de instituționalizare a CESDP, se desfășoară negocieri NATO – UE privind reglementarea relațiilor dintre aceste organizații și a rolului lor în gestionarea crizelor, cât și pentru definirea și implementarea aranjamentelor permițând accesul UE la forțe și capacități NATO pentru operații conduse de UE, atunci când NATO ca organizație nu este implicată.

Summary

The European Security and Defense Identity

As a matter of fact, beginning with January 2001, WEU has disappeared as organization and EU took on the WEU tasks (Petersberg tasks). Due to the process of creation of the European Rapid Reaction Force and of the institutionalization of CESDP, NATO and EU are negotiating with regard to the relationships between these organizations and their role in the crisis management, as well as with regard to the explanation and implementation of the agreements that allow EU the access to the NATO forces and capacities for EU operations, in case that NATO, as organization, is not involved.

România, Occidentul și integrarea euro-atlantică

Tradiție și actualitate

Dr. Vladimir ZODIAN

Tema raporturilor dintre România și Occident a revenit în actualitatea debaterilor, în mediile culturale românești și în spațiul mai larg al opiniei publice, îndeosebi din 1989. Anterior, această temă a alimentat confruntări între reprezentanții principalelor curente politice și culturale românești, începând de la 1866 și până la cel de-al doilea război mondial. Discuții s-au purtat și în legătură cu identitatea națională – în plan european –, independența politică și economică, sistemele de alianță etc., în cadrul lor au predominat, în general, tonul echilibrat și abordarea realist-pragmatică, cu toate că n-au lipsit nici punctele de vedere exclusiviste și extremiste. Astăzi, interesul pentru o definiție cât mai exactă a relațiilor noastre cu Occidentul devine mai presant decât oricând, din motive cunoscute, dar nu întotdeauna bine înscrise în conștiința publică: Occidentul, cu cele două componente de referință, americană și europeană, se afirmă drept liderul de necontestat al civilizației moderne post-industriale și, totodată, ca spațiu al libertății, prosperității și securității internaționale; acest spațiu – dincolo de unele deosebiri de opinii și atitudini dintre centrele sale de putere și autoritate – etalează o poziție comună față de marile probleme ale Europei și ale lumii și se află într-o sistematică redimensionare calitativă și geopolitică.

Abordări politico-militare

Relația strânsă dintre România și Occident are o vechime istorică reală, deși există voci care contestă tradiția respectivă, atât în țară, cât și în străinătate. Ele ignoră, în mod intenționat sau

nu, atât condițiile în care s-a desfășurat procesul etnogenezei românești, cât și rolul elementului roman – de proveniență accentuat italo-adriatică – în cristalizarea etnosului românesc. În acest context, importantă a fost și creștinarea românilor anterioară Marii Schisme din 1054, care a separat Creștinătatea occidentală (catolică) de cea răsăriteană (ortodoxă), mai ales din punct de vedere organizatoric, decât dogmatic.

Am subliniat locul factorului religie, deoarece experți de notorietate, Huntington, de exemplu, s-au obișnuit de ceva vreme să facă din apartenența la una dintre „Bisericele lui Hristos” criteriu de includere sau excludere a națiunilor din civilizația viitorului. Excluzând etnicul din structura demonstrațiilor sale, Huntington pierde din vedere, cel puțin în cazul românilor, faptul că poporul nostru s-a format într-un spațiu european dominat de „Occidentul roman”, înainte de scindarea continentului în Est și Vest, Orient și Occident. Mai corectă ar fi fost caracterizarea spațiului etno-istoric românesc drept o supraviețuire romană târzie, într-un mediu elenizat și slavizat, prin forța lucrurilor, după prăbușirea Imperiului Roman de Răsărit (secolul VII).

Și lipsa unei continuități în tradiția politică a relațiilor dintre Occident și români în secolele VII – XII, care revine obsedant în tot felul de argumentații științifice, este pe undeva o exagerare. Chiar dacă invaziile avară, slavă și proto-bulgară în Europa Est-Centrală și Balcani au spart românitatea nord și sud-danubiană în „romanii” (zone de intensă locuire românească) și au împiedicat circulația liberă între frontierele fostului Imperiu Roman, contacte și legături permanente cu Occidentul s-au înregistrat în Balcanii

de Vest, pe văile Dunării, Tisei, Mureșului, Someșului, precum și în Bazinul Mării Negre. La un moment dat, „Occidentul”, refăcut într-o sinteză romano-germanică de Carol cel Mare, s-a apropiat semnificativ, pe cale militară, de spațiul românesc, o dată cu distrugerea ringului avar din Pannonia. Instalarea triburilor maghiare în valea Tisei și reluarea expansiunii bizantine spre Dunăre, în secolele IX – X (acțiuni corelate între ele) au blocat pentru un timp legăturile directe. Ulterior, în secolele XI – XIV, Regatul Ungariei a filtrat relațiile dintre români și Occident și, prin orientarea sa de expansiune și de prozelitism catolic forțat în Țările Române, a introdus o notă de tensiune în relațiile autohtonilor cu Europa de Vest și cu Roma. Totuși, conducătorii politici români, precum Ioniță Caloianul, țarul bulgarilor și al românilor din Balcani, și unii dintre primii domni din Țara Românească și Moldova au negociat cu Roma recunoașterea internațională a calității lor de șefi independenți de stat și acceptarea în rândul comunității catolice.

În secolul al XV-lea, condițiile concrete istorice exprimate prin consolidarea regatelor Ungariei și Poloniei ca state cu politici de cucerire la est și sud de Carpați, au determinat însă adoptarea, de către elita politică a vremii, a unei poziții de ostilitate moderată față de catolicism, identificat în epocă cu Apusul (Occidentul). Cu toate acestea, trebuie să reținem faptul că autoritățile din Muntenia și Moldova au profesat o politică de toleranță religioasă în interior față de catolici (și față de alte confesiuni religioase). În plus, spre deosebire de cei mai mulți ortodocși (greci) din Imperiul Bizantin, care au văzut în cele din urmă în Impe-

riul Otoman un protector împotriva Papalității și a Occidentului latin, românii s-au menținut pe o linie de combatere militară, diplomatică și cultural-religioasă a Înaltei Porți. De la Mircea cel Bătrân și Ștefan cel Mare, până la Constantin Brâncoveanu, Țările Române au participat la principalele cruciade târzii din Europa de Sud-Est. Papalitatea și capete încoronate ale Occidentului i-au recompensat pe marii comandanți români cu titluri sonore (de felul Atleți ai lui Hristos) și în câteva rânduri le-au furnizat asistență financiară. Treptat, elita românească, în frunte cu personalități de talia lui Ștefan cel Mare sau Petru Rareș, a conștientizat rolul european și creștin al rezistenței opuse necredincioșilor (Țările Române deveniseră Partea Creștinătății) și i-au întrebuițat ca argument preemtoriu în negocierile și acțiunile diplomatice. Mihai Viteazul a recurs la etalarea contribuției militare românești în lupta împotriva otomanilor în cursul tratativelor de alianță cu Habsburgii și

pentru a obține sancționarea, de către Rudolf II, a actului Unirii din 1599 – 1600. Pe de altă parte, deși uneori au acceptat, sub presiunea forței, poziții de vasalitate și de alianță cu otomanii, domnii din Țara Românească și Moldova au recurs periodic la sprijinul creștin, preponderent occidental, pentru a se detașa de Imperiul sultanilor (în secolele XVI – XVII). Din nefericire, disputele hegemonice și religioase au fragmentat în primul rând Occidentul european, până târziu în secolul XX, și au favorizat intrarea Balcanilor și a Europei Est-Centrale sub influențele otomanilor și Rusiei Moscovite.

Cu toate acestea, secolele XVIII – XIX se înscriu ca un interval istoric decisiv pentru edificarea României moderne, cu tot ceea ce implica aceasta: națiune, cultură națională, stat național, drepturi și libertăți cetățenești, industrie, urbanizare, laicizare a societății etc. Trei modele de dezvoltare puteau urma românii în acele împrejurări: crearea unui principat unit al Moldovei și Munteniei, sub egidă rusă, cu o structură de societate de ordine, de inspirație despotico-luminată; încorporarea în Imperiul Habsburgilor și emanciparea economică și culturală în etape, într-un imperiu multietnic; adoptarea tipului de societate modernă și de stat național, cristalizate în Europa sub influența Revoluției franceze din 1789 – 1794, înrăurită și ea de Revoluția nord-americană din 1776 – 1781. După o serie de evenimente marcate de suprapunerea luptelor hegemonice dintre Austria și Rusia pentru controlarea Balcanilor, suprapuse procesului de modernizare a societății românești, a avut câștig defini-

tiv de cauză modelul occidental cel mai avansat. Elita de la 1848 a mers atât de departe cu implementarea modelului occidental, încât intenționa, practic, să transforme în câțiva ani România într-o insulă occidentală în Răsărit.

Demn de remarcat este faptul că inițiativa adoptării modelului cultural occidental (în perioada 1848 – 1866) a aparținut elitei românești. Această elită a deținut controlul asupra modului în care s-a realizat modernizarea de tip occidental și, implicit, a reușit să combată tendințele de subordonare strictă a țării de către exportatorii principali de civilizație europeană. La București, sincronizarea cu Vestul însemna, înainte de orice, un mijloc hotărâtor de întărire a României, ce putea fi oricând copleșită de puterile vecine. Pe de altă parte, după cum remarcă Eugen Lovinescu, „România era în astfel de condițiuni încât introducerea formelor (occidentale – n.n.) nu se putea face decât integral, și nu prin selectare... Excesiva diferență de nivel față de civilizația Apusului a creat în noi un puternic sentiment de inferioritate și, deci, de bruscă egalizare și de câștigare a timpului pierdut”. Ca urmare, în 1859 s-a constituit – cu susținerea directă a marilor puteri occidentale – statul modern român, ca stat național, devenit în 1877 – 1878 independent și racordat direct la Occident, cu precădere prin instituții și organizare social-economică. În 1918, s-a făurit România Mare, bazată pe unificarea Vechiului Regat cu Basarabia, Bucovina și Transilvania, în calitate de stat național de tip occidental. De altfel, la sfârșitul primului război mondial, Occidentul – transformat într-o Europă a națiunilor sub egidă franco-britanică – părea să-și redimensioneze politica și economia într-un cadru de securitate și cooperare, în organizația Ligii Națiunilor, fondată și cu participarea nemijlocită a României.

Pe plan intern, în țară, între 1859 și 1944 s-a derulat un proces ascendent, cu avansuri și reveniri explicabile, de transformare a societății tradiționale agrare pe coordonatele occidentalizării: regim democratic, drepturi și libertăți cetățe-

nești, proprietate privată, industrializare, reforme agrare, vot universal etc. Performanțele politice și economice ale sincronizării României cu Occidentul, după expresia sugestivă acreditată de Eugen Lovinescu, au depășit sensibil disfuncționalitățile înregistrate în societatea în curs de modernizare, cu preponderență în sferile socialului și mentalului colectiv. Din păcate, modernizarea de conținut a societății românești nu s-a finalizat din cauza timpului scurt avut la dispoziție și a contextului internațional european, dominat încă, la vremea respectivă, de conflicte și confruntări pentru hegemonie continentală, angajate de Rusia, Franța, Marea Britanie și Germania, ultimele trei state fiind luate drept model de către elitele naționale.

Izbucnirea celui de-al doilea război mondial și prăbușirea Europei națiunilor au avut urmări catastrofale pentru România. Țara a participat, sub conducerea mareșalului Ion Antonescu, la campaniile inițiate de Adolph Hitler în Răsărit. Schimbarea de alianțe din august 1944 și participarea ulterioară la război alături de Națiunile Unite au garantat existența de stat a României, dar nu au putut modifica poziția ei la Conferința de pace din 1946 – 1947 de partener inferior al Axei, înfrânt pe câmpul de luptă. Ocupația militară sovietică și instaurarea regimului comunist, din anii 1944 – 1947, au izolat necruțător România de Occidentul democratic, împingând-o pe o traiectorie alături de direcțiile prioritare de evoluție politică, tehnologică, economică, socială și culturală ale ultimelor decenii ale secolului XX. Între timp, Europa Occidentală și-a rezolvat multe dintre problemele care au provocat eclipsa poziției sale de prestigiu pe arena internațională: încetarea interminabilelor conflicte interne sociale, naționale, ideologice și religioase; așezarea democrației pe temelii solide ale respectării de profunzime a drepturilor omului; recuperarea parțială a decalajelor economice și tehnologice în raport cu SUA; declanșarea și accentuarea proceselor de integrare europeană (UE) și euro-atlantică (NATO) etc.

Alături de SUA – care au deținut și continuă să dețină o pondere determinantă în redimensionarea Occidentului modern – Europa și-a rostuit un nou destin în cadrul UE și al NATO, transformându-se cu adevărat într-un spațiu al păcii, stabilității și prosperității.

Revenirea României în această Europă, după Revoluția din decembrie 1989, este o provocare decisivă a istoriei pentru națiunea noastră, condiția obligatorie a dezvoltării prin adaptarea creatoare la imperativele secolului XXI. Rolul decisiv în cadrul acestui proces trebuie să-l aibă voința fermă de schimbare, manifestată în primul rând la nivelul elitei politice românești.

Abordări culturale

Dacă sensul și dinamica relațiilor politice și alianțelor politico-militare dintre statele occidentale și români au făcut obiectul multor observații în marginea adevărului istoric, afilierea culturală a românilor la Occident a fost pusă sub semnul îndoielii. S-a considerat, îndeobște, că Ortodoxia a constituit un obstacol spiritual în direcția integrării în Occident, grație valorilor proprii, greu sau aproape de netrecut. Și astăzi se mai aud voci care vehiculează astfel de opinii, după două secole de modernizare românească.

Fără a intra în detalii, se cuvine să facem câteva precizări.

Ortodoxia românească a avut întotdeauna o deschidere benefică spre dialogul ecumenic și, deopotrivă, a respectat profilul moral al unui popor tolerant, înclinat către dialogul și conviețuirea inter-etnică și inter-confesională. Concomitent, sunt numeroase dovezi de adaptare a unor influențe timpurii ale culturii occidentale în spațiul religios, de la elemente de arhitectură gotică, până la arta vechilor tipografi. Și în mediul laic, Renașterea, Umanismul și Iluminismul au stimulat creativitatea românilor, după cum o probează operele unor personalități de mărimea unor Nicolaus Olahus, Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir. Descoperirea în mediile culte a originii latine a poporului de la Carpați,

Dunăre și Mare, facilitată de contactele cu lucrările Antichității și Umanismului, a conferit întregii societăți, în secolele XVI – XVII, un imbold către fapte eroice și o anume conștiință a superiorității. După secole de uitare, Occidentul și românii se redescopereau astfel reciproc: pentru învățații Vestului era un prilej de confirmare a exactității izvoarelor istorice antice, pentru români certitudinea că nu mai sunt singuri pe lume – o insulă într-o mare slavă.

În secolele XVIII – XIX, contactul nemijlocit cu Occidentul a favorizat în chip hotărâtor cristalizarea conștiinței naționale (activitatea Bisericii Unite, Școala Ardeleană, frecventarea unor importante centre universitare din Franța, Germania, Italia etc.) și formularea proiectelor modernizării politice și culturale în România (generația de la 1848). Practic, cultura națională s-a cristalizat sub influența marilor curente culturale europene.

Spre deosebire de alte zone ale Ortodoxiei, precum Rusia – unde au luat avânt panslavismul și euroasianismul – riposta la occidentalizarea rapidă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea nu a vizat în România natura procesului, ci, mai ales, modul concret în care formele avansate s-au impus unui fond nepregătit încă de o bruscă și complexă înnoire („Junimea”). Numai la nivelul unor elite intelectuale anumite valori occidentale au fost contestate (parțial Nicolae Iorga, Mihai Eminescu, C. Stere, C. Rădulescu-Motru, „Gândirea” etc). Contestarea s-a limitat la cercuri relativ restrânse și undeva s-a încadrat în mode ale Europei Centrale și Occidentale de reactualizare a tradițiilor ancestrale, de dinainte de creștinism și modernitate. Fenomenul legionar, de pildă, se corelează în linii generale cu ascensiunea temporară a extremismului în multe state europene; în condiții politice normale, statul democratic român l-ar fi putut extirpa. Oricum, nici extremismul de dreapta, nici cel de stânga n-au izbutit să se impună decisiv pe scena noastră politică și în cultura națională; nici măcar sub regimurile carlist și antonescian nu s-a reușit insta-

larea de durată a legionarilor la putere. Dimpotrivă!

Exclusivismul ideologic de sorginte comunistă, însă, și-a pus o amprentă mai pregnantă în cele aproape cinci decenii de regim totalitar, fără a penetra totuși adânc fondul de bază al culturii naționale, de esență europeană. Incapabil să creeze valori culturale autentice, comunismul a recurs în România – în anii dictaturii lui Nicolae Ceaușescu – la metoda includerii unor opere și personalități autentice ale trecutului în tiparele propriei sale propagande; aceasta din urmă a fost obligată, din lipsă de legitimitate ideologică, să apeleze la mai vechiul arsenal național, căutând să exacerbeze interesul pentru ideea națională și să izoleze națiunea de exterior, în principal de marile curente de idei ale Occidentului. Și, pe planul respectiv, comunismul a înregistrat un usturător eșec: apelul la valorile național-comunismului a primit un răspuns adecvat din partea poporului român în decembrie 1989 și epoca dictaturii s-a încheiat brusc și tragic, cu toate că persistă încă și efecte secundare. Astfel de efecte secundare, de felul manifestărilor xenofobe, antisemite, extremiste, antidemocratice, se cuvin să fie combătute cu toată vigoarea. Incluziunea în spațiul civilizației europene moderne o reclamă cu acuitate. De asemenea, și alte rădăcini ale societății comuniste sau moștenite dintr-un

trecut mai îndepărtat – ce țin de atitudinea față de muncă și lege, respectul dreptului de proprietate și de opinie etc. – trebuie definitiv eliminate.

Concluzii

Aderarea României la UE și NATO nu înseamnă doar o aliniere formală la Occident, ci adaptarea unui model de societate, cu principalele sale instituții și valori. Din fericire, procesul de integrare beneficiază de un cadru instituțional și de programe riguroase, stabilite împreună cu partenerii noștri. Există, totodată, o tradiție îndelungată de contacte, relații și forme de colaborare între români și Occident, exprimate într-o mulțime de domenii. Cele două părți se cunosc bine, au mai cooperat și în trecut, își știu calitățile și vulnerabilitățile. Din punctul lor de vedere, românii au demonstrat statornic un atașament-manifest față de Occidentul democrat, tolerant și avansat. Cel puțin în epoca modernă, ei au contrapus cu încăpățănare Occidentul civilizată și stabil Balcanilor măcinați de convulsii etnice și Răsăritului mesianic și imprevizibil. Românii au reacționat creativ la stimulii din Vestul și Centrul Europei și, într-o situație favorabilă, în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea au realizat inclusiv o sinteză locală, pe fond autohton, între cele două influențe, cultural politice majore ale epocii: franceză și germană. În același

context, în cea de-a doua jumătate a secolului XX, românii s-au dovedit receptivi la performanțele democrației, tehnologiei și culturii nord-americane, valorile occidentale în interconexiunile lor reprezentând o aspirație pentru majoritatea populației, cu ani buni înainte de prăbușirea comunismului în Europa.

În momentul de față, România se alătură, în conformitate cu o îndelungată tradiție de raliere la Occident, acțiunilor ferme ale comunității națiunilor democratice împotriva terorismului internațional.

În acest cadru încurajator, Armata României, după cum remarcă și prestigioși analiști străini, a parcurs în sensul evidențiat etape obligatorii ale viitoarei sale deveniri, alături de structurile euro-atlantice de apărare și securitate. La drept vorbind, după 1989, România, în ansamblul ei, nu trebuie să facă altceva decât să revină pe traiectoria de evoluție și în sistemul de alianțe politico-militare din care a fost brutal eliminată în deceniul cinci al secolului XX. Este cazul ca românii să revină la normalitate și să se întoarcă acasă, în Europa. Actualii lideri occidentali, la rândul lor, nu trebuie astfel decât să recunoască oficial o apartenență care este de domeniul evidenței. Căci, după cum evidențiază G. Ciorănescu, românii „posedă deplină maturitate și întreaga informație istorică și politică pentru a sprijini crearea unei Europe unite, libere și democratice”.

Summary

Romania, the Occident and the Euro-Atlantic Integration. Between Tradition and Modernity

In the second half of the XX century, the Romanian people proved to be open to the achievements of the North-American democracy, technology and culture, the Western values being an aspiration for the most of the people, even before the collapse of the Communism in Europe.

In this encouraging context, the Romanian Army, as famous foreign analysts observed, has undergone several compulsory stages for its evolution, beside the Euro-Atlantic defence and security structures. After 1989 Romania, on the whole, had to return to the evolutionary course from which it had been violently eliminated in the 5th decade of the XX century. Metaphorically speaking, it is time for the Romanian people to return to normality and come back „home”. „The nation I descend from – as an authentic pro-European Romanian, the professor G.Ciorănescu remarked – was always for Europe. My nation has come fully to maturity and has the historical and political information, to support a united, free and democratic Europe”.

America proclamă războiul împotriva terorismului internațional

- cronologie sumară -

Alina MACOVEI
Alexandra SARCINSCHI
Cristian BĂHNĂREANU
Mihai DINU

Surse ale Departamentului de Stat al SUA evidențiază un bilanț alarmant al terorismului internațional, în perioada 1981 – 2000. Astfel, în intervalul menționat s-au înregistrat aproximativ 8.300 de atacuri teroriste, având un maxim în perioada 1983 – 1988 (între 500 și 666 de atacuri pe an). În raport cu spațiile geografice, în intervalul 1995 – 2000 s-au consemnat: 727 de acțiuni în America Latină, 199 în Orientul Apropiat și Mijlociu, 508 în Europa Occidentală și 15 în SUA. Pierderile umane s-au concentrat însă masiv în Africa și Asia. Țintele preferate de teroriști au fost, în ordinea mărimii: oameni de afaceri (peste 2000), diplomați (200), funcționari guvernamentali și militari.

11 septembrie 2001

- 8:45 A.M. Un aparat de zbor al Liniilor Aeriene Americane lovește turnul de nord al World Trade Center (WTC), între etajele 80 și 85.
- 9:05 A.M. Un alt aparat al Companiei „United Airlines” se prăbușește în turnul de sud, aproximativ 18 minute mai târziu.
- 9:18 A.M. Administrația Federală de Aviație oprește toate zborurile și închide toate aeroporturile din New York.
- 9:22 A.M. Președintele George W. Bush consideră evenimentul drept „un aparent atac terorist” și o adevărată „tragedie națională”.

- 9:32 A.M. Bursa din New York se închide.

- 9:44 A.M. Un aparat de zbor al Liniilor Aeriene Americane, cu ruta Washington – Los Angeles, se prăbușește peste clădirea Pentagonului. A fost lovită zona dintre coridoarele 4, 5 și 6. Începe evacuarea completă a Pentagonului.

- 10:00 A.M. Turnul de sud al WTC se prăbușește.

- 10:05 A.M. Casa Albă este evacuată.

- 10:10 A.M. Se prăbușește o parte din Pentagon; un aparat de zbor al Companiei „United Airlines”, cu ruta Newark – San Francisco, se prăbușește în Pennsylvania, la sud-est de Pittsburgh.

- 10:13 A.M. Clădirea Națiunilor Unite este evacuată.

- 10:24 A.M. Toate zborurile internaționale sunt deviate spre Canada.

- 10:25 A.M. O mașină capcană explodează în fața Departamentului de Stat din Washington.

- 10:29 A.M. Turnul de nord al WTC se prăbușește.

- 10:45 A.M. Toate clădirile federale din Washington sunt evacuate.

- 4:00 P.M. Corespondentul de securitate națională al CNN, David Ensor, citează oficiali ai Statelor Unite care au declarat: „Există indicații că oameni aflați în legătură cu Ossama ben Laden și cu organizația sa ar putea fi responsabili de atentate, dar este încă prematur să facem afirmații clare și nu avem încă toate probele în acest sens”.

În seara aceleiași zile, George W. Bush, aflat la Casa Albă, se adresează națiunii, declarând că nu va face nici o dis-

tincție între teroriștii care au comis atentatele și aceia care îi susțin. La 8:35 P.M. George W. Bush întrunește Consiliul Național de Securitate.

La două ore după atentate, Frontul Democratic pentru Eliberarea Palestinei le revendică, iar mai târziu, unul dintre lideri neagă această afirmație.

Reacții în România

- Serviciul de Pază și Protecție intră în alertă;

- La puțin timp după atentate, Ambasada Americană din București este înconjurată de un puternic dispozitiv de trupe anti-tero, iar circulația în zonă este interzisă;

- Comitetul Național de Securitate Aeronautică se întrunește la București, în prezența Serviciului Român de Informații, hotărând înăsprirea măsurilor de securitate în toate aeroporturile din România;

- Consiliul Suprem de Apărare a Țării intră în ședință la ora 20:50, hotărând instituirea unei celule de criză la nivelul Guvernului și al fiecărui ministru, luarea de măsuri în vederea întăririi acțiunilor de protecție și pază, a siguranței cetățenilor, ca și pe linia siguranței și protecției frontierei de stat a României. S-a avut în vedere și luarea de măsuri pentru ca populația țării să nu fie afectată de fluctuațiile economice.

12 septembrie 2001

- Încă din primele ore ale dimineții, Națiunile Unite anunță plecarea angajaților săi din Afganistan;

- Președintele George W. Bush etichetează atacurile drept „declarație de război“;

- CIA și FBI confirmă că, în proporție de 90%, cel din spatele atentatelor este Osama bin Laden;

- NATO, prin vocea lui G. Robertson, declară: „Mesajul nostru este clar pentru cei care au comis aceste crime: nu veți scăpa nepedepsiți!“;

- În semn de solidaritate, Bursele europene și-au suspendat activitatea;

- Președintele rus, Vladimir Putin, declară că Rusia oferă SUA „întregul său sprijin“ în lupta împotriva terorismului;

- Oficialii cubanezi au condamnat atacul și au oferit acces în spațiul aerian al Cubei pentru orice avion american în misiune împotriva teroriștilor;

- Jiang Zemin, președintele Chinei, a transmis condoleanțele sale popoului american și a blamat „atacurile monstruoase“;

- Șeicul Mohammad Hussein Fadlallah, ghidul spiritual al integriștilor șițiți pro-iranieni, a declarat: „Deși suntem ostili politicii urmate de SUA, îndeosebi față de poporul palestinian și față de popoarele arabe și islamice, suntem oripilați de aceste operațiuni pe care nici o religie din lume nu le cauționează“;

- Reacții de indignare față de atacurile teroriste au mai avut și Libia, Siria, Iranul, precum și state din Europa.

13 septembrie 2001

- Președintele George W. Bush propune formarea unei coaliții internaționale împotriva terorismului. Statele UE, Australia, Japonia și Rusia sunt de acord, iar China sprijină oficial planurile americane. Statelor Unite ale Americii li se alătură și Arabia Saudită, Kuweit, Qatar, Emiratele Arabe Unite, Iordania, Tunisia, Maroc, Egipt și Liban;

- În Irak, Saddam Hussein face o declarație incendiară conform căreia, prin evenimentele de marți, SUA „au recoltat spinii semănați de către conducătorii lor în lumea întreagă“;

- La Bruxelles, Consiliul Permanent al NATO a invocat, pentru prima oară în istoria Alianței, articolul 5 din Tratatul de la Washington, care prevede că un atac armat împotriva unei țări membre NATO va fi considerat un atac împotriva întregii Alianțe. Toate cele 18 țări membre vor fi alături de SUA „în orice împrejurări“;

- Oficialii SUA declară că au identificat o parte din rețeaua teroriștilor: 12 – 14 persoane antrenate de talibani, în urmă cu un an, pentru pilotarea avioanelor Boeing.

- Președintele Ion Iliescu declară că România, în calitate de partener NATO, intenționează să acționeze ca un membru plin al Alianței în condițiile atentatelor teroriste care au avut loc în SUA.

România, prin vocea domniei sale, își exprimă disponibilitatea de a conlucra deplin în acțiunile de stopare a actelor teroriste.

15 – 16 septembrie 2001

- Sâmbătă, la Camp Davis, oficialii americani, în frunte cu președintele George W. Bush pregătesc riposta împotriva terorismului. În acest sens, sunt stabilite patru componente:

1. un atac susținut împotriva celor care au pregătit și susținut atentatul;

2. o campanie dură împotriva țărilor care ascund sau sprijină grupări teroriste;

3. definitivarea unei coaliții mondiale antiteroriste, ceea ce va fi posibil după ce fiecare stat va fi luat o poziție de o parte sau de alta a baricadei;

4. luarea de măsuri de securitate care să anihileze în viitor noi atacuri teroriste.

- Javier Solana, înaltul reprezentant al UE pentru politică externă și de securitate comună, declară: „Este necesar să se creeze o mare coaliție internațională împotriva terorismului, care nu are nici frontiere, nici dimensiuni clare, iar ONU trebuie să joace un rol important“;

- În Pakistan, generalul Pervez Musharraf, șeful regimului militar, promite pentru SUA susținere și cooperare. Drept răspuns, reprezentanții militanților islamisți protestează și amenință cu Războiul Sfânt;

- Sâmbătă, Saddam Hussein avertizează SUA și Occidentul să nu pornească o cruciadă împotriva unui stat arab, pentru că astfel atacă întreg Islamul.

19 septembrie 2001

- Parlamentul României adoptă Hotărârea privind participarea României, alături de statele membre ale Alianței Nord-Atlantice și de celelalte țări, la acțiunile de eradicare a terorismului internațional:

Art. 1 (1) România, ca partener strategic al Statelor Unite ale Americii și membru al Parteneriatului pentru Pace, decide participarea, ca aliat de facto al

NATO, alături de statele membre ale Alianței Nord-Atlantice și de celelalte țări, la eradicarea terorismului internațional prin toate mijloacele, inclusiv militare.

(2) În acest scop, la cererea Alianței Nord-Atlantice, România va pune la dispoziția acesteia, în sprijinul unei eventuale operații de răspuns împotriva teroriștilor, facilitățile oferite de spațiul aerian, terestru și maritim național.

(3) România își va coordona acțiunile cu Statele Unite ale Americii și NATO, cu ceilalți parteneri și aliați ai acestora, în scopul punerii la dispoziție a mijloacelor și forțelor disponibile în funcție de operațiunile preconizate.

Art. 2 Guvernul va asigura finanțarea cheltuielilor necesare pentru realizarea prezentei hotărâri.

20 septembrie 2001

- Președintele Statelor Unite, George W. Bush, într-un discurs susținut în fața națiunii și a Camerelor reunite ale Congresului, proclamă războiul global împotriva terorismului, cea mai dură declarație fiind cea referitoare la definierea poziției statelor lumii: „Fiecare națiune, din fiecare regiune, are acum de luat o decizie. Ori sunteți cu noi, ori sunteți cu teroriștii”;

- Tang Jiaxuan, ministrul de Externe chinez, aflat la Washington, declara că țara sa „dorește să coopereze cu SUA împotriva terorismului”.

7 septembrie 2001

- Se declanșează acțiunile militare împotriva bazelor teroriste din Afganistan.

*
* *

Ion Iliescu, președintele României, în legătură cu atacurile teroriste din Statele Unite ale Americii:

„Am asistat cu stupoare și îngrijorare, prin intermediul posturilor de televiziune, la atacurile teroriste împotriva unor obiective civile, oficiale și militare din Statele Unite ale Americii.

Doresc să-mi exprim public regretul profund pentru pierderile de vieți omenești și transmit întreaga mea compasiune și condoleanțe familiilor victimelor și întregului popor american. Pacea în lume nu se poate asigura prin violență și fanatism, ci prin dialog și negociere. Întotdeauna am subliniat că violența nu poate naște decât violență și nu se justifică în nici un fel. Cu atât mai mult, nu poate fi justificat un atac de asemenea proporții ale cărui victime sunt oameni nevinovați.

Tragedia umană care îndoliază SUA este o tragedie pentru întreaga umanitate și ne convinge, încă o dată, că acțiunile extremiste nu servesc cauza nimănui, ci pun în pericol stabilitatea internațională”.

Adrian Năstase, prim-ministru al României:

„Condamnăm acest tip de acțiune, indiferent de motivațiile sale. Este un atac care nu poate fi justificat prin absolut nimic. Exprimăm compasiunea pentru victimele acestor atacuri desfășurate simultan, cu cruzime, fără discernământ, fără a deosebi între copii și adulți, între americanii și europenii aflați la bordul avioanelor deturnate sau în obiectivele lovite”. Primul ministru crede că acest atac terorist va crea o „situație de nesigurantă, de alertă, de tensiune”, însă speră că aceasta nu va afecta pacea și stabilitatea lumii.

Ioan Mircea Pașcu, ministrul Apărării Naționale:

„Am aflat și am urmărit cu consternare veștile și imaginile privind tragediile pe care atacurile teroriste fără precedent le-au produs pe teritoriul Statelor Unite ale Americii, în dimineața zilei de 11 septembrie. Aceste evenimente creează un sentiment de îngrijorare majoră în țara dumneavoastră, dar și în întreaga lume.

Condamnând cu fermitate actele teroriste, doresc ca, în numele meu și al Ministerului Apărării Naționale al României, să exprim întreaga noastră compasiune și solidaritate pentru familiile îndoliate și sprijinul deplin în lupta împotriva acțiunilor de acest gen.

Îmi exprim încrederea că poporul american va avea capacitatea de a depăși cu înțelepciune și curaj aceste momente dramatice”.

Comunicat al Biroului de Presă al MAPN:

„Ministerul Apărării Naționale a urmărit cu consternare și îngrijorare veștile și imaginile cutremurătoare privind atacurile teroriste fără precedent, produse în ziua de 11 septembrie 2001, asupra unor obiective de interes național, civile, oficiale și militare de pe teritoriul Statelor Unite ale Americii.

Relațiile tradiționale cu armata SUA, extinse în ultimii ani printr-un parteneriat strategic, prin Programele Parteneriatului pentru Pace și MIL-TO-MIL, numeroasele exerciții multinaționale, operații de sprijin al păcii și schimburi de experiență la care au participat împreună militarii români și americani au făcut ca între aceștia să existe puternice legături profesionale și personale. La ora producerii tragediei, 38 de militari români se aflau alături de camarazii lor americani la diferite cursuri și misiuni pe teritoriul SUA. Este un motiv în plus ca tragedia care a lovit Pentagonul să fie resimțită cu o mai mare intensitate de militarii români, cu cât printre victime se pot afla ostași americani cu care s-au legat adevărate prietenii pe timpul misiunilor desfășurate în comun. (...)

Camaraderește și sufletește, personalul militar și civil al MAPN își exprimă deplina compasiune față de sutele de victime ale atentatului de la Pentagon și solidaritatea cu familiile îndoliate ale acestora”.

General dr. Mibail Popescu, șeful Statului Major General:

„Terorismul s-a manifestat de la început ca o forță internațională, el nu poate fi combătut decât printr-o coaliție internațională. România (...) și-a arătat disponibilitatea de a fi de partea celor care luptă pentru eradicarea acestui flagel și Armata Română nu poate decât să răspundă acestor imperative. Cu ce putem acum, acționăm, cu ce ne vom pregăti în viitor – vom acționa”.

La orizont: o nouă strategie militară antiteroristă

Lumea întreagă a fost zguduită, în data de 11 septembrie 2001, de atacul terorist de amploare executat asupra SUA. Surpriza nu o constituia lovitura în sine, ci faptul că ținta aleasă – cea mai redutabilă putere a epocii – a părut multă vreme inexpugnabilă. Treptat, însă, atât oficialitățile de la Washington, cât și analiștii și opinia publică au realizat faptul că terorismul internațional se contura de decenii ca fenomen în expansiune, având deja o tradiție relativ îndelungată.

Războaie locale de tip terorist s-au înregistrat în mai multe regiuni ale lumii, îndeosebi după conflagrația mondială din 1939 – 1945. În anii Războiului Rece, terorismul a proliferat pe fundalul ciocnirilor și rivalităților dintre superputeri și a cucerit spații din ce în ce mai întinse. În Irlanda de Nord, de exemplu, IRA a contestat până de curând cu arma în mână autoritățile britanice și pe cele protestante. La sud de Pirinei, ETA duce succesive campanii teroriste împotriva Guvernului de la Madrid. Algeria este măcinată de lupta sângeroasă dintre fundamentalii islamici și putere; acțiuni teroriste sistematice se înregistrează în Turcia, Cecenia, Ceylon, Filipine, America Latină, Africa de Est etc. Toate sunt, în general, încadrate în tipul „confrunțărilor asimetrice“.

Astăzi, însă, SUA sunt confruntate cu o sfidare de tip terorist, de o amploare și o violență necunoscute în trecut. Baze și nave nord-americane, ambasade și simpli cetățeni au ajuns obiectul predilect de lovire al unei vaste rețele teroriste internaționale, extinsă la scară planetară, dotată cu mijloacele cele mai moderne

de acțiune și comandată din centre speciale, încadrate cu experți de clasă. Mai multe „state-gazdă“ oferă, voluntar sau nu, protecție acestei rețele ramificate, iar grupuri de interese diverse alimentează cu fonduri și mijloace de luptă „războiul terorist“ împotriva SUA, liderul Occidentului și al democrației moderne. Acestea sunt și temeiurile pentru care președintele George W. Bush a declarat oficial că SUA se află practic „în război“.

Strategia grupărilor teroriste – pentru că există și aici o strategie – este aceea de a lovi punctele tari și punctele sensibile, de a ucide lideri, dar și oameni

obișnuiți, dacă prin aceasta impresionează și demoralizează. Unii sugerează că teroriștii urăsc oamenii, urăsc planeta, urăsc binele și frumosul, că sunt hidoși, monstruoși, psihopați. Și, dacă așa i-au considerat pe teroriști și terorismul în general, se înțelege că și acțiunile împotriva acestui fenomen au fost privite cu aceeași măsură. Singurul stat care a înțeles că terorismul este un război foarte inteligent, conceput de minți strălucite și pus în operă de fanatici, a fost Israelul. În urma atacului terorist palestinian asupra lotului olimpic israelian, efectuat în 1972, evreii au

declanșat o acțiune de nivel strategic, sistematică, pe termen lung, operând practic cu aceleași mijloace, dar mult mai perfecționate, pentru descoperirea și lichidarea grupurilor teroriste care au îndoliat țara. Totuși, terorismul palestinian n-a fost învins.

De altfel, terorismul nici măcar nu poate fi localizat cu precizie. Ossama ben Laden, care este considerat, la ora actuală, principalul vinovat pentru atacurile sinucigașe asupra Pentagonului și a celor două turnuri din New York, este doar unul dintre cei care conduc rețelele de terorism. Terorismul nu înseamnă numai ben Laden, chiar dacă ben Laden pare cel mai mare terorist al tuturor timpurilor. Terorismul este altceva. Este ca un cancer. Îl extirpezi aici, el apare în alte zece locuri. Îl extirpezi în zece locuri, apare în o sută...

Îndeobște, acțiunea antiteroristă a fost lăsată pe seama poliției și a unor forțe speciale, excelent pregătite, dar relativ ineficiente în lupta cu terorismul, chiar dacă mai mereu au reușit să prindă (de regulă post factum) grupurile care au acționat. Dar „creierul“ terorist a găsit imediat soluții și pentru aceasta: acțiunile sinucigașe.

Din cele reliefate până acum, se pot desprinde câteva concluzii în legătură cu acest tip de război planetar:

- scopul războiului terorist este preponderent politic și constă în pierderea încrederii în autoritățile de stat, atât în plan intern, cât și în plan internațional;
- războiul terorist implică structurarea acțiunilor teroriste pe spații întinse, într-o succesiune de lovituri, riguroso ierarhizată;
- bazele de susținere ale mișcărilor teroriste se află, de obicei, în afara statelor-țintă;
- susținerea umană este asigurată de către grupuri sociale sau etnico-religioase defavorizate într-un fel sau altul;
- adeseori, acțiunile teroriste sunt stimulate de rivalitățile dintre state sau dintre state și alți actori internaționali (corporații „internaționale“, „confesionale“, „carteluri ale crimei“);

- terorismul deține totdeauna inițiativa strategică;

- nu are granițe, nu are timp, se desfășoară peste tot și totdeauna;

- este un război de tip mozaic, dus cu tot felul de mijloace de către tot felul de luptători;

- este un război extrem de inteligent, fiecare acțiune fiind îndelung pregătită, desfășurată rapid, violent și, în majoritatea cazurilor, eficient;

- se desfășoară în toate spațiile (cosmic, aerian, terestru, maritim) și în toate domeniile (economic, politic, cultural, științific și informațional);

- teroriștii pot dispune de orice fel de mijloace, de la cele nucleare la cele necesare acțiunilor asupra rețelelor Internet, de la cele clasice la cele neconvenționale;

- cei care pun în operă strategia teroristă sunt doar pionii de sacrificiu, pregătiți îndelung din punct de vedere militar, moral și psihologic pentru acțiuni extreme, care sunt privite ca o încununare a vieții prin moarte;

- reacțiile prin violență asupra rețelelor (elemente ale acestora) conduc, de regulă, la escaladarea violenței;

- liderii teroriștilor nu sunt psihopați; pot fi însă considerați astfel, în calitate pe care și-o asumă, aceea de oameni care au o misiune istorică, mesianică sau justițiară;

- la nivel strategic, terorismul poate realiza operații îndelungate, de mare amploare, modulare, fragmentate și perverse, duse prin acțiuni tactice disparate, fulgerătoare și independente, conducerea exercitându-se prin sisteme conspirative, disimulare, infiltrare etc.;

- acțiunile, operațiile și războaiele teroriste pot servi de multe ori ca „mijloace de hărțuire și timorare“ a „statelor-țintă“, în conexiune cu alte tipuri de confruntări, de natură economică, politică; uneori, acțiunile teroriste pot prefăca declanșarea unor conflicte militare de tip tradițional.

Acum, în urma tragicelor evenimente din Statele Unite, există voci care afirmă că războiul viitorului, începând chiar din acest moment, va fi războiul împotriva

terorismului. Președintele George W. Bush a promis că va conduce lumea în acest război pe care îl va câștiga. Comunitatea internațională, la rândul ei, dă semne că va riposta solidar împotriva terorismului. Se conturează astfel elaborarea unei politici antiteroriste la scară globală și constituirea de structuri solide, de prevenire a expansiunii terorismului și de combatere a grupărilor existente și viitoare. România înțelege să se încadreze în efortul de contracarare a amenințărilor teroriste, cu principalele sale disponibilități umane și materiale.

Războiul care s-a declarat la 11 septembrie împotriva terorismului ar trebui să aducă mutații substanțiale în arta militară și mai ales în strategie. La ora actuală, nici o armată din lume – nici chiar cea israeliană – nu este pregătită să desfășoare riposte eficiente, de anvergură, împotriva terorismului. Începând însă cu 11 septembrie 2001, se pare că s-a luat hotărârea ca fiecare armată să fie în măsură s-o facă. Vor trebui puse în operă strategii militare antiteroriste, ceea ce înseamnă noi viziuni, noi concepte referitoare la strategia forțelor, strategia mijloacelor și strategia operațională (strategia acțiunilor).

Strategia forțelor va trebui să cuprindă sisteme noi, adecvate, de pregătire a statelor majore și a forțelor, noi structuri de informații, supraveghere, acțiune preventivă și reacție imediată, o nouă filozofie a angajării, pe principiile surprinderii, suficienței, continuității și saturației, fără a se renunța nici un moment la cele tradiționale, care există în toate strategiile militare ale lumii, încă din antichitate. Așa trebuie să fie. Politicul determină amenințarea și tot el hotărăște și tipul de angajare, de război. Principalele instrumente de ducere a unui război sunt armatele. Iar dacă lumea este amenințată de un război terorist, armatele trebuie să ducă un război antiterorist.

Desigur, forțele armate nu vor fi singurele care vor lupta împotriva terorismului. Dar, dacă se acceptă ceea ce spunea președintele american, ele vor fi principalele. Pentru că sunt puternice și pentru că rațiunea lor de a fi este aceea

de a apăra statele și națiunile împotriva oricărui agresor. Agresorul este acum terorismul (unul dintre cei mai periculoși), dar nu e singurul.

Desigur, responsabilitatea declanșării unui astfel de război revine factorului politic. Acesta va stabili scopurile, obiectivele, durata, forțele, mijloacele, limitele operațiilor și, probabil, modalitățile de angajare.

În ceea ce privește pregătirea și structurarea forțelor armate pentru acest tip de război, se pun foarte multe întrebări, dintre care nu pot lipsi următoarele: vor renunța armatele la structurile lor clasice, în favoarea unor modele de reacție (acțiune) antiteroriste, sau actualele structuri își vor lărgi capacitatea de acțiune și cu astfel de noi posibilități? Se va produce o integrare între forțele armate și sistemele de informații sau acestea din urmă, în ceea ce privește războiul antiterorist, se vor subordona statelor majore generale? Cine va conduce, din punct de vedere militar, războiul antiterorist?

Strategia mijloacelor își va îmbogăți și ea sfera de cuprindere cu noi componente necesare acestui tip de război, probabil, din domeniul supravegherii, comunicării, identificării și sistemelor punctiforme pentru lupta în localități și spații aglomerate. Dacă așa stau lucrurile, atunci, în noua viziune a dotării armatelor cu sisteme de arme, se va renunța la aviația de bombardament strategic, la armele nucleare, la apărarea antirachetă, la sistemele de arme de înaltă precizie, în favoarea celor antiteroriste? În mod sigur, nu se va renunța la nimic din ceea ce este modern și eficient în arsenalele armatelor. Se va renunța însă la tradiționala mentalitate în folosirea acestora. Vor lua desigur o dezvoltare fără precedent mijloacele tehnice de căutare și descoperire a teroriștilor și a arsenalului acestora, dar armatele nu vor dispărea.

Cele mai substanțiale mutații se vor produce însă în domeniul strategiei operaționale. Strategia va trebui să definească complexul de operațiuni

antiteroriste, începând cu sistemele de arme și continuând cu procedeele de acțiune, modalitățile de proiectare a forțelor, dispozitivul necesar a se realiza, manevra strategică, sistemele de comandă și control, precum și cu modalitățile concrete de angajare militară.

Nu știm dacă toate acestea vor fi posibile până la găsirea și pedepsirea vinovaților (nu doar a făptașilor) pentru tragediile de la New York și Washington. Mii de oameni care își începuseră ziua de muncă cu zâmbetul pe buze, în marea și frumoasa Americă, au fost trecuți în neființă, în câteva momente, fără să înțeleagă măcar ce s-a întâmplat. America și lumea întreagă au trăit un coșmar. Îl vor trăi mereu, chiar dacă unii îl vor uita sau măcar vor încerca să-l uite. Dar strategia militară trebuie să găsească deopotrivă un răspuns teoretic și un mod de acțiune în acest vechi tip de război care a invadat din nou planeta.

Redacția

Sfârșitul strategiei?!

Dr. Gheorghe VĂDUVA

Lumea se află într-o continuă schimbare, dar, de mii de ani, a rămas practic neschimbată. Este o antinomie ca atâtea altele. Astăzi, mai mult ca oricând, lumea se folosește de ea însăși, în modul cel mai pervers cu putință, pentru a se afirma și, în același timp, pentru a se nega pe sine, pentru a se preamări și, exact în aceeași secundă, pentru a se ponegri, pentru a construi valori și a distruge valori, pentru a pune un ban de o parte și pentru a goli, fără nici un fel de scrupule, buzunarul celuilalt. Institutele de studii politice, strategice, economice, sociale, culturale, istorice, militare etc. din toată lumea trag semnale de alarmă, fac diagnosticări, evaluări și prognoze pe care Puterea (a se citi politicul) le interpretează cum dorește, cum vrea, în funcție de un foarte complicat joc al intereselor. Totdeauna interesul a fost motorul strategiei. Pentru că, înainte de orice, el a fost și a rămas esența politicii.

parafrazându-l pe Lucian Blaga, putem spune că, cu cât cunoaștem mai bine complicata labirinturi ale interesului omenesc, cu atât se adâncește mai mult misterul acestora...

În aceste condiții, constatăm că strategia, deși ar trebui să fie unitară (ea constând în folosirea tuturor forțelor și

SUA, Marea Britanie, Franța¹ au interese globale recunoscute și exprimate chiar în documente date publicității. După spargerea echilibrului strategic, adică a bipolarității ofensive și, în același timp, defensive, care este o urmare firească a reușitei acestei strategii, strategia ofensivă, agresivă a obținut nu numai un

câmp larg de acțiune, fără

În mii de ani de existență, lumea a reușit să-și creeze nu doar temple care să-i gestioneze valorile, ci și instituții care s-o

mijloacelor – economice, politice, militare, diplomatice etc. – pentru obținerea succesului planificat), continuă să

obstacole majore, dar a devenit ea însăși solitară. Adică în necompetiție, neconcurată de nimeni, nici măcar de o strategie defensivă

mintă și s-o domine, s-o amăgească, s-o fragmenteze și s-o înșiruie pe o scală imensă, de la primitivismul populațiilor africane și amazoniene, până la super-civilizația americană sau suedeză. Totul se poate globaliza, mai puțin interesele. E drept, interesul este imboldul acțiunii, motorul ei, iar acțiunea este configurată ab initio de structura interesului. Ea, acțiunea, se supune unor legi statistice, pentru că interesul nu are nici o lege, pentru că el este creația omului, este cuvântul care i-a fost dat omului pentru a-și ascunde și, în același timp, pentru a-și exprima gândurile, așa cum spuneau Talleyrand și Zola. Și, de aceea,

evolueze în trei sensuri divergente, mai exact, care nu sunt convergente, dar care se întâlnesc totuși în punerea în operă a politicilor de confruntare:

- strategia ofensivă, agresivă, de dominare;
- strategia de confruntare sau de întâlnire;
- strategia de reacție.

Aceste mari strategii izvorăsc din politici corespunzătoare, iar acestea au la bază interese vitale sau considerate vitale.

Strategia ofensivă, agresivă, se bazează pe o politică de dominare care rezultă, de regulă, din interese globale.

pe măsură.

Strategia de confruntare are la bază politica sferelor de influență, care, la rândul ei, izvorăște dintr-un complex de interese ce țin de realizarea unor zone economice sub controlul respectivelor mari puteri, a unui glacis strategic, controlul unor resurse de materii prime sau de valoare strategică, criterii care exprimă apartenența la același sistem de valori, tradiții istorice etc.

Strategia de reacție depinde și ea, în întregime, ca reacție, atât de acțiunea strategică ofensivă îndreptată împotriva statului vizat, agresat sau căutat, cât și de politica pe care o duce statul respectiv.

Această politică poate fi:

- de menținere a status-quo-ului;
- de păstrare a suveranității teritoriale și a independenței naționale;
- de independență economică și militară;
- de căutare și acceptare a tutelei unei mari puteri;
- de integrare într-o alianță militară;
- de integrare în organisme economice, financiare etc., dominate de o mare putere sau de un grup de țări puternice;
- de realizare a unor alianțe sau uniuni regionale;
- de recuperare, re-anexare sau anexare a unor teritorii (deși acest lucru nu mai este azi atât de important);
- de revizuire a unor tratate;
- de atragere a simpatiei internaționale;
- de obținere a unui sprijin din partea unor mari puteri sau organisme internaționale pentru realizarea diferitelor obiective (economice, teritoriale, naționale, regionale etc.);
- de combinare a unora sau mai multor obiective din cele enumerate mai sus.

Strategia ofensivă, agresivă este o strategie de dominare. Este o strategie globală, adesea integrală.² Ea nu este însă creația exclusivă a modernității. Ea este o strategie de împrumut de la marile migrații, mai exact de la marile invazii de odinioară dinspre Est. Numai că, spre deosebire de mișcarea aproape naturală

a celor mai mari armate de invazii ale Orientului, strategia agresivă actuală, îndeosebi cea a Occidentului ultimelor secole ale mileniului II și începutului mileniului III, a pornit de la un principiu potrivit căruia cea mai bună apărare este ofensiva, adică faptul împlinit, impunerea prin forță a propriei voințe. Iar această... ofensivă a apărării trebuie temeinic pregătită și foarte bine susținută.

De-a lungul timpului, între folosirea mijloacelor – care este o problemă a strategiei – și pregătirea acestora pentru a fi folosite – care este o problemă politică în concepție și strategică în desfășurare, în execuție – s-a realizat o astfel de apropiere încât, la un moment dat, s-a crezut că strategia a murit, totul devenind politică economică, militară, culturală și diplomatică. Se mai crede încă și acum așa ceva. Nu demult au apărut mai multe articole în revista americană „Orbis“, organ al Foreign Policy Research Institute (FPRI), unul dintre ele intitulat „Mentalitatea militarilor“ în SUA.³ Un prim raport intitulat „Demilitarizarea militarilor“, publicat în 1997, subliniază pericolul creării unei prăpăstii între militari și cei pe care aceștia îi apără. De ce? Este foarte limpede. Pentru că există și în SUA, ca oriunde în altă parte, iluzia că politica poate înlocui strategia. Iar războiul din Iugoslavia, ca să nu mai vorbim de cel din Vietnam, ambele comentate pe larg, în general negativ, de marile institute strategice americane, arată încă o dată ce înseamnă această eroare.

Desigur, nu totdeauna politicul trece granițele sale. Adesea el rămâne acolo unde-i este locul: la fixarea obiectivului politic al confruntării și pregătirea mijloacelor. Unii dintre strategi și-au dat seama imediat că nu este vorba de sfârșitul strategiei, ci de un nou început al acesteia, adică de globalizarea ei, de extinderea ei și la domenii care nu i-au aparținut tranșant, de renașterea ei. De aceea, unii strategi sunt de părere că strategiile economică, diplomatică, tehnologică etc. sunt, în cele din urmă, domenii ale strategiei militare, întrucât folosesc metodologia și instrumentele

strategiei militare. Acest lucru este extrem de important, întrucât o astfel de concepție nu trece strategia militară pe ultimul plan, cum se întâmplă la noi, ci ridică celelalte strategii (care nu sunt de fapt strategii, ci componente ale unei strategii globale, care este în cele din urmă tot de sorginte militară) la nivelul celei militare. Nu contează ce spun marile puteri în acest sens, ci ceea ce fac ele efectiv. Nu cuvintele, discursurile și cărțile albe sunt importante, ci realitățile, adică modul cum sunt fixate obiectivele politice ale confruntării, cum sunt pregătite mijloacele militare, economice, diplomatice, politice și cum se preconizează a fi folosite. Iar cele militare sunt totdeauna cele mai puternice, beneficiind de cele mai înalte tehnologii și de o atenție cu totul specială.

Claude Chaufrein arată, într-un articol publicat în „Défense Nationale“, din martie 1999, că lui Ronald Reagan – cel care a creat inițiativa de apărare strategică – îi aparține prima manevră de strategie totală, constând în concentrarea pentru cucerirea supremației mondiale în lupta dintre cele două superputeri de atunci – URSS și SUA – a tuturor potențelor.⁴ Cercetarea științifică, tehnologică, economică, psihologică, toată gama de domenii de confruntare sunt puse în aplicare cu această ocazie. Un alt exemplu în acest sens îl reprezintă acțiunea Germaniei, după unificare, de realizare a unui glacis strategic spre Est, compus din Polonia, Cehia, Croația, Slovenia și Ungaria, adică a unei zone care corespunde în mare măsură cu vechiul concept al geopoliticienilor germani și care se numea Mittel Europa.⁵ Spre Vest, Germania și Franța realizează o unitate politică și strategică deja bine definită, iar Olanda și Belgia sunt țări aflate masiv sub influența mărcii germane.

Strategia de confruntare sau de întâlnire aparține, de regulă, tot marilor puteri. De data aceasta, conținutul unei astfel de strategii constă în pregătirea și, la nevoie, folosirea tuturor mijloacelor pentru o posibilă confruntare de pe poziții egale sau, pe cât posibil, de pe

poziții superioare, în avantajul propriu. Pentru cucerirea supremației strategice, marile puteri nu se dau în lături de la nimic. Într-un articol intitulat „Les révolutions stratégiques“, publicat în „Défense Nationale“, Eric de la Maisonneuve scrie: „Strategia se lărgeste și își trece în contul său toate formele de expresie ale dialecticii voințelor, care întrebunțează toate mijloacele disponibile pentru a potoli, a reduce setea de putere a rivalilor“⁶. Acest lucru se face adesea într-un mod foarte inteligent, nu prin război, nu prin confruntare, nu prin tensiuni, nici măcar prin opoziție, ci prin... alianțe, care, se știe, sunt instrumente ale strategiilor indirecte. Alianțele creează dependențe, iar cine stăpânește dependențele stăpânește și situația strategică.⁷ Aceasta se poate numi strategie a creării de dependențe.

Pentru realizarea unui astfel de obiectiv, spre exemplu, se realizează alianțe strategice într-un domeniu tehnic, în vederea realizării unui produs etc. Astfel de alianțe fac dependent statul respectiv de un alt stat, îndeosebi de o mare putere sau de o alianță etc. UE este, la ora actuală, la bunăvoința SUA privind navigația prin satelit (GPS) și imaginea prin satelit de înaltă rezoluție pe orice timp (Helios nu lucrează în infraroșu). În felul acesta, SUA au anihilat, cel puțin pentru o perioadă de timp destul de îndelungată, adversitatea Europei de Vest, prevenind o opoziție a acesteia în problemele mari ale strategiei globale americane. Dar și unele țări din Vest, la rândul lor, depind una de cealaltă în ceea ce privește, spre exemplu, tehnica de aviație.

Se folosesc și alte mijloace pentru crearea altor tipuri de dependențe strategice. Spre exemplu, pentru a preveni confruntarea cu Rusia, SUA folosesc mijloacele financiare de care Federația Rusă are mare nevoie, mai ales FMI și Banca Mondială. Jocul politic și strategic SUA – Rusia în timpul atacului asupra Iugoslaviei, a reliefat, cum nu se poate mai bine, folosirea acestui tip de strategie indirectă, mai exact a acestei componente a strategiei de confruntare.

Strategia de reacție este proprie restului lumii, adică țărilor mici și mijlocii, celor care aparțin, după Huntington, altor civilizații decât celei occidentale.⁸ Ea este foarte bogată, extrem de diversificată și de complexă. Pentru fiecare țară, grup de țări, zonă geografică etc., o astfel de strategie are forme de manifestare diferite, de la acceptarea dominației marilor puteri, a protectoratului acestora, a parteneriatului cu acestea, la confruntarea disproporționată, la războiul disproporționat. Ea este o strategie integrală, totală – cel puțin așa ar trebui să fie, mai ales în etapa ei disuasivă – dar, în același timp, trebuie să fie și o strategie flexibilă, fluidă, adaptabilă tipului de agresiune, de război.

Acțiunile strategice depind de tipurile de strategii și au o mare semnificație în fizionomia războiului.

Strategiei ofensive, agresive îi sunt proprii:

- descurajarea strategică;
- presiunea strategică;
- hărțuirea strategică;
- ofensiva strategică;
- dominația strategică.

În cazul strategiei de confruntare (de întâlnire) remarcăm:

- descurajarea strategică reciprocă, inclusiv nucleară;
- controlul armamentelor;
- tentativa de cucerire a supremației strategice;

- realizarea de coaliții;
- ofensiva strategică;
- reechilibrarea strategică.

Strategia de reacție îmbracă o gamă de acțiuni foarte diversificată, care țin, în general, de interesul național, de forțele aflate la guvernare, de rolul marilor puteri, de tradiții etc. Acestea pot fi:

- strategia status-quo-ului;
- riposta asimetrică;
- descurajarea de la mic la mare;
- cedarea strategică;
- încadrarea într-o alianță ad-hoc;
- rezistența strategică;
- războiul total sau popular;
- guerila;
- terorismul.

După tipurile de strategii se pot clasifica și tipurile de războaie.

Astfel, strategiei de dominare, strategiei ofensive, agresive îi corespunde războiul disproporționat, de impunere a unor condiții sau de supunere a unei țări, zone, regiuni etc. Acest tip de război are multe componente, dintre care nu lipsesc:

- embargoul economic;
- blocada navală, aeriană, terestră;
- agresiunea informațională;
- diversiunea;
- sprijinirea opoziției politice;
- formarea, înarmarea și instruirea de formațiuni paramilitare care să lupte împotriva conducerii statului respectiv sau să creeze o situație strategică internă

și zonală gravă care să favorizeze și să legitimeze intervenția unei puteri străine, a unei alianțe, a organismelor internaționale etc.;

- discreditarea internațională;
- lovitură radioelectronică;
- acțiunile (războiul) non-contact;
- intervenția de tip rapid a unei coaliții de state puternice sau a unei mari puteri;
- războiul în toate mediile: informațional, cosmic, aerian, terestru și maritim.

Strategiei de confruntare, de întâlnire îi corespunde războiul dintre două sau mai multe mari puteri, care poate trece prin diverse etape, de la descurajare nucleară și tehnologică reciprocă, la acțiuni economice, diplomatice, politice și militare etc., putând degenera în război mondial. Un astfel de război ar putea avea următoarele componente:

- nucleară;
- economică;
- tehnologică;
- informațională.

Acest tip de război, deși foarte puțin probabil – de cele mai multe ori, cei mari se înțeleg bine între ei, iar atunci când sunt foarte puternici nu se atacă sub nici o formă, întrucât se așteaptă la riposte de același tip sau chiar mult mai puternice,

iar armamentul nuclear face, practic, imposibil războiul global – nu mai constituie azi o problemă, întrucât marile puteri ale lumii (îndeosebi cele occidentale) sunt de aceeași parte a baricadei, iar de cealaltă parte sunt mari puteri fără pretenții globale⁹ (China, Rusia, India, Iran, Islam), ci doar regionale.

Strategiei de reacție îi corespunde, în general, războiul de tip popular, mai exact războiul de apărare, sub toate formele sale. Tot în acest tip de strategie se încadrează toate modalitățile de reacție, de la cele care țin de acceptarea protectoratului sau a tutelei, la nesupunere, la războiul total, de guerilă și la acțiuni teroriste.

În general, sub influența mediei occidentale care este foarte puternică, astfel de acțiuni (războiul total, războiul de guerilă, acțiunile specifice războiului terorist) sunt condamnate și se consideră amenințări grave pentru pacea și stabilitatea țărilor, a zonelor, a regiunilor și chiar a planetei. Dar, o astfel de imagine nu este decât în parte adevărată, întrucât strategia de reacție nu este decât reacție postfactum – rareori reacție preventivă – și, de aceea, trebuie analizată în coordonatele ei reale, nu în cele impuse de marile puteri care, natural, nu vor recunoaște că există și că

trebuie să existe și o strategie de reacție.

Această strategie de reacție este în mare parte condiționată de politica de fragmentare a țărilor non-occidentale, de excludere a lor din rândul oricărui posibil amenințări, sau de încurajare a tendinței de fragmentare prin impunerea unor norme imposibil de aplicat în practică.

Toate componentele strategiei generale se reconstituie în aceste concepte strategice, în aceste tendințe de evoluție a strategiei, ceea ce nu înseamnă dispariția strategiei, ci reconstrucția ei¹⁰ într-un spațiu generat de un sistem politic care, pentru a se abate atenția de la adevăratele și profundele mutații strategice, se spune că se zbate în realizarea unei noi construcții mondiale, unei noi ordini, între mondializare și fragmentare. În realitate, nu este nimic prea nou sub soarele strategiei. Nici sub cel al strategiei mijloacelor, poate doar cu excepția multidimensionalizării acestora, integralității sistemelor de arme și extinderii lor accentuate în spațiile informațional, cosmic, economic, științific, demografic și diplomatic, nici sub cel al strategiei operaționale.

Strategia, deci, nu s-a sfârșit. Doar politicul își face câteodată iluzia că le poate rezolva el pe toate, peste tot. În

NOTE

¹Este suficient să amintim celebra frază a lui Filip de Saint Robert: „Ne trebuie o mare politică pentru că nu suntem o mare putere; dacă nu avem o mare politică, nefiind o mare putere, nu suntem de fapt nimic”. Alfred Grosser a spus cam același lucru despre politica externă a Franței în 1945: în fond, problema este cum poți să păstrezi o influență mondială când se știe că Franța nu este o superputere». Hervé Coutau-Bégarie, Le site de la stratégie, www.strategie.org.

²General Beaufre, Introduction en Stratégie.

³Revista „Orbis” 1997.

⁴Revista, „Défense Nationale”, martie 1999.

⁵La finele anului 1992, oficial, Germania investise în Europa Centrală 1,2 miliarde de dolari, Cehoslovacia (de atunci) primind, ea singură, 532 milioane de dolari, adică aproape jumătate din această sumă. Un specialist american în economia europeană scria în aprilie 1992 că „... pe frontul Vestului băncile germane încearcă să-și mențină reputația

în materie de stabilitate – ceea ce a făcut din marca germană ce este ea acum – în timp ce, pe frontul din Est, ele urmează o politică financiară expansionistă, chiar temerară, dacă judecăm lucrurile după comportamentul obișnuit al Germaniei Federale”, Tom Redburn, Economic Weight Spread in East Europe, Herald Tribune, 1er avril 1992.

⁶Ibidem.

⁷1er avril 1992. Herald Tribune.

⁸Ibidem.

⁹Cahiers de Chaillot, nr. 44, Janvier 2001, „Les perspectives d'une industrie de défense transatlantique. L'impact sur les options stratégiques”, p. 106.

¹⁰În cartea sa Ciocnirea civilizațiilor..., Huntington împarte lumea în șapte sau opt civilizații: occidentală, ortodoxă, sinică, hindusă, japoneză, islamică, africană și latino-americană, aceasta din urmă putând fi însă încadrată și în civilizația occidentală.

¹¹Samuel P. Huntington, „The Clash of Civilizations the Remaking of World Order”, Simon & Schuster, 1997.

¹²Lucien Poirier, „Stratégie Théorique”, col. Bibliothèque stratégique, 3e éd. 1997.

Summary

The End of the Strategy?!

The strategy has not been completed. It is the politics, which deceives itself in thinking it can solve all the problems, everywhere, in international relationships, justice, economy, security, defence or strategy. For this reason, now and then, one must remind it that the mathematician deals with mathematics, the linguist with the etymology, the syntax and the morphology, the politician with the politics and the military officer with the military strategy.

Elemente ale unei strategii de influențare

Locotenent-colonel
ing. Vasile PĂUN

Ansamblul orientărilor și deciziilor politico-militare în materie de reformă a organismului militar necesită, dincolo de procesul MAP, standardele deja clasice de interoperabilitate, strategia de imagine etc., o aliniere și o adecvare la schimbările de fond privind natura conflictelor.

Problema care se poate formula este legată de maniera în care decidenții,

„Revoluție în Afacerile Militare” – Revolution in Military Affairs²).

- În competiția (adaptarea) pe plan conceptual și doctrinar, în raport cu temele de reflecție majore actuale (noua cultură a conflictelor, teoria neo-clausewitziană, non-liniară a războiului³, strategiile informaționale etc.), teoria militară românească dovedește o anumită rămânere în urmă.⁴

- Noua cultură a conflictelor se cristalizează în mediul militar românesc o dată cu crearea noii dimensiuni ciberne-

tarea unor capacități strategice și redefinirea proceselor de comandă și control din perspectiva asimetriei – reclamă o luare în considerare a următoarelor aprecieri, care, integrate, construiesc un posibil cadru teoretic de reflecție:

- „Utilizarea forței în mod eficient pe o scară mai mare sau mai mică se face mai mult pentru a preveni escaladarea conflictelor decât pentru o confruntare directă de forțe militare”;⁵

- Noul tip de cultură a războiului este caracterizat de faptul că „agresiunile rămân nepedepsite, iar victoriile rămân în posesia câștigătorilor”;⁶

- Orice conflict poate fi tolerat dacă nu produce victime omenesti – „teoria noii mentalități demografice”;⁷

- Împrejurările și constrângerile din mediul strategic actual orientează planificatorii apărării și strategii militari spre o atitudine de mulțumire cu realizări parțiale și temporare, necongruentă cu conceptul clasic de conflict și cu mentalitatea indusă de acesta. Mai mult decât atât, se consideră că rezultatul decisiv, care poate fi realizat în orice conflict, ar putea fi temporar și indecis;⁸

- Trecerea de la un concept clasic de organizare la unul post-clasic presupune „schimbarea caracterului forțelor armate, care nu trebuie să mai reprezinte expresia – națiune înarmată –, ci să fie mai degrabă un corp de soldați profesioniști”;⁹

- Trebuie reconsiderat un concept mai vechi privind conflictele – prudența strategică – ce presupune răbdare în a exploata pe deplin efectele unui embargo și/sau ale unei blocaje militare sau ale oricărei „forme lente de război”;¹⁰

- „Evoluțiile tehnologice actuale și dinamismul activității de intelligence generează o așteptare nerealistă legată de schimbarea drastică a modului de planificare și a practicilor militare;”

strategii militare și planificatorii apărării integrează noile coordonate ale teoriei militare în opțiunile de modernizare. Următoarele observații sugerează un prim punct de vedere:

„Scopul teoriei militare este de a oferi lumină în natura intrinsecă a conflictelor”.¹ Teoria este esențială pentru o bună strategie. Viziunea strategică trebuie să inspire orice proces de reformă/modernizare (de remarcat maniera prudentă și vagă în care mediul politico-militar autohton abordează conceptul de

tice și cu apariția noilor concepte și instrumente strategice, printre care operațiile informaționale strategice, derulate prin intermediul operațiilor psihologice complexe, conflictelor mediatice, atacurilor digitale, managementul percepțiilor.

Un set de afirmații conclusive

Interesul pentru noua cultură a conflictelor și revoluția informațională – cu determinări majore privind extinderea responsabilităților organismului militar în materie de securitate națională, proiect-

- „Tehnologiile informaționale”¹², ca o condiție pentru acțiunea militară eficientă, sunt dimensiuni esențiale în planul evoluției gândirii și practicii militare. Pe măsură ce aceste tehnologii se schimbă, se schimbă și contextul în care sunt făcute alegerile de politică, de strategie și de doctrină militară. Pe măsură ce sunt elaborate noi tehnologii, se modifică și sfera alternativelor posibile privind planificarea apărării și acțiunea militară propriu-zisă;

- „Revoluția informațională”¹³ oferă tehnologii care modifică în mod continuu influența binomului timp-spațiu, contribuie substanțial la creșterea complexității, transformă liniarul în neliniar și secvențialul în simultan. Teoria complexității și neliniaritatea (viziunea neoclausewitziană) – generatoare de o nouă paradigmă în gândirea militară – impun o reconstrucție adaptativă în interiorul mediului militar;

- „Revoluția informațională și evoluțiile din domeniul operațiilor informaționale, în particular, dau posibilitatea acțiunilor de tip *swarming*”¹⁴ să se manifeste în toate formele de conflict (...). Este probabil ca fenomenul *swarming* să mărească efectele asupra problemelor militare, în anii următori”;¹⁵

- Noua cultură a conflictelor contribuie la consolidarea curentului centrat

pe filozofia lui Sun Tzu: gândire simplă, aforistică, bazată pe inducerea în eroare și pe cunoașterea minții (in)amicului. Principiile lui Sun Tzu, puse în acord cu elementele tehnologice, pun bazele unei noi strategii de competiție/negociere (în situații de pace) și de rezolvare a crizelor.

Din perspectiva acestui cadru teoretic de analiză, procesul actual de reformă și modernizare a organismului militar permite formularea următoarelor observații:

- Schimbările și concepțiile inovatoare din documentele politico-militare majore (Strategia de Securitate Națională, Strategia Militară a României, Carta Albă etc.) sunt diluate de neluare explicită în calcul – ca vectori reali ai modernizării – a determinărilor revoluției informaționale și noii culturi a conflictelor;

- Din perspectiva asimetriilor și tendințelor de bipolarizare a sistemului euro-atlantic de securitate¹⁶, este dificil, cel puțin în etapa actuală, a se decide asupra modelului strategic de aplicat în continuarea reformei (cu toate că, în practică, abundența de date și oferta de know-how fac mai atractivă și mai facilă calea americană);

- Suficiența pentru apărare, în actualul mediu strategic, ar putea pre-

supune, complementar viziunilor și opțiunilor actuale, alternative credibile și oportune¹⁷ centrate pe: strategia optimalității¹⁸ și strategia de influențare.¹⁹

Realități și polemică

Împrejurările actuale cer mai mult decât o concepție de reformă centrată pe noua cultură a conflictelor și pe influența revoluției informaționale.

Aceste împrejurări presupun o mentalitate nouă, axată pe un realism mai puțin eroic, corelat, aparent paradoxal, cu reducerea timidității excesive în folosirea mijloacelor militare neconvenționale (de natură informațională) pentru menținerea și protejarea intereselor naționale și descurajarea credibilă.²⁰

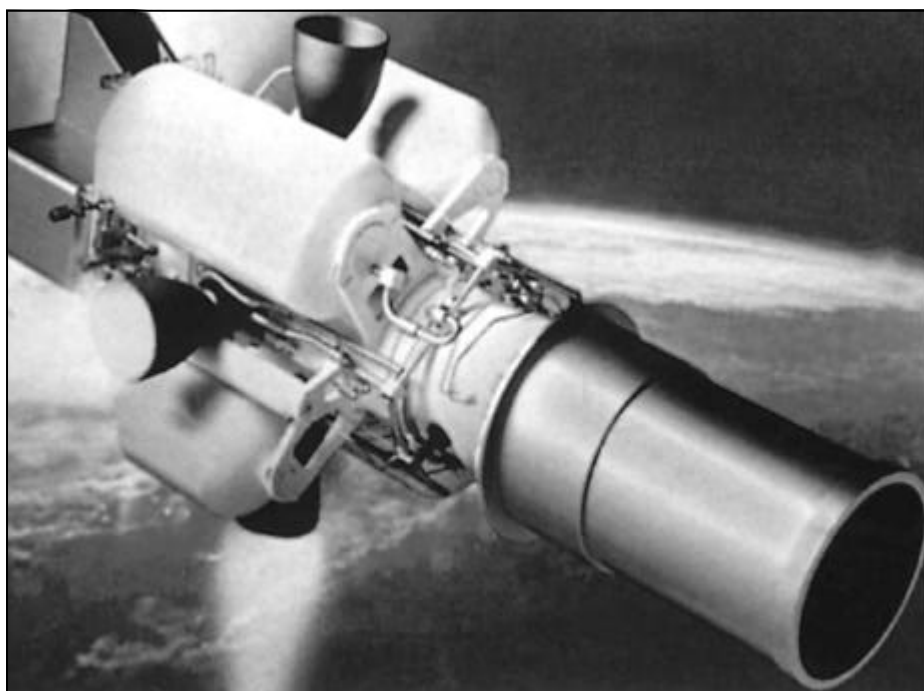
Transformările subtile din mediul nostru strategic, caracterizate la modul general de formularea „conflictele au devenit mai puțin periculoase, dar posibilitatea izbucnirii unor noi conflicte a crescut”²¹, presupun o nuanțare a schimbărilor în planul politicii de apărare și planificării strategice.

S-au produs deja, în mod evident, schimbări importante: opțiuni clare de integrare, procese și programe de planificare a apărării, structura de forțe etc. dar, la nivelul gândirii militare de bază, multe aspecte au rămas neschimbate, aspecte care pot fi considerate, în noile circumstanțe, depășite.

Marea dezorientare în planul unor politici de apărare de adâncime, generate de tranziția spre un alt sistem militar, necesită o revenire cât mai rapidă din această stare.

Nu se poate vorbi de refuzul de a rupe cu trecutul, de conservatorismul des invocat al instituției militare, cât mai degrabă de persistența unor condiții și mentalități.

În acest sens, este relevant faptul că problema conflictelor actuale și probabil ocupă un loc central pe scena și în decizia strategică privind reforma și modernizarea, marginalizându-se, pe de-o parte, răspunsul la agresiunile care au drept scop intimidarea și generarea unei percepții dorite, iar pe de altă parte, derularea de acțiuni asimetrice de descurajare.²²

Un corolar

În mediul strategic de interes, în care conflictele au devenit mai puțin periculoase sau sunt duse în scopul intimidării, forțele clasice trebuie menținute mai mult pentru luptă decât pentru descurajare.

Mai mult, sporirea resurselor alocate forțelor utilizabile pentru luptă, la prețuri la care ele pot fi mai puțin utilizabile, devine o recomandare prozaică, din perspectiva netolerării ideii de pierderi²³ în urma conflictelor.

Efectul global al cheltuielilor efectuate în scopul menținerii unor forțe neutilizabile (dar totuși gata oricând de luptă) se traduce prin faptul că paleta bogată a alternativei asimetrice – forțe neconvenționale pentru descurajare și operații informaționale pe timp de pace și situații de criză – este considerată ca un mijloc care nu este disponibil.

O soluție – operațiile informaționale

Definițiile conceptului sunt multe și extrem de variate.²⁴ În termeni pragmatici, se poate spune că operațiile informaționale pot fi un instrument eficient în sprijinul dezideratului de „superioritate informațională”²⁵, permițând liderilor politico-militari să ia mai rapid decizii decât (in)amicii și/sau partenerii lor, încetinind sau chiar paralizând procesul decizional al acestora.

Capacitățile și disciplinele desfășurate în cadrul operațiilor informaționale (operații psihologice, inducerea în eroare, securitatea operațiilor, război electronic, operațiile speciale, siguranța informațională, cât și mijloacele mai puțin tradiționale – atacurile rețelelor de comunicații și ale sistemelor informatice) – vizează două aspecte majore:

- managementul continuu al percepției;
- manipularea și dominarea sistemelor informaționale.

Cu alte cuvinte, operațiile informaționale includ inducerea în eroare, securitatea informațională și operațiile psihologice la cel mai înalt nivel de subtilitate și eficiență oferite de manevrarea informației digitale.

A dispune de capacități în domeniul operațiilor informaționale nu va duce doar la cunoașterea mai bună a unui spațiu de negociere și conflict, ci și la exploatarea sistemelor informaționale ale (in)amicilor și la manipularea electronică. În teorie, acestea vor permite lovirea (in)amicilor și a competitorilor în planul controlului percepțiilor și abilităților decizionale, ajungându-se astfel la ultimul obiectiv formulat de Sun Tzu: victoria fără luptă.

Un risc major în dezvoltarea unor capacități credibile în domeniul operațiilor informaționale îl reprezintă neasimilarea sau decalajul între tehnologia necesară și cadrul doctrinar de aplicare. Acesta conduce la dezvoltarea unor concepte care funcționează doar în teorie, dar care nu pot fi aplicate.

O altă problemă care se pune este legată de modul în care planificatorii apărării, dar și teoreticienii militari pot și știu să integreze elementele clasice ale unei operații militare cu elementele tehnologice ale operațiilor informaționale²⁶, astfel încât să se asigure succesul reacțiilor pe timp de pace și limitarea efectelor în situații de criză și de conflict.

Semnificația operațiilor informaționale la nivel strategic este, în prezent, confuză și, aparent, trecută în mod deliberat sub tăcere.

Considerând că operațiile informaționale sunt un domeniu cu un potențial de

mare impact pentru interesele și siguranța națională, problemele care se pun pentru stabilirea axei corecte a procesului de modernizare sunt legate de raportul cost/eficacitate pe care acestea îl generează în gestionarea riscurilor, în prevenirea crizelor și în tratarea conflictelor.

Concluzii

Noua cultură a conflictelor se cristalizează o dată cu crearea noii dimensiuni cibernetice și cu apariția noilor concepte și instrumente strategice, printre care operațiile informaționale strategice, derulate prin intermediul operațiilor psihologice complexe, conflictelor mediatice, atacurilor digitale și managementului percepțiilor.

Strategiile asimetrice centrate pe acțiuni defensive/ofensive informaționale nu vor conduce la o armată mult mai puternică în sensul cantitativ clasic, ci, mai degrabă, la o mai mare abilitate de folosire a forței neconvenționale pe timp de pace și în situații de criză, în scopul menținerii și promovării intereselor naționale, și chiar la posibilitatea de planificare a forței clasice într-o mai mare măsură, cu discernământ și acuratețe.

Dacă aceste considerații se corelează cu realitatea efortului guvernamental de dezvoltare a societății informaționale, atunci provocările pentru decidenții și planificatorii militari de abia acum încep.

NOTE

¹R. Henry & E. Peartree, „Military Theory and Information Warfare”, The Information Revolution & International Security, Center for Strategic & International Studies, 1998.

²Revoluția în afacerile militare implică folosirea de tehnologie informațională (sisteme de tip C4ISR, sisteme de senzori, rețele de calculatoare etc.) pentru a obține superioritatea informațională, prin cunoașterea spațiului de conflict și asigurarea celei mai bune reacții la orice nivel. Superioritatea informațională permite forțelor să fie mai dispersate și totuși integrate, mai puțin vulnerabile, mai greu de anihilat și mai capabile să folosească arme letale la toate nivelurile contra oricărei ținte. Actualmente, în acest cadru, se dezvoltă un proces de transformare a politicilor de apărare, a operațiilor militare pentru epoca informațională, se dezvoltă și se rafinează succesiv doctrine inovatoare, tactici, metode de antrenament și organizare, toate având ca element comun informația și sistemele informaționale.

³Vasile Păun, „Clausewitz – neliniaritatea și impredictibilitatea războiului, Argumente critice”, Gândirea Militară Românească nr. 4, 2000.

⁴Vasile Păun, „Descurajarea credibilă și operațiile informaționale”, Observatorul Militar nr. 33, 15 – 21.08.2000.

⁵E. Luttwak, „The Crisis of Classic Military Power & the Possible Remedy of „Post-Heroic Intelligence-Based Warfare””, The Information Revolution & International Security, Center for Strategic & International Studies, 1998.

⁶J. Rosenau, „The Information Revolution: Both Powerful and Neutral”, The Information Revolution & National Security, Strategic Studies Institute, 2000.

⁷Afirmatie valabilă cel puțin din perspectiva țărilor cu rată scăzută a natalității. Populația din aceste state este atât de alergică la pierderea de vieți omenești încât a devenit necesară renunțarea aproape totală la metoda războiului ca un mijloc de reglementare a litigiilor internaționale.

⁸E. Luttwak, op.cit.

⁹R. Jervis, „Signaling & Perception in the Information Age”, The Information Revolution & National Security, Strategic Studies Institute, 2000.

¹⁰Embargoul comercial asupra Serbiei a realizat mai mult decât alte intervenții ale NATO, fără sânge și fără pierderi materiale prea mari.

¹¹D. Bobrow, „Exploiting Open Source Information – Abundance, Value & Intelligence Community Credibility”, The Information Revolution & National Security, Strategic Studies Institute, 2000.

¹²Tehnologiile informaționale facilitează exercitarea a ceea ce este numit „soft power”, un concept care diferențiază informația de dimensiunile convenționale ale puterii materiale.

¹³Se apreciază că numai 20% din lume este influențată de globalizare și de revoluția informațională. Acțiunile guvernamentale de dezvoltare a societății informaționale obligă la o reconsiderare a urgenței și adevărului acestei chestiuni la problemele militare.

¹⁴Atacurile repetate („swarming”) reprezintă un mod strategic intenționat structurat, coordonat, aparent amorf de a executa lovituri din toate direcțiile prin intermediul a numeroase unități mici dispersate, care atacă într-o „rețea”.

¹⁵Recomandarea Nr. 33 din Road Map for National Security: Imperative for Change a Comisiei Senatoriale SUA pe probleme de securitate națională – 31.01.2001.

¹⁶Asimetria dintre strategia militară, capabilitățile și tehnologia SUA, pe de-o parte, și partenerii săi militari, aliații NATO, de cealaltă parte, constituie un motiv de preocupare

pentru tot mai mulți analiști politico-militari și lideri politici. Diferența nu rezidă neapărat într-un accent diferit pe tehnologia informațională. Ea este mai mult o chestiune de paradigmă. Înțelegerea acestei diferențe este importantă pentru România în procesul de integrare euro-atlantică și în contextul formulării unei politici de echilibru între Inițiativa de Apărare europeană și extinderea NATO.

¹⁷Vasile Păun, „The Gap in RMA – Romania’s Role TechNet Europe”, AFCEA, 2000.

¹⁸Strategia optimalității presupune că, prin utilizarea efectivă a instrumentelor de analiză și sprijin decizional, maniera de rezolvare a problemelor de orice natură și palier ierarhic se poate înscrie pe coordonatele eficacității, astfel încât factorii de decizie să-și devieze actuala mentalitate, concentrată asupra crizelor imediate (consecință și a agresiunilor informaționale la care sunt supuși) spre o stare de anticipare a evenimentelor.

¹⁹Strategia de influențare presupune dezvoltarea adecvată a domeniului războiului informațional, astfel încât Forțele Armate să ajungă la stadiul în care să dispună de un cadru legislativ și metodologic, precum și de un ansamblu de structuri și mijloace tehnice specializate, capabile să descurajeze pe căi și prin mijloace de natură informațională acțiunile de orice fel, să contracareze efectele acțiunilor OI la nivelul factorilor de decizie și al sistemelor informaționale, să desfășoare acțiuni cu caracter ofensiv prin care să contribuie la satisfacerea obiectivelor naționale, fără a pune în pericol securitatea națională.

²⁰Vasile Păun, „Descurajarea credibilă și operațiile informaționale”, Observatorul Militar nr. 33, 15 – 21.08.2000.

²¹Ryan Henry and Edward Peartree, op.cit.

²²Vasile Păun, „Dimensiunea informațională a procesului de modernizare”, Observatorul militar nr. 37, 2000.

²³Această opțiune ridică problema unor modalități mentale de planificare, doctrină, instruire și dotare.

²⁴Vasile Păun, „Operațiile informaționale între teorie și practică”, Gândirea Militară Românească nr. 6, 2000.

²⁵Operațiile informaționale facilitează o schimbare necesară de paradigmă în procesul de conducere politico-militară: înlocuirea treptată a furnizării de informații cu furnizarea de cunoștințe, realizată prin fuziunea datelor și informațiilor, permite trecerea de la dezideratul de superioritate informațională la cel de superioritate decizională.

²⁶Diferențele între operațiile clasice (OC) și operațiile informaționale (OI) sunt:

- OC se derulează de la forțe la scopuri, în sensul că unitățile sunt desfășurate în imediata apropiere a inamicului. Prin contrast, OI se derulează de la scopuri la forțe, în sensul că forțele neconvenționale sunt desfășurate pe baza unei scheme tactice, funcție de un scop precis furnizând capacitățile necesare;

- OC aplică proceduri tactice, tehnice și metode standard pentru care forțele au fost antrenate și echipate. OI aplică atât proceduri de operare standard, cât și metode ad-hoc în funcție de scopurile specifice;

- OC sunt ghidate de informațiile generale disponibile, în timp ce OI sunt planificate din timp în detaliu și sunt pe baza unor calcule anterioare în funcție de informațiile disponibile;

- OC au început și sfârșit ca o consecință a scopului inițial fiind expuse riscului pierderilor umane. OI se concentrează pe specificitatea scopurilor, expunerea la riscuri fiind mai mică deoarece posibilitatea unei surprize este limitată; ele sunt desfășurate pe baza unor scheme tactice, care pot fi reduse la scopuri mai puțin ambițioase.

Summary

Some principles of an authoritative strategy

The interest for the new culture of the conflicts and the informational revolution requires an examination of a new perspective in the military way of thinking. The new culture of the conflicts becomes visible in the process of creation of the new cybernetic dimension and of the new concepts and strategic instruments, such as the informational strategic operations, carried out by means of the complex psychological operations, the mediatic conflicts, the digital attacks, the management of the perception. The asymmetric strategies focused on the informational defensive/offensive actions will lead us to an army with a higher capacity to use the unconventional force during peace time and crisis situations.

Conceptul CJTF și operațiile militare ale viitorului

- între tradiție și inovație -

Colonel dr. Visarion NEAGOE

Perpetuul efort de clarificări conceptuale și de transpunere în practică a concepțiilor rezultate din procesarea elaborărilor teoretice nu este doar o modă a timpurilor pe care le trăim. El constituie un proces firesc, de durată, și cu mari implicații, pe termen mediu și lung, asupra evoluțiilor din domeniul de referință analizat. Domeniul militar nu face excepție de la regulă. Dimpotrivă, dinamica tot mai crescândă din mediile geopolitic și geostrategic obligă la reconsiderări și înnoiri rapide. Se fundamentează concepte și concepții noi în proiecția acțiunilor militare, unele dintre ele fundamentale, implicând schimbări și măsuri de substanță în structura și funcționalitatea organismelor militare la pace, în situații de criză și în război. Este și cazul conceptului CJTF (Combined Joint Task Force – Forță Operațională Întrunită Multinațională) adoptat de NATO, ca și al celui de operații întrunite, introdus relativ recent în teoria și practica militară românească.

Desigur, nevoia de înnoire conceptuală are contingență cu ideea de progres, răspunzând unor necesități reclamate de realitate. Însă, cu o singură condiție: aplicarea teoriilor să țină cu fidelitate seama de fundamentările științifice care l-au generat.

Conceptul CJTF este studiat și analizat de către specialiștii militari români, ca o consecință a posibilei integrări în Alianța Nord-Atlantică și incumbă pregătirea unor structuri (module) militare de comandă și execuție capabile să acționeze în forțe multinaționale și întrunite pentru îndeplinirea unor misiuni în operații de sprijinire a păcii; conceptul

de operații întrunite are, în viziunea noastră, conotații diferite, care privesc și lupta armată.

Conceptul CJTF – lansat după Summit-ul NATO de la Londra (1991) și definitivat la cel de la Bruxelles (1994) – dincolo de faptul că prin apariția lui confirmă cunoscuta butadă potrivit căreia „nimic nu e nou sub Soare“ (poate cineva să conteste că debarcarea în Normandia, din iunie 1944, a fost o operație de acest fel?) – a fost readus în actualitate datorită nevoii de a pregăti și de a conduce acțiuni militare într-un context geopolitic și geostrategic nou. Prin urmare, acest concept s-a identificat cu cea mai potrivită formă de ducere a operațiilor în sprijinul păcii, precum și de îndeplinire a unor misiuni în cadrul apărării colective. De menționat că, în ambele situații, operațiile sunt desfășurate de către forțele aflate la dispoziția unor structuri europene sau euro-atlantice de securitate colectivă (NATO și UE), care exercită și conducerea acestora. Așadar, apariția conceptului CJTF s-a asociat cu sporirea complexității organizării și exercitării comenzii și controlului forțelor pe timpul gestionării unor crize.

Așa cum rezultă din chiar denumirea conceptului, CJTF rezolvă problema întrebunțării eficiente, în alte operațiuni decât războiul și în acțiuni militare, a

unor forțe aparținând mai multor state, provenite din diferite categorii de forțe ale armatei (terestre, aeriene, navale, speciale, infanterie marină etc.). Scopul principal al implementării conceptului CJTF îl reprezintă, așa cum se desprinde și din noul Concept Strategic al Alianței, constituirea și întrebunțarea unor structuri mobile și flexibile, capabile să acționeze în toate mediile de ducere a războiului modern, în operații complexe, la care să ia parte – în mod întru-

nit și într-un cadru multinațional – mai multe categorii de forțe. Ca urmare, s-a constituit Forța Operațională Întrunită Multinațională, structură militară care se

apreciază că acoperă, cel mai bine, noul spectru de misiuni ale Alianței în ceea ce privește planificarea și executarea operațiunilor în sprijinul păcii. Totodată, se consideră că, prin procesul de modernizare, s-a atins scopul propus, respectiv perfecționarea capacității de conducere a NATO, pentru întreaga gamă de misiuni în sprijinul păcii, prin disponibilizarea în timp foarte scurt a cartierelor generale. Procedând astfel, asemenea structuri de conducere nu mai trebuie cuprinse în structurile de comandament existente, compacte și masive, mult mai puțin flexibile și oportune.

În acest context, se remarcă introducerea în terminologia militară românească a conceptului de operații întrunite, ca o formă nouă, în tipologia operațiilor ce trebuie pregătite și duse de armata română. Acest demers relevă preocupările specialiștilor militari români de a fi în pas cu evoluțiile conceptuale și praxiologice ce se manifestă în armatele moderne și pregătesc practic armata noastră pentru a fi un partener serios și cu lecțiile la zi în cadrul Alianței.

Cu specificația că, respectând proporțiile și abordând problematica din perspectiva raportului dintre tradiție și inovație, Armata României a dus operații întrunite încă de pe timpul celei de-a doua conflagrații mondiale.

Dacă la capitolul definiții putem fi considerați experți (definiția operațiilor întrunite, adică obligativitatea participării a cel puțin două categorii de forțe ale armatei este similară accețiunii unanim

recunoscute pe plan internațional), modul de aplicare poate genera confuzii. Dacă, în ceea ce privește generarea forței și stabilirea ponderii diferitelor categorii de forțe în acțiunile militare proiectate, lucrurile sunt relativ clare, îndeosebi în situații de criză și de război (factorii determinanți fiind evaluarea adversarului și misiunile de îndeplinit, care obligă la un calcul riguros al forțelor și mijloacelor participante), realizarea conducerii pare a fi tributară unor reguli scăpate de sub controlul rigorii științifice militare. Clasicele dispute bazate pe orgolii de armă chiar și în unele armate moderne sunt emblematiche. Cu atât mai mult pentru o armată care va fi tot mai mică, dar cu aceleași mari responsabilități, ca și în trecut, în realizarea apărării armate a țării, aplicarea fără discernământ a unor formule aparținând de structuri suprastatale poate fi contraproductivă.

Fără îndoială că surprinderea profundă a tuturor implicațiilor ce decurg din aplicațiile actuale ale conceptului de operații întrunite (care în prezent constau într-o definiție și doar atât a conceptului, realizarea unor structuri de conducere și de execuție, implementarea unor relații funcționale între acestea – toate reprezentând doar un prim pas dintr-un complex proces de schimbare conceptuală și pragmatică în strategia noastră militară) presupune o acțiune concertantă, de durată și care, pentru noi, românii, e bine să fie pentru cât mai multă vreme desfășurată în condiții de pace.

Încă din anii '90 ai secolului pe care tocmai l-am încheiat, în disputele științifice din teoria militară americană sunt abordate diferențele de nuanță, dar cu mari implicații pragmatice, dintre noțiunile „integrat” și „întrunit” cu referire expresă la structurarea și acțiunea forțelor militare (a se vedea revista „Gândirea militară românească” nr. 3/2000, paginile 211 – 214). Interesant este că, întâmplător sau nu, și în limba engleză și în cea română, cele două cuvinte au un înțeles foarte apropiat, până la suprapunere. Și, tot întâmplător sau nu, în ambele limbi, „întrunirea” – în domeniul militar cel puțin – este asociată cu termenul „unificarea”, ceea ce în plan pragmatic înseamnă subordonarea unor capacități militare uneia dominante (cum ar fi, de pildă, subordonarea unei categorii de forțe altelea cu rol conducător).

Este de notorietate că disputele dintre categoriile de forțe ale oricărei armate sunt vechi și se manifestă, inclusiv în prezent, chiar și în armatele avansate. În fond, chestiunea se reduce la o ecuație extrem de simplă: bani – înzestrare – efective – potențial și capacități sporite de a îndeplini misiunile repartizate, în condiții optime. Peste tot în lume, însă, eșalonul superior gestionează disputa, asigurând consensul necesar privind ponderea și stabilirea aportului fiecărei categorii de forțe la realizarea scopului strategic al apărării naționale. Este ceea ce se întâmplă și în Armata României.

Din această perspectivă, structurarea armatei noastre – la nivelurile de comandament și de execuție – pare a fi în consonanță cu aplicațiile deja vizibile în cazul conceptului CJTF. Mai mult, este evidentă opțiunea de a conferi fiecărei categorii de forțe autoritatea în domeniile conceptual și acțional, inclusiv în planul exercitării responsabile a comenzi și a controlului specializat pentru forțele și mijloacele din subordine. Nici nu s-ar putea întâmpla altfel, de îndată ce caracterul integrat, întrunit al operațiilor moderne nu poate fi conceput fără specialiști. Pentru că, fără a fi un para-

dox al vremurilor noastre, creșterea complexității acțiunii umane – inclusiv în domeniul militar – nu exclude, ci, dimpotrivă, implică un înalt grad de specializare. Și, pentru a contrazice percepția actuală că rolul și locul categoriilor de forțe și genurilor de armă sunt în derivă, este necesar să le amintim mereu că, fără fiecare dintre ele, războiul modern nu poate fi conceput. Dovadă: conflictele militare ale sfârșitului de secol XX.

Neîndoielnic, problematica operațiilor întrunite și, într-un cadru mai larg, a operațiunilor de tip CJTF, comportă înnoiri îndeosebi în domeniul conducerii. Este și motivul pentru care căutările, inclusiv în Armata României, vizează crearea unor structuri de comandament cât mai potrivite pentru conducerea unor operații întrunite și multinaționale. În ambele domenii – întrunit și multinațional – armata noastră are experiență suficientă. Pe această bază, câteva idei de actualitate vor trebui neapărat luate în considerație de către factorii decizionali:

- constituirea unei structuri cu competențe în domeniul securității naționale, cu drept de decizie operațională;
- constituirea unui comandament operațional strategic, subordonat nemijlocit Statului Major General – ca structură de conducere strategică pe timp de pace, capabilă să exercite pe timp de război atribuțiile Marelui Cartier General; această structură să monitori-

zeze, la pace, acțiunile și activitățile Armatei României pe teritoriul național, precum și în afara acestuia;

- conceperea și elaborarea unei strategii (doctrine) militare românești, care să evidențieze o delimitare clară între modelul de apărare a teritoriului național și cel de acțiune în spațiul extrateritorial;

- stipularea clară, în legislația românească, a modalităților și structurilor de conducere a acțiunilor Forțelor Armate în operații multinaționale și întrunite.

Din cele prezentate, este evident că între noțiunile vag formulate, dar imperative – cum sunt conceptele CJTF și operații întrunite – și modalitățile practice de aplicare mai este încă un parcurs relativ

lung pentru sistemul nostru militar. Într-un proces atât de anevoios de reformă, totul pare de înțeles. Cu toate acestea, operaționalizarea unor concepte atât de complexe, cum sunt cele prezentate, obligă la mai multă... operativitate.

Și ele presupun, așa cum sperăm că se desprinde și din parcursul ideilor mai sus exprimate, mutații în concepția de constituire a structurilor întrunite de conducere – a căror existență nu este obligatorie pe timp de pace, ci prin constituirea lor ad-hoc, la nevoie. Cu o condiție, însă: premisele de creare a lor la nevoie să fie realizate din timp de pace. Adică, potrivit nevoilor derulării operațiilor militare ale viitorului, ținându-se seama de tradiție și făcând apel la inovație...

Summary

The CJTF Concept and the Military Operations of the Future – between Tradition and Innovation

For our military system, there is still a long distance from the CJTF concepts and combined operations to the practical modalities for their application. Concretely, we need some changes in the concept of configuration of the leadership structures – whose existence during peacetime is actually not compulsory. These structures must however be planned and organized in such a way that they could be always effective, in a short time.

Puterea minții în confruntările viitorului

Colonel dr. Alexandru LEORDEAN

Lumea viitorului va fi caracterizată, și ea, după toate probabilitățile, prin confruntări, mai vechi sau mai noi, cu siguranță însă mult diferite de cele studiate azi.

Aceste confruntări vor avea ca obiect constituirea, deținerea, exercitarea și transferul puterii: economice, politice, spiritual-religioase, culturale, tehnologice, militare, a puterii civilizatorii și, posibil, a altor forme de putere azi încă nesemnificative.

În forma sa cea mai directă, puterea implică folosirea violenței, a avuției și a cunoașterii pentru a determina oamenii să acționeze într-un anumit sens, pentru a le controla comportamentul sau pentru a-i motiva spre anumite valorizări. Forța, bogăția și cunoștințele vor contribui, în proporții diferite, la distribuția puterii în societate și vor genera confruntări de interese.

Între trecut și viitor

Sistemul de valori european asociază puterea cu o dimensiune cantitativă, aspect care exprimă câtă putere are cineva, iar forma cea mai concentrată în acest sens este cea a raportului de forțe exprimat în mijloace. Sunt state cu putere economică mare, altele cu influență culturală, religioasă sau civilizatorie deosebită. Puterea are însă și o dimensiune calitativă, tradusă în proprietatea ei specifică de a se impune ca o voință, ca o voalată amenințare cu violența, dar și prin efectul de descurajare și impuls de funcționare non-violentă pentru multe structurări sociale. Așa se manifestă pu-

terea guvernelor, a administrațiilor sau a unor organisme de conducere. Ele inspiră forța violenței.

Bogăția face și ea ca oamenii și societățile, în ansamblul lor, să se supună dorințelor sau, mai bine zis, planificărilor celor puternici. Cei bogați conduc, iau decizii, planifică resursele, organizează munca, stabilesc proporțiile

producției și ale piețelor, dirijează și stimulează parametrii consumului. „Corporațiile conduc lumea,” susține David C. Korten¹, fiindcă ele produc, asigură locuri de muncă, planifică finanțele mondiale. Ele conduc pentru că dețin puterea, și dețin puterea fiindcă au bogăție, au avere. Uneori, companiile multinaționale au mai multă putere decât unele națiuni-stat.²

Cu toate acestea, nu forța violenței și nici constrângerile, prin pârghiile bogăției, vor fi agenții fundamentali ai controlului social și al impunerii voinței în confruntările viitoare, ci puterea gândirii, adică puterea de cea mai înaltă calitate în comparație cu forța și bogăția,

putere care provine din aplicarea cunoașterii.³

Mai mult, forța și bogăția depind, astăzi, de cunoaștere, care le va determina mâine într-o proporție și mai mare. Cunoașterea, ca putere, poate fi folosită și pentru a pedepsi, și pentru a răsplăti cu bogăție, și pentru a convinge și a transforma, ba, prin persuasiune, poate chiar preface inamicul în aliat. De asemenea, cu ajutorul cunoștințelor potrivite se pot ocoli eșecurile, se poate evita risipirea forței și a bogăției.

Conflictele viitoare vor avea o caracteristică nouă.

Pe lângă faptul că vor inspira neliniștea indescifrării pentru o bună parte din oameni, ele vor supune agenții competiției unei procesări intelectuale la tensiunea căreia puțini vor rezista. Doar cei cu competența de a descifra cognitiv anumite secvențe de scenarii vor putea evalua anumite indicii ale stărilor conflictuale care restructurează mediul acțional.

Aceasta pentru că cei mai mulți conviețuiesc în țesătura scenariilor conflictuale fără să aibă percepția că suportă presiunea structurilor cooperării negative⁴ cu ceilalți. Numai cei cu competențe exersate și expuse deseori în performanțe organizatoric-proiective creatoare și eficiente vor fi adevărații manageri ai crizelor și stărilor conflictuale viitoare.

Schimbări în confruntările viitorului

Pentru a proiecta scenariu potrivit confruntărilor viitorului e necesară distingerea trăsăturii esențiale a celor din trecut și din prezent, și aceasta nu pentru a trage concluzii imitative sau de construire a unor elemente de acțiune mai pu-

ternice decât cele ce au acționat în ultimele confruntări desfășurate. Ar fi, astfel, repetată o eroare care s-a prezentat de mai multe ori în fața gândirii corective. Mai cu seamă se conturează nevoia descifrării unei ipoteze conform căreia forța și bogăția, ca elemente determinate ale puterii, depind covârșitor de profunzimile cunoașterii, încă din actuala etapă.

Se conturează astfel, trecerea de la dominarea cantității la implicarea eficienței, în sensul folosirii celei mai reduse resurse de putere pentru atingerea unui scop într-o confruntare.

Scenariile de război ale superputerilor lumii, până în deceniul nouă din secolul trecut, prevedeau „folosirea armelor nucleare și desfășurarea unor vaste formațiuni de tancuri înaintând peste un covor nuclear și chimic în supremul război de uzură”.⁵ Aceste scenarii preconizau distrugerea în masă ca având rol central în doctrina militară, la fel cu cel al producției de masă în economie, ambele aspecte fiind proprii celui de-al Doilea Val, în concepția lui A. Toffler.

În perioada Războiului Rece, relația dintre cele două superputeri a fost dominată de armamentul nuclear și de puterea lui de a distruge la nivel absolut. Modalitatea de a câștiga un război presupunea să distrugi totul prin bombardament strategic nuclear masiv. Distrugerea în masă era ideea care ocupa locul central în doctrinele militare ale marilor puteri.

În cursa de a mări anvergura, viteza și forța de distrugere a armelor, a fost atinsă limita maximă, iar remiza nucleară la care s-a ajuns în confruntarea americano-sovietică amenința cu distrugerea reciproc-asigurată.

Se impunea cu necesitate, pe baza acestei contradicții finale a războiului epocii industriale, o adevărată revoluție în gândirea militară, revoluție care să reflecte noile forțe economice și tehnologice specifice celui de-al Treilea Val al schimbărilor. De la instrumentele care amplifică forța fizică se trece masiv la instrumente care amplifică capacitatea intelectuală, la un mediu inteligent în care gândim mai profund asupra noastră și a lumii.

În aceste împrejurări, un grup de gânditori militari a pornit la reconceptualizarea războiului în termenii celui de-al Treilea Val, căutând să definească armele de care urmau să aibă nevoie, să proiecteze instruirea soldaților spre a-și folosi mintea și a lupta într-un mod nou. Tranziția de la economiile bazate pe forța fizică la economiile bazate pe forța creierului a determinat inventarea „războiului prin forța creierului”⁶, cu un deceniu înainte ca el să fie experimentat pentru prima dată, în 1991, în Războiul din Golful Persic.

Punctul de pornire în rezolvarea problemelor rezultate din neajunsul fundamental al doctrinei militare americane – cel al distrugerii în masă – l-a constituit căutarea unui răspuns plauzibil la întrebarea dacă există cumva vreun mod de a înfrânge agresiunea de masă fără utilizarea, în luptă, a bombei atomice.

O astfel de problemă nu poate fi rezolvată doar printr-o ordonare a materialului empiric acumulat pe baza experienței războiului, ci printr-o construcție ideatică rațională, care să revoluționeze gândirea militară și s-o racordeze la tehnologiile noului val.

Elaborarea de modalități noi în rezolvarea unor probleme conflictuale, puse cu acuitate în anumite împrejurări, se bazează tot mai mult pe o gândire mobilă și creatoare, pe capacitatea de gândire a unor analiști capabili să efectueze experimente mintale. Acestea presupun construirea, într-o manieră organizatorico-funcțională, a întregului evantai de variante acționale pentru o posibilă confruntare și cu prevederea consecințelor, dar în special și producerea de disfuncții în adâncimea structurilor adversarului. Adecvarea la situație are un rol deosebit în precizarea a ceea ce trebuie făcut, cu cine, cum, când și unde. Aceasta este rezultatul unui șir de raționamente practice care, sondând posibilul, indică direcția de urmat într-un ansamblu previzional, care apoi se cere susținut și influențat prin măsuri și intervenții.

A pune sau a formula o problemă într-un anumit context conflictual înseamnă a construi un anumit tip de

întrebare. Formularea răspunsului la această întrebare necesită o acțiune practică și teoretică adecvată, deosebită de căutarea de tip informațional. Calea găsirii răspunsului poate îmbrăca o diversitate de forme, de cele mai multe ori prin contribuția creatoare a subiectului cunoscător, dar ea caută de fiecare dată rațiunea sau temeiul explicativ pe plan teoretic sau cu referire la o acțiune practică. Așa au fost elaborate concepte precum apărarea activă, bătălia aero-terestră, arma inteligentă, scutul de apărare strategică, arma letală, arma psihotronică etc.

Pentru a acționa în cunoștință de cauză, este necesară o cunoaștere esențială a ceea ce există, dar și o prefigurare cognitivă a devenirii viitoare pe tărâmul confruntării. Proiectarea se impune a fi extinsă la aspectele care prefigurează structurile viitoare. Orientarea cunoașterii spre valorificarea excesivă a experienței diminuează eficiența proiectării și o canalizează spre imagini inadecvate realităților în curs de apariție.

Dacă în confruntările militare de până acum puterea rezultată din folosirea forței, a violenței și a distrugerii era elementul hotărâtor în asigurarea succesului, deja s-a conturat tendința ca armata să-și întemeieze acțiunile aproape în întregime pe produsele minții: cunoștințe încorporate în arme, tehnologii de supraviețuire, instalații inteligente, tehnici de prelucrare a informațiilor și luare a deciziilor. Sateliții, submarinele, instalațiile de rachete, radarele, armele individuale etc. sunt construite din componente electronice care receptează, prelucrează și transmit informații. Aparatele AWACS sunt adevărate fortărețe zburătoare, care reprezintă încorporarea celor mai moderne realizări ale electronicii de supraveghere a adversarului, de coordonare a atacurilor aeriene și bruijului radarelor inamice, de detectare a lansării rachetelor balistice etc.

Militarii folosesc, spre exemplu, cunoștințe computerizate prin sisteme expert, în apărarea anti-rachetă, care în competiție cu secundele prelucrează sute de mii de reguli stabilite de spe-

cialiști pentru a face posibilă o reacție inteligentă în milisecunde ca răspuns la o anumită amenințare. Sunt deja proiectate sisteme expert care pot face un milion de deducții pe minut pentru scanarea, evaluarea și corelarea informațiilor din semnale cu regulile din program, înainte de a lua o decizie. Deducția logică, raționarea inductivă și analogică, epistemologia, procedeele euristice, adică activitatea de tip cerebral, omenească și a mașinilor reprezintă premisa actuală a puterii militare.

Aceste elemente fundamentale pentru raportul de forțe în confruntările viitorului sunt, într-adevăr, numai premise. Ele sunt necesare, dar nu sunt suficiente. Pentru a descifra mecanica conflictelor specifice viitorului, este nevoie de implicarea puterii minții prin invenții, prin creații care să surprindă adversarii și să-i oprească din acțiunile agresive. Inventarea și utilizarea armelor neletale aduc nota unei ucideri ușoare, a unei imobilizări nondistructive a luptătorilor adversi, iar utilizarea undelor micro ca armă psihotronică reduce starea de conștientă a celor atacați și le anihilează voința de a lupta. Realizarea imaginilor virtuale va fi una din provocările confruntărilor viitoare, când adversarul va fi pus să se lupte cu imagini simulate electronic, create pentru a fi confundate cu realitatea concretă.

Puterea minții se va materializa pregnant prin apariția de noi tehnologii

inteligente implicate în stabilirea balanței de putere, dar și în apariția unor inovații operaționale (noi strategii și tactici, metode originale) într-o adecvare structural-organizatorică și funcțională a instrumentelor acționale.

Puterea minții și dezvoltarea României

Pentru a judeca modul în care se vor comporta, în viitor, anumite state în lupta pentru putere sau pentru supraviețuire, trebuie să privim cele trei surse ale puterii în corelație, acordând o atenție deosebită bazei cunoașterii, în raport cu celelalte două (forța violenței și avuția).

Această bază de cunoștințe include mult mai mult decât reperatele fundamentale convenționale, ca știința, tehnologia și educația. Ea cuprinde concepțiile strategice ale unei națiuni, capacitățile ei de a acumula informații străine, cunoștințele despre alte culturi, impactul cultural și concepția asupra lumii, diversitatea sistemelor de comunicare și gama noilor idei, informații și imagini care circulă prin ele. Toate acestea alimentează sau slăbesc puterea unei națiuni și determină ce calitate de putere își poate ea desfășura într-un anumit conflict sau criză dată.

Cunoașterea științifică reprezintă, fără îndoială, o putere în expansiune care va contribui amplificat la stabilirea sau la modificarea raportului de forțe în confruntările deceniilor următoare. Dar, asupra orientării conduitelor și com-

portamentelor grupurilor sociale, ale liderilor, ale indivizilor obișnuiți, acționează foarte puternic nu doar convingerile științifice, de cunoaștere obiectivă, ci și opiniile, atitudinile, valorizările de grup, convingerile culturale, religioase, tradițiile etnice.

În transformările globalizante, care se amplifică într-un ritm fără precedent, apare tot mai evident și fenomenul transformării valorilor, a reperelor axiologice care au dat, în timp, dimensiunile unei stabilități bine stratificate în cadrul grupurilor, etniilor sau statului-națiune.

Statele-națiune rămân, pe mai departe, unitățile cele mai puternice din sistemul internațional. Așa cum prevede Carta Națiunilor Unite, organizarea politico-teritorială a statului este norma universală care guvernează modul de stabilire a relațiilor dintre state.

Chiar în condițiile integrării României în structurile euro-atlantice, interrelațiile cu alte state-națiune din regiune, de pe continentul european sau din lume, vor genera competiții, tendințe concurențiale, confruntări în plan economic, cultural, ecologic, tehnologic, științific, poate, în extremis, și în cel militar. Promovarea intereselor naționale ale României se va baza pe raportul de forțe stabilit între potențialul autohton și cel al fiecărei țări cu interese concurente. Cu ce factori de putere se va prezenta România în aceste confruntări accelerate?

NOTE

¹David C. Korten, „Corporațiile conduc lumea“, Editura Antet, București, 1997.

²James Adams, „Următorul – Ultimul război mondial. Arme inteligente și front pre-tutindeni“, Editura Antet, București, 1998, p. 108.

³Alvin Toffler, „Powershift. Puterea în mișcare. Cunoașterea, bogăția și violența în pragul secolului XXI“, Editura Antet, București, 1995, p. 25.

⁴Tadeusz Kotarbinski, „Tratat despre lucrul bine făcut“, Ed. Politică, București, p. 402.

⁵Alvin Toffler, „Război și antirăzboi“, Editura Antet, București, 1995, p. 56.

⁶Ibidem, 22.

Summary

The Power of the Mind in the Future Confrontations

The world of the future might be characterized by confrontations, older or recent, but certainly very different from those studied in this paper for the purpose of learning.

The reason of these confrontations could lie in the foundation, holding, implementation and the transfer of the different kinds of power: the economic, political, spiritual-religious, cultural, technological, military and civilizing power, and possibly, of other powers, which have been nowadays not identified yet.

In different parts of the world, the authority, the wealth and the knowledge will contribute to the distribution of the power in society and will generate confrontations of interests. Directly, the power implies the use of violence, wealth and knowledge in order to make people act in a certain way, to control their actions, to orientate them to certain valorizations.

Puterea energetică a României și suveranitatea de stat

Ing. Liviu LUCA,
președinte al UFS „Atlas”,
prim-vicepreședinte
al CNSLR – „Frăția”

Corelația dintre puterea economică a unui stat, suveranitatea națională și acțiunea în planul vieții internaționale este de domeniul evidenței. Secolul XX a reconfirmat-o impresionant, atât în derulările sale militare dramatice, cât și în re poziționările geopolitice survenite între actorii-state la sfârșitul războaielor mondiale din 1914 – 1918, 1939 – 1945 și, mai ales, după încheierea Războiului Rece. Primele semne venite dinspre secolul XXI indică, de asemenea, faptul că – într-o lume ce-și reazăază structurile de securitate sub impactul proceselor de globalizare – tăria economiilor va continua să ofere suportul material esențial al suveranității de stat și identității naționale.

În cazul României, ca și al altor state angajate în procese de prefacere democratică a societății, modernizarea structurilor economice este, mai mult decât oricând, imperativul momentului istoric. Fără modernizare (complexele acțiuni ce includ privatizarea, introducerea unor tehnologii de vârf, racordarea la circuitele economice internaționale etc.), România riscă să alunece spre eșalonul statelor slab industrializate, plasate indiscutabil în orbita a ceea ce A. Toffler denumea nivelul postindustrial, dominat de puterile societății informaționale. În acest context, o preocupare esențială trebuie să o reprezinte valorificarea inteligentă și flexibilă a resurselor și capacităților energetice, element de referință într-o strategie creativă de propășire a țării și de integrare armonioasă și benefică în structurile europene și euro-atlantice.

Starea resurselor energetice

În principiu, teritoriul României este apreciat drept spațiul cu cele mai bogate resurse energetice din Europa Est-Centrală. Numai în platforma maritimă, de pildă, sunt estimate rezerve de peste 200 milioane de tone. Asemenea rezerve și altele de același gen explică, în parte, interesul unor mari companii străine („Amco”, „Ramco”, „Gazprom”, „Shell” etc.) pentru finanțarea unor costisitoare foraje, justificate totuși prin costuri de exploatare scăzute (45 de dolari mia de metri cubi gaze naturale față de un preț triplu în exterior). Cu toate acestea, din numeroase motive, între care se înscrie și lipsa de fonduri și uneori de tehnologie de vârf, România traversează o perioadă dificilă din punct de vedere al stării puterii sale energetice, în cadrul complex al tranziției spre o economie de piață, pe care o dorim competitivă.

O analiză a situației actuale din sectorul energetic relevă că sursele energetice interne, cu excepția cărbunelui și a uraniului, nu acoperă, în raport de cerere, necesarul de consum. În consecință, trebuie să apelăm la importul de gaze, țiței, păcură etc. Din interior, se poate asigura o producție anuală de circa 6,6 milioane tone de țiței, 14 miliarde de metri cubi de gaze, 3,5 milioane tone de huiă, 25 – 30 milioane tone de lignit, 2,5 milioane tone de cărbune brun. Este evident astfel că gradul de independență energetică a României a scăzut la 61,8% în anul 2001, față de 72,3% în anul 1992. Din fericire, capacitățile actuale de exploatare a zăcămintelor de uraniu, inclusiv stocurile, asigură integral consumul celor două grupuri la CNE Cernavodă, pe toată durata de viață a acestora.

Un handicap serios rezidă în faptul că, în prezent, majoritatea capacităților

de producție și infrastructurile de transport și distribuție sunt realizate cu tehnologii la nivelul anilor '70 – '80, cu eficiență scăzută și care contravin, în marea lor majoritate, actualelor norme privind mediul, siguranța și calitatea serviciilor oferite. În plus, pe fundalul scăderii consumului de energie s-a ajuns la un excedent mare de capacități termo de producție existente în sistem, care nu se justifică a fi consumate din cauza uzurii grupurilor, fiind necesară casarea lor și degrevarea cheltuielilor de producție.

Efecte restrictive asupra puterii economice a statului, în general, au și creșterile progresive ale prețului la energie, care provoacă scumpirea bunurilor și a serviciilor de larg consum. Această scumpire a bunurilor și a serviciilor generează de fiecare dată creșterea inflației. Cum creșterea inflației înseamnă deprecierea leului în raport cu dolarul, se creează astfel un cerc vicios. Toate dereglările din sistemul economic se răsfrâng, în final, asupra nivelului de trai și asupra stabilității sociale, ambele strâns asociate cu problematica potențialului de apărare și locului ocupat de România în mediul european de securitate.

Drept rezultat, factorii actuali de putere încearcă să promoveze, ca direcție de relansare a puterii energetice, crearea unei concurențe reale pe piața internă a bunurilor și serviciilor. Strategia energetică a momentului prevede, de altfel, satisfacerea necesarului de energie la un preț competitiv. În principal, factorii de decizie politică declară că vor urmări: deblocarea financiară a sectorului energetic; consolidarea mecanismelor de piață energetică; asigurarea funcționării stabile a sectorului prin noi investiții; sporirea gradului de liberalizare a pieții purtătorilor de energie (până la 30% în 2004). Concomitent, se vizează restabilirea a șase grupuri în termo (putere 1028 megawați) și finalizarea lucrărilor de la Unitatea nr. 2 Cernavodă. Autoritățile au subliniat, în mai multe rânduri, că agreează ideea privatizării energiei prin investiția de capital pentru rezolvarea problemelor de finanțare și de consolidare a unui management performant.

În domeniul energiei electrice, de pildă, s-au promis investiții pentru realizarea a circa 200 de megawați cu producători independenți. În același timp, unele centrale electrice de termoficare sau termice, precum și instalații din domeniul energiei termice vor fi vândute. MIR are în vedere privatizarea a două societăți de producție pe an, precum și a două societăți de distribuție pe an. Rețeaua de transport al energiei electrice rămâne în proprietatea statului. În domeniul gazelor, se dorește privatizarea a 25% din rețeaua de distribuție, până în anul 2004.

Chiar dacă resursele interne nu permit obținerea unei independențe energetice clasice, în circumstanțele internaționalizării activităților economice, România ar avea posibilitatea de a se plasa pe o poziție avantajoasă în raport cu alte state est-europene; se știe că cele mai multe dintre ele sunt dependente drastic de importuri, mai ales din Federația Rusă, Asia Centrală, Orientul Apropiat și Mijlociu.

Petrolul va rămâne și în secolul XXI o armă strategică

Relansarea economiei și consolidarea proceselor de înnoire din România pun în prim plan rolul de pârghie al petrolului – armă strategică a dezvoltării și suveranității de stat. Din această perspectivă, controlul asupra resurselor și capacităților petrolifere românești devine o temă ce trebuie aprofundată, atât la nivelul conducerii de stat, în mediul de afaceri, cât și în cadrul societății civile.

Actualmente, un rol esențial în administrarea și valorificarea resurselor energetice și de suveranitate ale României îl îndeplinește SNP „Petrom” SA. Societatea Națională a Petrolului „Petrom” SA a fost creată prin Ordonanța de Urgență nr. 49/octombrie 1997 și ratificată prin Legea nr.70/ aprilie 1998. În scurt timp, SNP „Petrom” SA s-a impus și a devenit liderul industriei petroliere din România.

Activitatea SNP „Petrom” SA se desfășoară la o intensitate maximă în mai multe sectoare. Astfel, „Petrom” include explorare și producție (fosta regie autonomă de stat „Petrom” RA), rafinare – prin combinatele petrochimice „Petrobrazii” și „Arpechim”, combinatul de îngrășămintă chimice „Doljchim”, INCERP, transport – infrastructura sistemului de transport al produselor petroliere pe

conducte și cale ferată (Sucursala „Petrotrans” Ploiești) și rutier (Sucursala „Transpeco” București) și distribuție – 41 de sucursale Peco, în fiecare județ și în municipiul București. Statul român deține, prin Ministerul Industriei și Resurselor, aproximativ 92,4% din capitalul ce aparține SNP, restul de 7,6% fiind deținut de o gamă largă de acționari privați. Capitalul social la constituire a fost de 6.497.075.034 mii de lei.

SNP „Petrom” SA are ca obiect de activitate explorarea și exploatarea zăcămintelor de petrol și gaze naturale de pe uscat și din platoul continental al Mării Negre, rafinarea și prelucrarea țițeiului, transportul și comercializarea produselor petroliere, comercializarea gazelor, exportul de produse petroliere și servicii, importul de utilaje, echipamente și tehnologii specifice.

Activitatea de cercetare și dezvoltare este efectuată de CCPEG București și de unitățile teritoriale ale SNP, la nivelul sucursalelor și schelelor de producție. Direcțiile de studiu în anul 2000 au vizat reconstituirea evoluției geologice a bazinelor de sedimentare, modelarea acestora și evaluarea perspectivelor de hidrocarburi. De asemenea, se folosesc metodologii noi de explorare, interpretare și investigare a zăcămintelor de hidrocarburi și se are în vedere fundamentarea și proiectarea a noi lucrări de prospecțiune și de explorare pentru hidrocarburi. SNP urmărește analiza și evaluarea unor perimetre de exploatare din țară și din străinătate, prin elaborarea unor studii de sinteză a datelor biostratigrafice, sedimentologice și geochemice, obținute din sonde săpate. În anul 2000, prin lucrările de cercetare prin foraje a fost evidențiat un volum de rezerve de țiței echivalent dovedite de 1061 mii de tone și un volum de gaze echivalent dovedite de 1808 milioane de St mc.

Lucrările de extracție țiței și gaze s-au desfășurat, în principal, pe zăcămintele vechi de țiței și de gaze libere, prin utilizarea a

circa 12.000 de sonde on și off shore, cu adâncimi cuprinse între 120 și 5.500 metri. În anul 2000, a început exploatarea pe alte două zăcăminte noi de gaze libere la Vulturești și Serdanu. Volumul producției de țiței extras în anul 2000 a fost de 6.029.367 de tone, mai mult cu 867 de tone decât producția planificată. Pe categorii de sonde, 5.893.590 de tone s-au realizat din sonde vechi și 137.777 de mii tone din sonde noi.

Cantitatea de gaze extrasă în anul 2000 a fost de 6.172.592 mii Nmc, cu 448.732 mai mult decât producția planificată. Procentul de realizare a planului se ridică la 107,8%. Au fost puse în funcțiune 19 sonde noi de gaze libere, care au produs circa 90.000 mii Nmc și au fost reparate capital 201 sonde de gaze, care au extras circa 370.000 mii Nmc. Producția de gazolină a fost depășită cu 37.771 de tone, în schimb producția de etan nu a fost realizată cu 2.459 de tone. În cadrul Platformei Turburea, s-a realizat instalația de producere LPG cu o capacitate de 20 tone pe zi, care va fi pusă în funcțiune în trimestrul I al anului 2001.

Volumul forajului atins în anul 2000 a fost de 295.732, din care forajul de exploatare 246.060 metri reprezintă 83%. Au fost începute 211 sonde, din care 185 sonde de exploatare, și au fost terminate din foraj 205 sonde, din care 178 sonde de exploatare. În domeniul forajului de mare adâncime, în cursul anului 2000 s-au finalizat lucrările la sondele 3951 Lovrin (3.689 m), 101 Lovrin (3.706 m), 61 Golumbu (4.435 m) și au continuat lucrările la sondele 5.014 Bibești (5.000 m),

5.013 Bibești (4.900 m), 4.316 Mamu (4.100 m), 3.576 Căpreni (3.700 m). Pe mare s-au finalizat lucrările la sondele de cercetare geografică 7 Calipso (3.600 m), 4 Opal (3.600 m) și 62 Pescăruș (3.824 m) și au început lucrările la sondele din aceeași categorie 63 Pescăruș (3.370 m) și 2 Olimp (3.100 m).

În sectorul rafinare-petrochimie, SNP „Petrom” SA deține două rafinării: „Arpechim” Pitești și „Petrobrazi” Ploiești. În vederea unei funcționări corespunzătoare, în anul 2000 sucursalele prelucrătoare de țiței au fost aprovizionate atât cu țiței din producția internă, cât și din import. Cantitatea de țiței prelucrată în cadrul rafinăriilor SNP în anul 2000 s-a cifrat la 5702,7 mii tone de țiței, din care 1477,2 mii de tone din import (25,9%), iar restul din țară. S-a importat, în principal, țiței din Ural. Din prelucrarea cantităților de țiței în cele două rafinării ale SNP „Petrom” SA, în anul 2000 au rezultat 5485,9 mii tone de produse petroliere și 657,6 mii tone de produse petrochimice. La export au fost livrate, în anul 2000, produse petroliere în valoare de 113.264,5 mii de dolari și produse petrochimice în valoare de 141.912,2 mii de dolari.

În raport cu strategia energetică actuală, care va necesita un volum de investiții de 12 – 15 miliarde dolari, SNP „Petrom” a adoptat metoda majorării de capital și apoi cotarea la bursă. În acest an, se vor vinde acțiuni către angajați, în proporție de 10%, urmând a se oferi spre vânzare pe piața internațională de capital un pachet de acțiuni de până la 35%.

Prezența notabilă a capitalului românesc în sfera energiei va stimula și pe mai departe o creștere economică reală și afirmarea României ca partener credibil în dinamica activităților internaționale, centrate pe valorificarea resurselor petroliere, încă vitale pentru civilizația contemporană.

Deținătoare de resurse energetice și producătoare de produse petroliere, cu capacități instalate în curs de perfecționare, România prezintă câteva atuuri în plan regional, din punct de vedere economic, politic și militar. Cooperarea ei cu factorii internaționali de securitate este deja un fapt împlinit, cu rezultate pozitive în dinamica proceselor de pace și stabilitate din sud-estul Europei și din Bazinul Mării Negre; realizarea unor parteneriate economice cu cele mai prestigioase corporații și instituții internaționale, pe baze echitabile, poate oferi noi perspective consolidării și dezvoltării potențialului economic al țării noastre. O condiție esențială, însă, în direcția enunțată, rămâne elaborarea și aplicarea unor strategii și politici energetice coerente, imaginative, în cuprinsul cărora să se regăsească bine exprimată corelația dintre eficiența economică, interesul național, stabilitatea socială și imperatiile integrării europene și euro-atlantice.

Summary

The Energetic Power of Romania and the State Sovereignty

Its energetic resources and the fabrication of oil products gave Romania some good positions on regional level, from the economic, political and military point of view. Its cooperation with the international security organizations has been already carried out and had positive results regarding the peace and stability-making processes in the South-Eastern Europe and the Black Sea region; the achievement of some economic partnerships with the most famous international corporations and institutions, on fair terms, may offer new prospects with regard to the consolidation and development of the economic potential of our country, and implicitly to the consolidation of its security.

Evoluția istorică a drepturilor omului în viziunea comparativă asupra diferitelor concepții și culturi

Considerații speciale privind evoluția constituțiilor germane și române

Profesor univ. dr.
Dieter BLUMENWITZ
Universitatea din Würzburg,
Germania

Tema de față este în egală măsură de actualitate și determinantă pentru viitor. Ea relevă faptul că drepturile omului, îndeobște, considerate de noi ca fiind un lucru de la sine înțeles și având valoare fundamentală, nu apar ca bloc monolitic și nici nu reprezintă o posesiune garantată pentru totdeauna. Drepturile omului sunt rezultatul unei evoluții istorice complexe, dar, cel puțin într-o viziune globală, certitudinea de moment este confruntată permanent cu diverse mișcări ideologice și culturale. Modelul creștin-apusean și așa-numita concepție vestică despre drepturile omului nu sunt acum, în pragul celui de-al treilea mileniu, deloc certe.

• Diferențierea, care se făcea chiar în timpul Ligii Națiunilor, dintre statele civilizate – aceasta însemnând cele creștin-apusene – și cele necivilizate, adică celelalte state, este caducă. Pe glob nu
m a i

nat din limbajul administrativ noțiunea de Europa de Est, înlocuind-o cu aceea de Europa Centrală;

• Chiar dacă identificăm noțiunea de Occident cu libertatea și democrația, trebuie luat în considerare că, deși conflictul politic est – vest, care a afectat și drepturile fundamentale ale omului, a fost eliminat, prăpastia dintre nord și sud persistă. Majoritatea statelor membre ONU nu mai aderă la valorile creștin apusene, preferând să ridice din ruine o nouă ordine;

reluarea războiului sfânt.

I.

Lectura atentă a izvoarelor despre drept (chinezești, indiene sau persane) ne arată că ideea de umanitate a avut și alte surse în afara antichității europene clasice. În realitate, pretenția de universalitate a valorilor izvoarelor europene pare exagerată. De aceea, aș dori ca la începutul acestei lucrări să prezint evoluția remarcabilă în ceea ce privește înțelegerea și aplicarea drepturilor omului, într-o lume care nu își revendică sursele antichității clasice. Voi prezenta câteva exemple dintr-un domeniu care astăzi aparține drepturilor internaționale ale omului în caz de război, drepturi care în sfera civilizației creștine occidentale s-au dezvoltat târziu. Acest sistem de norme este deosebit de semnificativ, deoarece vizează protecția drepturilor omului în contextul unei perioade de criză, lucru prin care contrazice vechea lozincă *vremea de restriște nu cunoaște lege*, ca de altfel și delimitarea modernistă *ius in bello*, un drept de război care ar anula

există astăzi decât popoare civilizate, conform versiunii în vigoare a Statutului Tribunalului Internațional, versiune reformulată în 1945. (art. 38 lit. c);

• În epoca postcomunistă, linia de demarcare între Est și Vest dispare, cel puțin în Europa. Departamentul de Stat SUA a
elimi-

• Noile tensiuni devin evidente, dacă examinăm obiectivele fundamentalismului islamic modern: pătrunderea nemijlocită a învățăturilor Coranului în ordinea internă și internațională a statelor, prin care se postulează instituirea unor pedepse inumane, discriminarea femeii și

supremația interdicției în folosirea violenței.

Am să încep cu cărțile de drept apărute în India în perioada precreștină, cu regulile de drept de război ale lui Manu, norme care, în sămburele lor de umanitate, nu au fost depășite până as-

tăzi. Aflăm din acea vreme de interdicția în folosirea unor arme albe, în folosirea săgeților striate, otrăvite sau aprinse, de interdicția de a ucide un soldat căzut de pe cal sau din car sau care și-a pierdut armura, care și-a rupt vreun membru, care este grav rănit, care este înspăimântat sau care fuge și care este gata să se predea. Nici un om neînarmat sau care nu este implicat în luptă nu poate fi omorât.¹

Dacă luăm în considerare rapoartele diplomaților eleni, aceste norme de drept au fost chiar respectate în India. Trimisul regelui seleucid, în secolul III î.Hr., Meghasthenes, notează: „Când indienii poartă război între ei, nu au obiceiul să se atingă de cei ocupați cu munca câmpului. Unii intră în luptă, în timp ce alții ară, cosesc, strâng recolta sau culeg fructe în imediata apropiere”.²

Dreptul buddhist al ginților ni s-a transmis din păcate fragmentar, deoarece, în cea mai mare parte, era alcătuit din legi nescrie. La sfârșitul secolului trecut, în statul himalaian Sikkim, a ieșit la iveală un manuscris în limba tibetană, în care apăreau norme de bază de drept din perioada secolelor XIII – XVII, în 16 paragrafe.³

Aceste norme de bază ale Tibetului antic pot fi considerate ca o continuare a celor lui Manu. Ca și la acesta, este recomandată rezolvarea conflictului pe cale diplomatică. Dar aici lipsește argumentul politic concret al lui Manu, bazat pe faptul că izbânda într-o luptă este incertă. Pe de altă parte, este precizat că sperjurul și folosirea falsă a numelui lui Dumnezeu în scopul de a semăna nesiguranță în rândurile adversarului sunt interzise. Este subliniat, în mai multe rânduri, faptul că negociatorii trebuie protejați, însă, aceștia nu își pot primi răsplata decât după încheierea păcii. Misivele și soliile între părțile beligerante nu trebuie interceptate. Un luptător în gardă care ucide din neglijență un soldat care este trimis cu mesaj de pace va cădea în dizgrație și va fi trimis la vatră pe un cal șchiop și într-o armură spartă.

În luptă, combatanții trebuie să lupte cinstit: cine va ucide un soldat care a

depus armele și s-a predat, va fi batjocorit ca laș. Depunerea armelor este semnul capitulării. Prizonierii trebuie tratați cu respect. Un general sau un ofițer de seamă prizonier va putea călări pe calul său sau, dacă nu, pe unul bun. Mâinile îi vor fi legate în față cu un șal de mătase, „ca și el să vă trateze bine, dacă veți cădea în mâinile lui”. Celorlalți prizonieri li se vor lega mâinile la spate. Ei vor primi cai bătrâni, zale și șei rupte. Ostașii simpli vor merge pe jos. Tuturor prizonierilor le vor fi puse la dispoziție mijloacele necesare subzistenței, inclusiv cele indispensabile cultului lor religios. Normele tibetane cuprindeau deja două principii esențiale ale conviețuirii între oameni și între state, precum și norme de respectare a drepturilor omului.

O reglementare de drept internațional; primejdia majoră pentru comunitatea oamenilor și pentru relațiile interstatale este nerespectarea reciprocă. În consecință, trebuie acordată atenție structurii oastei vrăjmașe și ostașilor căzuți în captivitate.

Această normă de drept internațional determină și alte reguli. Premisa conviețuirii fiind respectarea principiilor etice, care constituie legătura între oameni și popoare, se va da o atenție specială dreptului de a se închina divinității proprii și de a-i aduce jertfa convenită.

Oare cultura occidentală, care în secolul nostru nu a reușit să împiedice două războaie mondiale și nici recăderea Peninsulei Balcanice în barbarie, va fi îndreptățită să-și aroge calitatea de sursă primă a drepturilor omului? Desigur, dar numai într-o singură privință. Primii pași în sensul recunoașterii acestor drepturi au fost făcuți de sistemele de drept ale altor culturi, dar fundamentul de valori al antichității clasice a servit drept bază și reper, deopotrivă teoretic și practic, de-a lungul istoriei, evoluției drepturilor omului – o alternanță neîntreruptă între teză și antiteză, șovăieli și incertitudini întrerupte de verificări și confirmări, un drum care a dus în final la practica constituțională. Țin să pun accentul pe următorul

binom: teoria și practica constituțională îmbinate ca factor constitutiv indispensabil. Una este să relevăm valoarea și originalitatea ordinii asiatică, prin prisma buddhistă, alta e să încercăm recunoașterea și aplicarea ei la nivel național și internațional în lumea exterioară societății claustrate a templelor thai. Sub acest raport, să aruncăm o privire asupra opiniei sociologului Sulak Sivaraksa, un laureat al premiului Nobel alternativ, de naționalitate thailandeză, care statutează laconic: „Drepturile omului nu constituie decât un compromis”⁴ – ce diferență față de concepția actuală de drepturi universale ale omului!

Ca și dreptul constituțional al statelor, și sistemul juridic al drepturilor universale ale omului nu se bazează pe vorbe și formulări, ci pe punerea în practică, pe structuri juridice teoretice care se reflectă în starea de fapt.

II.

1. Fundamentul drepturilor omului dezvoltate de cultura occidentală îl constituie învățăturile stoicilor, cea școală care în jurul anului 300 î.Hr. compila filozofia, logica și etica epocii clasice, pentru ca mai târziu să o transmită lumii Imperiului Roman. Gândirea platonice și cea aristotelică, ajunse pe solul fertil al Romei, s-au structurat ca principii efective de drept și de stat având la bază drepturile naturale ale omului.

• Legea și dreptul își au izvorul în înțelepciunea umană originară, constituind dreptul natural.

• Statul efectiv, având un sistem de drept creat de oameni, nu este prin urmare statul real, acesta se confundă mai degrabă cu Lumea (civitas maxima), în care funcționează egalitatea între oameni în fața legii divine: „Suntem cu toții frați și surori avându-L în aceeași măsură pe Dumnezeu ca Tată”.

• Cicero dezvoltă principiul de drept natural într-un postulat amplu: „Adevărata lege este conștiința dreaptă, care este în acord cu natura. Aceasta va dăinui pururea inalienabilă pentru toate popoarele”.⁵

Nu trebuie creată impresia că toate

acestea ar fi fost descoperite de eleni și că antichitatea clasică ar fi fost epoca de aur a drepturilor omului.

Elenii și-au găsit modele și maeștri la Răsărit, în marea cultură a Imperiului Persan, care la rândul-i întreținea contacte strânse cu India. Herodot este martorul cel mai de încredere pentru afirmarea stadiului superior de dezvoltare al sistemului de drept de la curtea șahilor persani. El notează⁶ cum că Sparta și Atena, ucigând trimișii persani, ar fi oferit la rândul lor cetățeni de rang pentru a-și ispăși greșeala, ofertă pe care regele persan ar fi refuzat-o: „Ateniienii și spartanii, prin uciderea trimișilor, au lezat legea nescrisă a tuturor popoarelor, iar el nu ar face la rândul lui tocmai ceea ce le reproșează și nu i-ar absolvi de vină pe spartani prin gestul compensator de a-i ucide pe acei oameni”. Principiul reciprocității, cea mai importantă garanție până în ziua de astăzi pentru menținerea ordinii internaționale (dar un instrument ineficient în ce privește drepturile umanitare interstate), cade aici sub incidența unei morale superioare.

În ciuda ideilor umanitare ale stoicilor, antichitatea clasică era o societate de tip sclavagist. Ordinea economică era determinată de existența castelor și depindea de sclavie. Aristotel pretindea din partea statului apărarea vieții și a bunurilor cetățenilor săi și „stimularea dezvoltării calităților naturale ale acestora”, însă, privitor la sclavi cerea doar să li se recunoască „înzestrarea cu conștiință”, care le permite să-și urmeze stăpânul – o dovadă timpurie pentru deosebi-

rea dintre egalitatea formală și cea materială (de conținut), deosebire care ne preocupă până în ziua de azi. Egalitatea formală în drepturi este egalitatea în fața legii (art.3, alin.1 din Constituția Germaniei și art.16, alin.1 din Constituția României din 21 noiembrie 1991). Ea impune respectarea fără excepție a dreptului existent, indiferent de persoană. Dar dreptul în vigoare duce la diferențieri

între clase și păturile sociale și statale. Această diferențiere este o problemă a egalității drepturilor în conținut, deci o problemă legată de punctul de vedere al legislatorului (art.1, alin.3 din Constituția Germaniei, art.51, art.4 alin.2 din Constituția României). Egalitatea de conținut în drepturi nu constă în tratarea în mod egal și nediferențiat a tuturor în toate privințele, dar ceea ce este egal trebuie tratat ca egal. Se pune întrebarea care situații sunt egale și nu se pot prin urmare trata inegal. Răspunsul nu se poate da o dată pentru totdeauna, așa cum o arată, de exemplu, în Germania aprig disputata „realizare efectivă a egalității în drepturi între bărbați și femei” (art.3, alin.2 din Constituția Germaniei, art.4, alin.2 din Constituția României) și contradicția la nivel mondial privind inegalitatea în drepturile sociale de bază între statele dezvoltate și cele subdezvoltate.

Faptul că principiul egalității și drepturile omului au reușit în antichitatea clasică și postclasică să influențeze nu doar curentele filozofice, ci din ce în ce mai mult și realitatea socială, se datorează mai ales drepturilor romane cu privire la străini. Acel *jus gentium*, folosit de Praetor Peregrinus, judecătorul pentru străini, nu era legat de rigidul *jus civile*, valabil pentru cetățenii romani, ci un drept adaptabil diferitelor circumstanțe, dezvoltat timp de cinci secole, pornind de la gândirea cosmopolită și tributară dreptului natural a stoicilor.

Sinteza reușită între idealul umanitar al filozofiei stoice și practica de stat a romanilor se regăsește și la medicul și li-

teratul Scribonius Largus, care a luat parte, ca medic militar, la campania din Britania din anul 43 sub împăratul Claudius. În scrierile sale⁷ se ocupă de probleme de etică medicală – 1.800 de ani înaintea lui Henry Dunant.⁸

Neaplicarea terapiei eficiente este, în viziunea lui Scribonius, un delict, un rău pe care „mai ales medicii trebuie să-l urască”, pentru că meseria lor se bazează pe „compasiune și umanitate”. Cel care „legat în mod legal prin jurământul de corectitudine medicală” nu va putea da „nici dușmanilor leacuri vătămătoare”. El se referă aici la jurământul hipocratic. De aceea, nu se poate referi, în mod legal, la o subordonare față de dreptul ginților, nici față de legislația statală, pe nici o normă a unei clase sociale. Astfel de reglementări nu existau în antichitate. Atitudinea lui Scribonius și a celorlalți medici antici, care se simțeau obligați la o etică a breslei lor, față de aceste norme, echivala cu obligativitatea față de legile generale. Scribonius chiar recunoaște un conflict între norme: atitudinea medicului, determinată de gândirea lui umanitară, poate interfera cu obligațiile medicului față de stat ca cetățean. Scribonius se vede și în ipostaza de cetățean roman, pentru care demersul militar împotriva dușmanilor patriei reprezenta o datorie de la sine înțeleasă.

Medicul, prin imperativul jurământului medical, „nu va administra nici dușmanilor leacuri vătămătoare”, însă, pe de altă parte, „chiar dacă situația o cere, ca soldat și un bun cetățean nu va putea proceda altfel, deoarece medicina nu ia în considerare omul în funcție de condiția și persoana sa, ci în mod egal, toți vor primi leacul și ajutorul necesar, nimănui nu i se vor aduce prejudicii”.⁹

Obligațiile profesionale ale medicului față de dușmani, care nu sunt incluși în jurământul hipocratic, sunt formulate de Scribonius pornind de la o altă normă hipocratică de protejare a vieții celor nenăscuți încă. Astfel, medicul nu are voie să-i dea sau să-i arate unei femei însărcinate nici un mijloc de întrerupere

a sarcinii: „Cine consideră ca nedreaptă lezarea dreptului atât de fragil la viață al celui nenăscut va considera cu atât mai reprobabilă dăunarea vieții unui om deja format... Medicina este știința vindecării, nu cea a distrugerii”.

Scribonius a definit de acum două milenii importanța în medicină și pentru medici a demnității umane, ai cărei purtători sunt fie prieteni, fie dușmani, fie oameni liberi, fie sclavi sau cei nenăscuți încă. De abia cu multe secole mai târziu instanțele statale și interstatale au stabilit norme ale ethosului medical cu răspândire generală. (Convenția de la Geneva 1864, 1906, 1929, 1949, 1977).¹⁰

2. Faptul că etica, filozofia, logica și gândirea juridică a antichității clasice nu au împărțit soarta altor culturi străvechi dispărând o dată cu prăbușirea Imperiului Roman se datorează, în principal, următoarelor trei motive:

Principalele drumuri deschise de filozofia stoică au fost preluate la timp într-o nouă ideologie (dar nu distruse): *civitas maximas* s-a regăsit în *civitas dei* a Sfântului Augustin;

În rătăcirile și premejdiiile perioadelor

de migrație ale popoarelor s-a păstrat ideea unui imperiu pacifist (fie Roma apuseană, fie cea răsăriteană);

Sistemul de drept, ajuns în Imperiul Roman la maxima înflorire, a fost răspândit succesiv în statele medievale.

Evul Mediu creștin a conferit demnității și drepturilor omului o dimensiune nouă, mai adâncă: Omul era creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, pentru el a murit Fiul lui Dumnezeu. În aceeași măsură, din creștinism au fost derivate cerințe cu caracter absolut care trebuiau să restrângă din nou libertățile generale. Statele de orientare creștină s-au împotmolit în lupta de rivalitate dintre altar și tron. Ideea autorității sprijinite în exclusivitate pe Dumnezeu servea mai degrabă la consolidarea puterii lumesti a statului, decât la sprijinirea drepturilor individuale la libertate. Cu toate acestea, stările nobiliare au reușit să obțină drepturi (mai exact privilegii) din partea conducătorului:

- prin dreptul foral din Spania, la sfârșitul secolului XII;
- cu Magna Charta în Anglia, 1215;
- cu drepturile liberale de la

Brabant, 1356;

- cu Convenția de la Tübingen din 1514, în care nobilimea a primit pentru prima dată de la ducele Ulrich von Württemberg un drept de participare la deciziile luate de Guvernul landului (aprobarea de către stări a cesiunilor teritoriale, dreptul de liberă mișcare al supușilor, acordarea sentințelor penale numai după ce a avut loc o judecată corespunzătoare).

Prin teoria sa asupra războiului just, Toma d'Aquino a întărit, pe de o parte, *autoritas principis*, însă, pe de altă parte, prin teoria sa despre domnia dreaptă a revendicat drepturile fundamentale, și anume cele trei mari libertăți: dreptul la viață, libertatea persoanei și dreptul de proprietate; acest catalog a fost întregit în cadrul criticii împotriva tiranilor din secolul al XIV-lea, prin revendicarea libertății spirituale și a libertății de asociere. Formula reciprocității dintre fidelitate și protecție, derivată din gândirea juridică germanică, a atenuat urmările prea radicale ale inegalității de facto dintre stat și societate. În orice

NOTE

¹Berber, *Kriegsverhuetung* 1964, p. 179.

²Indica, Editura Schwanbeck, Bonn 1846.

³Texte mai vechi datează din epoca dominației mongole în Tibet. Kun-dga-rgyal-misan (1182 – 1521), prior al mănăstirii Saskya în provincia Tang din sud-vestul Tibetului și stăpân laic al Tibetului după invazia lui Genghis Han (1206-27 dominația mongolă), a făcut publică o „lege pentru 13 cazuri”. El a fost cel care i-a convertit pe mongoli la budhism. Manuscrisul a fost tradus în limba engleză de J.C. White și lama Mgin Gyatso și publicat în 1894 la Calcutta sub titlul „The book of the law”, cf. articolului lui Herbert Mueller „Buddhistisches Voelkerrecht aus Tibet” în „Zeitschrift fuer Voelkerrecht und Bundesstaatsrecht” 1907, p. 611 ff.

⁴Frankfurter Rundschau 1996, nr. 52.

⁵De rep. II 22.

⁶Historiae, cartea a VII-a, cap. 131 ff.

⁷„Compositiones”, editat de G. Helmreich, Leipzig 1887. Scribonius a fost un renumit terapeut în antichitate („Leacurile sunt mâinile zeilor”) și a lăsat în urmă un număr mare de rețete.

⁸Henri Dunant a descris experiența sa în bătălia de la Solferino, 1859, care a lăsat pe câmpul de luptă 40.000 de morți și răniți, în cartea „Un souvenir de Solferino” și a dat primul impuls înființării comitetului de mai târziu al Crucii Roșii.

⁹„Compositiones”, prefața, p. 1, 1 – 4.

¹⁰Convenția de la Geneva, 1864, 1906, 1929, 1949, 1977.

Summary

The historical evolution of the human rights from a comparative point of view upon the different concepts and cultures

Special remarks regarding the evolution of the German and Romanian Constitutions

The human rights are defined as a starting point of any human community, of peace and justice in the world (Art.1, sect.2 GG, and art.20 from the Romanian Constitution). The Constitution is connected to the tradition of the natural right, founded by sophists and stoics and introduces consistently for the first time the German state in the tradition of the liberal constitutional development. For more than 50 years, the states have had the obligation, according to the UNO Charter, to respect and protect the human rights and the fundamental liberties of all people without any racial, sex, language or religion discrimination: „The recognition of the inherent dignity of all people and of their equal and inalienable rights, which is the basis of the liberty, justice and peace in the world, is a common point between Germany reunited and Romania, on its way towards the European Union”.

Valea Vardarului

Între amenințarea armelor și speranța păcii

1. Evenimentele din fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei erau de așteptat. Istoria a îngrămădit în acest spațiu, deopotrivă blestemat și binecuvântat, atâtea probleme câte nu sunt în toată lumea la un loc. Pentru că zona aceasta a fost totdeauna și dintotdeauna una de un dramatism uimitor. Nici o altă zonă din lume nu a cunoscut atâtea fluctuație, atâtea explozie, atâtea tragedie, atâtea umilință și, totuși, atâtea măreție. Țările care s-au constituit și s-au reconstituit mereu în această parte de lume s-au aflat în toate timpurile pe o falie geopolitică și geostrategică explozivă, la o confluență de culturi și de civilizații. Aici, în acest spațiu, s-au înfruntat anticii, tot cam pe aici era și unul din aliniamentele finale ale energiei de mișcare a popoarelor care migrau din est, pe aici au trecut, dinspre vest, legiunile romane și cruciadele și tot în acest spațiu s-a înfruntat creștinătatea cu păgânismul, civilizația de tip occidental cu cea de tip oriental, adică Estul cu Vestul și Nordul cu Sudul. Macedonia este o țară de falie, o țară mereu sfârtecată și mereu revendicată de alții. Unii chiar se întrebă: Macedonia este oare o țară? Mai mult, pământurile ei se întind între două mari culoare strategice – cel al Dunării și cel maritim – de o parte și de alta a râului Vardar, pe o bretelă strategică situată între Dunăre și Marea Egee.

Macedonia – ce a mai rămas din ea – are o suprafață de 25.713 kilometri pătrați și reprezintă circa 42% din Macedonia istorică. Capitala țării este orașul Skopje. Separarea ei de Iugoslavia nu a rezolvat vreo problemă, ci a creat toate premisele pentru revenirea la foarte vechile probleme care au zguduit de atâtea ori Balcanii. Spațiul macedonean a constituit totdeauna un subiect

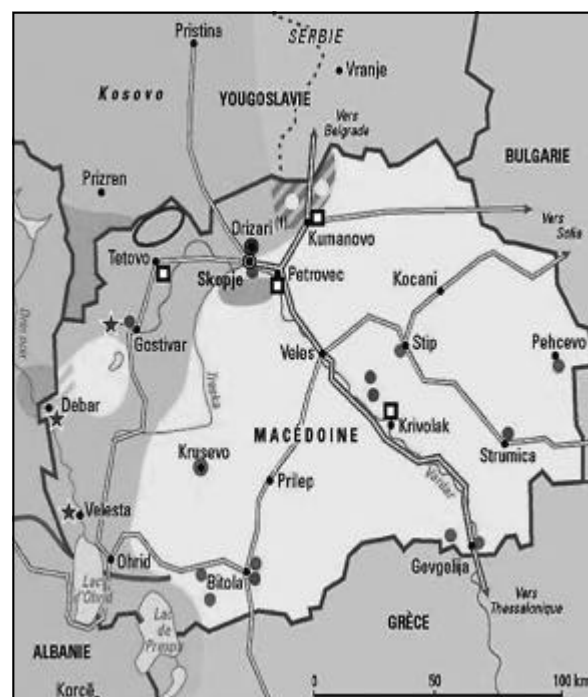
de dispută între Bulgaria, Serbia și Grecia, iar oamenii de aici au suportat presiunile tuturor vremurilor. Aceste vremuri n-au fost niciodată generoase pentru ei. Dar aceasta a fost opțiunea Macedoniei și ea trebuie respectată. Mai ales după ce americanii s-au decis să-și creeze aici un punct strategic balcanic, se pare că fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei (FYROM) nu mai este chiar singură.

Populația Macedoniei era, în anul 1995, de 2.160.000 de locuitori, iar repartiția pe etnii următoarea: albanezii (22%) în nord-vestul țării, în provincia Tetovo, turcii în provincia Strumica din sud-estul țării, iar etnicii sârbi sunt concentrați în nordul țării, în provincia Kumanovo. Deși sunt minoritatea cea numeroasă, albanezii sunt subreprezențați. Astfel, în poliție sunt doar 3%, iar în cadrul funcțiilor guvernamentale ocupă doar 5%. Predominantă în țară este religia ortodoxă, urmată de cea islamică.

Din punct de vedere economic, țara nu a avut o prea mare importanță în vechea Iugoslavia. Ea producea orez, bumbac, tutun și fructe, producția industrială fiind slab dezvoltată (minierit – crom și fier, în est, plumb și zinc, în vest), tehnologie rămasă în urmă, probleme la export. Ea n-a reușit, până în prezent, să beneficieze de poziția sa de țară aflată la răscrucea Balcanilor. Există totuși posibilități ca un astfel de avantaj să fie materializat, în special în ceea ce privește proiectele rutiere și feroviare ale Uniunii Europene. PIB-ul său este, în prezent, 50% din

cel din anul 1990. În 1995, UE a devenit primul partener al Macedoniei (30% din exporturi, 15% din importuri). În 1995, țara a beneficiat de un împrumut de la Banca Europeană de Investiții (BEI) în valoare de 150 milioane ecu și de un ajutor de 25 milioane de ecu în cadrul programului PHARE.

Relieful este în general muntos, fragmentat de o serie de depresiuni și de văi, cu aspect de câmpie înaltă (Pelagonia, în partea centrală și sudică, Palog în nord-vest, Ovce Pole în est) și de depresiunea Vardar (în nord), o câmpie aluvionară drenată de acest râu. Zona are, mai ales în spațiul câmpiei, o seismicitate ridicată. Munții aparțin în principal Alpilor Dinarici, având 34 de vârfuri cu o înălțime de peste 2.000 metri (altitudinea maximă se află în Golem Karab și este de 2.764 metri în nord-vest, la granița cu Albania). Acești munți se află în partea vestică, iar în est se desfășoară munții sârbo-macedoneni. În sud-vestul țării, la

granița cu Albania și Grecia, se află trei mari lacuri tectonice (Ohrid, Prespa și Skuțari).

Peste o treime din teritoriu este împădurit, în principal, cu foioase. Pajiștile naturale ocupă, de asemenea, suprafețe însemnate. Fauna este cea caracteristică Europei Centrale și celei mediteraneene.

Limba oficială este cea macedoneană. A doua limbă oficială a țării este albaneza. În procentaj de 70%, populația vorbește slavo-macedoneană, 21% albaneza, 3% turca, 3% sârbo-croata și tot 3% vlaha.

2. Macedonia, acum, arată doar ce a mai rămas din cea de odinioară. Cândva, pe aceste meleaguri dominate de munți și de păduri, se desfășura o civilizație înfloritoare. Triburile indo-europene ale macedonenilor constituie, în centrul Peninsulei Balcanice din secolul al VII-lea î.Hr., un regat care, sub Filip II, devine hegemonul lumii grecești. Regatul macedonean este transformat, în anul 148 î.Hr. în provincie romană, iar după anul 395 devine o provincie a Imperiului Bizantin. În secolele VI – VII, teritoriul Macedoniei este ocupat de triburi slave meridionale. Între secolele VII – XIV, Macedonia aparține alternativ Imperiului bizantin, țaratului bulgar și Regatului sârb. În perioada anilor 1371 – 1389, Macedonia este inclusă în Imperiul otoman. „Problema Macedoniei“ devine, la sfârșitul secolului al XIX-lea, un viu și disputat subiect diplomatic internațional. Astfel, teritoriul Macedoniei, aparținând Imperiului otoman, este revendicat de Bulgaria, Serbia și Grecia. În urma războaielor balcanice (1912 – 1913), Macedonia este împărțită între Grecia (19.000 kilometri pătrați), Bulgaria (4.000 kilometri pătrați) și Serbia (16.000 kilometri pătrați). Statele din regiune s-au angajat să respecte autonomia culturală și etnică a românilor sud-dunăreni (1913), obligație ignorată ulterior.

În cursul primului război mondial, Bulgaria ocupă Macedonia sârbească (1915 – 1918), pe care o retrocedează prin Tratatul de pace de la Neuilly (1919),

împreună cu regiunea Strumita, Regatului sârbilor, croaților și slovenilor.

În anii 1941 – 1944, Bulgaria, aliată a Germaniei și Italiei, ocupă Macedonia Egeică (parte a Greciei) și Macedonia iugoslavă, pe care le retrocedează după război, în 1945.

Potrivit Constituției RPF Iugoslavia din 31 ianuarie 1946, Macedonia devine una dintre cele șase republici constitutive ale statului federal iugoslav postbelic.

În condițiile crizei iugoslave, Parlamentul din Skopje proclamă, la 25 ianuarie 1991, suveranitatea Republicii Macedonia, organizând la 8 septembrie 1991 un referendum (boicotat de comunitățile sârbă și albaneză), prin care 68,3% din votanți se pronunță pentru independența țării.

Proclamată oficial la 15 septembrie 1991 republică independentă, Macedonia întâmpină dificultăți în recunoașterea sa pe plan internațional, datorită opoziției Greciei, care considera inadmisibilă „uzurparea“ numelui care ar aparține istoriei sale. În aprilie 1993, Macedonia este admisă în ONU sub denumirea de Fosta Republică Iugoslavă Macedonia (FYROM). La 16 februarie 1994, Grecia a impus un embargo sever asupra activității comerciale dintre cele două țări și a interzis deplasarea cetățenilor macedoneni în Grecia.

Recensământul din 1994 s-a desfășurat sub supravegherea și cu ajutorul Uniunii Europene și al Consiliului Europei. Rezultatele recensământului relevă existența unui procent de 23% albanezi, inferior celui pretins de aceștia, fapt ce a redus (atunci) posibilitatea ca albanezii să continue să revendice dreptul de a fi considerați ca popor constituent al statului și de a se modifica în acest sens Constituția.

În urma alegerilor parlamentare din noiembrie 1994, „Alianța pentru Macedonia“ – a macedonenilor slavi (coalitie formată din social-democrați, liberali și socialiști) – a obținut o majoritate de două treimi.

Albanezii au fost reprezentați în continuare în Guvern cu 4 miniștri (înainte erau 5). În ultimii ani s-a revenit la 5.

Prin acțiunea conjugată a tuturor partidelor și a grupărilor albaneze și cu sprijinul albanezilor din Albania și Kosovo, la 17 decembrie 1994, a fost creată o universitate albaneză la Tetovo, cu scopul de a contribui la ridicarea gradului de pregătire și cultură al albanezilor, necesar acțiunilor de mai târziu, în vederea realizării unității tuturor albanezilor. Aceasta s-a petrecut pe fondul unor dispute mai vechi privind utilizarea limbii. Conform Constituției, minoritățile, acolo unde ele constituie majoritatea, au dreptul să-și folosească limba maternă. Dar această prevedere este considerată ca nesatisfăcătoare de către albanezi.

Partidele macedonene, Guvernul și alte organizații macedonene s-au opus acestei hotărâri, inclusiv prin acțiuni polițienești (s-a ajuns la percheziții la domiciliile unor lideri albanezi, arestări și chiar expulzarea a 18 albanezi din Tetovo aparținând parlamentului ilegal din Tetovo). Au urmat puternice reacții din partea comunității albaneze.

La data de 16 februarie 1995 Universitatea a început cursurile. După 90 de minute, însă, poliția a interzis continuarea lor. Directorul Suleimani a chemat albanezii să-și apere Universitatea. S-a ajuns la altercații cu poliția. Un albanez a fost omorât, iar circa 20 răniți. Rectorul Universității și alți albanezi au fost arestați.

După aceste altercații grave, au avut loc discuții între membrii Guvernului (albanezi și slavo-macedoneni), în urma cărora s-a ajuns la un compromis. Poliția s-a retras, s-a permis conferințierea oficială și s-a introdus, la Școala Superioară Pedagogică din Skopje, învățământul în limba albaneză, la toate materiile. Pentru albanezi nu a fost însă de ajuns. Presiunile au continuat.

La 22 octombrie 1998, se constată o tensionare a relațiilor interetnice, în pofida prezenței misiunii internaționale, UNPREDEP. Elementele care au relevat această realitate au fost următoarele:

- Tot mai multe familii de etnie macedoneană părăseau vestul țării, unde populația albaneză este majoritară;
- În Skopje, etnicii macedoneni care locuiau pe malul stâng al râului Vardar

își vindeau casele locuitorilor de etnie albaneză, în timp ce agențiile imobiliare refuzau să accepte solicitările de cumpărare sau de închiriere a locuințelor din cartierele de pe malul drept al râului, făcute de etnicii albanezi (se aprecia că, astfel, în scurt timp, Skopje va deveni un nou Mostar). Nimeni nu prevedea, la vremea aceea, cum se vor derula evenimentele în viitor și ce implicații vor avea bombardamentele NATO asupra Iugoslaviei și exodul populației albaneze din Kosovo pentru întreaga regiune.

La 4 septembrie 1995, președintele de atunci, Kiro Gligorov, a efectuat prima vizită la Belgrad, după separarea de fosta Iugoslavie. La întâlnirea cu președintele de atunci al Iugoslaviei, Slobodan Miloșevici, s-a discutat problema normalizării relațiilor între cele două țări. La întoarcerea de la Belgrad a avut loc, la Skopje, un atentat asupra președintelui Kiro Gligorov. Acesta a fost grav rănit.

În același an se încheie un Acord între Grecia și Macedonia, semnat la New York, referitor la normalizarea relațiilor bilaterale. Macedonia schimbă drapelul național (se renunță la soarele de la Vergina). Noul drapel are un soare galben pe fond roșu. La 13 octombrie, Macedonia este acceptată ca membru cu drepturi depline în OSCE.

Grecia ridică embargoul economic impus în urmă cu 18 luni. Bariera de la granița greco-macedoneană este înlăturată, reluându-se traficul de frontieră.

La 9 noiembrie 1995, FRI Macedonia este primită în Consiliul Europei, apoi, în același an, aderă la Programul „Parteneriatul pentru Pace“.

La 4 iulie 1996, în orașul Tetovo, a avut loc o demonstrație la care au participat peste 10.000 de persoane, pe timpul căreia s-a cerut acordarea unui statut legal pentru Universitatea albaneză din localitate și eliberarea din închisoare a decanului acesteia, Fadil Suleimani, condamnat sub acuzația de „incitare la rebeliune împotriva ordinii de stat“. Această demonstrație este cea mai mare din anul 1995, când un demonstrant a fost ucis de forțele de poliție.

La 23 iulie, A. Alidi, liderul moderat al etnicilor albanezi, a solicitat autonomie pentru regiunea vestică, cu populație majoritar albaneză, altfel, după aprecierea acestuia, urma ca FRI Macedonia să se confrunte cu o situație „asemănătoare cu aceea din Kosovo“.

Un alt element care a reținut atenția îl reprezintă și declarațiile a două partide etnice albaneze, reprezentate în Parlament, din care rezultă că acestea vor boicota lucrările forului legislativ până când „limba albaneză va avea același tratament ca și limba macedoneană“.

În același timp, în FRI Macedonia s-a constatat o intensificare a acțiunilor de contracarare a manifestărilor separatiste. La 16 martie 1997, la Skopje, a avut loc un miting la care au luat parte mii de studenți. Participanții au condamnat manifestările cauzatoare de violență și de anarhie.

Polarizarea societății macedonene pe criterii etnice era evidentă, aceasta putând reprezenta un real pericol, la cauzele de natură internă putând fi luate în calcul, eventual, și altele de natură externă.

Un alt factor de instabilitate – foarte periculos în condițiile date – a fost și este situația economică. Bazată pe agricultură (60% din populația ocupată) și industrie, economia Macedoniei se află în recesiune. Produsul național brut de circa 1.300 de dolari pe locuitor în 1989, a scăzut la mai puțin 800 dolari pe locuitor în condițiile unei inflații de 370%. Agricultură este slabă. Se cresc animale (îndeosebi ovine), păsări și se cultivă grâu, orez, tutun, cartofi, viță-de-vie, pomi fructiferi, pe o suprafață din care doar o treime este irigată. Principala regiune agricolă a țării este Pelagonia – Senke. Țara dispune de resurse minerale, minereu de zinc, cupru, nichel, crom, mangan, minereu de fier, dar acestea nu sunt exploatate în mod corespunzător.

Industria, concentrată într-o mare măsură în capitală, este reprezentată atât de ramurile tradiționale – pielărie, textile, prelucrarea tutunului –, cât și de metalurgie, construcții de mașini, industria chimică, industria materialelor de con-

strucții. Rețeaua de transporturi este deficitară.

Balanța comercială este în prezent puternic dezechilibrată.

În 1995 producția industrială a Macedoniei a scăzut cu 10,5%.

De cel puțin 10 ani, economia țării este dependentă, într-un procentaj de peste 74%, de potențialul economic al Serbiei, ceea ce face deosebit de dificilă reorientarea spre alte piețe de desfacere și rute de transport. Războiul din Iugoslavia a însemnat pierderi foarte mari pentru Macedonia.

3. Lucrurile începuseră să reîntre încet, încet, în normal. La 12 august 1998, RF Iugoslavia a anunțat că va deschide un Consulat la Bitola. Îmbunătățirea relațiilor cu Bulgaria și cu Grecia, depășirea unor puncte critice în relațiile cu Albania, precum și „protectoratul“ tacit al SUA, i-au obligat pe toți cei care aveau gânduri ascunse de integrare a Macedoniei ori să renunțe la ele, ori să și le ascundă cât mai bine. Pentru că multe vânturi au mai bătuț și mai bat încă și prin această parte de lume. În numele dreptului la autodeterminare, la autonomie, la drepturile omului și ale minorităților etc., în realitate, în împlinirea idealului Albaniei Mari, aleșii minorității albaneze din Kosovo și din Macedonia au dat foc din nou acestui colț de lume. S-a vorbit și se mai vorbește încă de Macedonia Mare, de Serbia Mare etc. Occidentul a început să facă alergie la acest cuvânt „Mare“, suspectându-i pe toți cei care îl pronunță sau îl sugerează de naționalism, extremism, dictatură etc.

Aceste realități se află și în armată. Etnicii albanezi reprezintă 26% din totalul efectivelor trupei, în timp ce ponderea acestora în cadrul ofițerilor este de doar 3%. Cu toate că Guvernul macedonean a proclamat egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, inclusiv dreptul de a sluji sub drapel, în practică se limitează accesul albanezilor în corpul cadrelor de conducere militare (regula păstrată de la fosta Armată Populară Iugoslavă, care socotea că albanezii sunt buni ca soldați, dar nu ca ofițeri).

Forțele armate ale Macedoniei s-au format la 15 aprilie 1992. Ele sunt compuse din armată și forțe de poliție și ordine. Armata este structurată pe următoarele genuri de arme: trupele de uscat, forțe de apărare aeriană și apărare anti-aeriană. La retragere, armata iugoslavă a luat întregul armament greu, alte echipamente și a distrus tot ce nu putea fi transportat. Macedonenii au rămas doar cu armament ușor, o cantitate limitată de aruncătoare și armament antitanc și anti-aerian portativ. Din cauza lipsei mijloacelor performante de conducere și a unei înzestrări reduse cu armament greu, forțele armate macedonene au o capacitate de luptă redusă. La 3 septembrie 1998, a intrat în vigoare Concepția privind Strategia Apărării a FRI Macedonia.

După cum rezultă și din aceste date, Macedonia reprezintă încă o zonă critică pentru spațiul Balcanilor. Cauzele sunt multiple:

- Lipsa unității teritoriale, datorită deselor schimbări de frontiere și transformării Macedoniei într-un fel de spațiu de târguială pentru beligeranții balcanici;
- Situația grea și tensionată din țările vecine (în special din Albania și din regiunea Kosovo);
- Existența unei comunități albaneze destul de numeroase care se înscrie în triumful musulman Albania – Kosovo – Sandjak și, în consecință, a unui permanent pericol de conflict;
- Existența a numeroase tensiuni interne care sunt stimulate și amplificate de factori externi deosebit de activi (naționalismul albanez, orgoliul grecesc, presiunea bulgară etc.).

4. La doar o lună după alegerile libere din Kosovo (28 octombrie 2000), chestiunea albaneză a reizbucnit violent și tenace, mai întâi în sudul Serbiei, apoi în nordul și vestul Macedoniei. După 5 octombrie 2000, Serbia își recaută drumul ei spre democrație, iar în Macedonia forțele politice albaneze participă la guvernare încă din 1991. Acest lucru nu este considerat însă suficient de albanezii din această țară. De aceea,

după experiența dramatică din Kosovo, ei au înțeles că, prin forță, se poate obține tot ce doresc. Și, ca urmare, au recurs la forță. Cele două noi guverne – Armata de eliberare din Presevo – Medvedja – Bujanovac (UCPMB) și Armata de eliberare din Macedonia (UCKM) – au apărut aproape simultan, prima la 4 ianuarie 2000 și cea de-a doua la 20 februarie 2000, de unde rezultă, printre altele, conexarea unui efort albanez pe plan strategic pentru realizarea, după cum subliniază numeroși analiști, a așa-zisei Albanii Mari.

Primele lor acțiuni au constat în plasarea de bombe. UCMB lansează atacuri în zona albaneză din sudul Serbiei, Presevo, Medvedja și Bujanovac, unde locuiesc 70.000 de albanezi. Sârbii nu răspund prin represiune, ci prin negocieri. Radicalii albanezi nu aleg negocierile, ci deschiderea unui nou front. Astfel – subliniază Christophe Chiclet în „Le monde diplomatique“ din aprilie 2001 – pentru prima dată, Armata de Eliberare din Macedonia (UCKM) iese din clandestinitate și, la 16 februarie 2001, începe să ocupe câteva sate locuite de albanezi din nordul Macedoniei, la frontiera cu Serbia și Kosovo. Obiectivul: forțarea Occidentului pentru a redeschide problema albaneză. Dar la Skopje și la Belgrad se alege calea moderată, în pofida deteriorării continue a situației militare. La 13 martie, UCKMB semnează cu Belgradul un Acord de încetare a focului, în timp ce UCKM continuă să ducă lupte care ajung până în cartierele mărginașe ale orașului Tetovo, al doilea oraș ca mărime al țării.

Iată, pe scurt, cum a evoluat situația în zonă:

Într-un Kosovo independent de facto, luptătorii UCK preiau controlul provinciei, îi vânează și îi alungă pe sârbi, pe romi și pe macedonenii islamici. O parte din UCK se transformă în Corpul de protecție din Kosovo (TKM), dar ei se comportă în continuare ca guerila kosovară.

Militanții Ligii Democratice din Kosovo (LDK) organizează, la 22 iulie 2000, la

Pristina, un congres al partidului. Cel de-al cincilea. În programul său se spune indubitabil: „O parte a națiunii se află încă sub jugul opresorului, în Serbia, în Macedonia și în Muntenegru.... Chestiunea albaneză în Balcani nu este rezolvată, pentru că situația albanezilor din Macedonia, Muntenegru și Kosovo oriental este identică cu cea a unui popor oprimat... Poporul albanez din Kosovo trebuie să se orienteze spre independență și să formeze un stat care va cuprinde toate teritoriile ocupate în care albanezii sunt majoritari“.

Se colectează bani pentru UCPMB. La 26 – 27 august, LDK organizează un nou congres în Elveția. LDK devine osatura politică a mișcării pentru Albania Mare. Totuși, temându-se de faptul că, în aceste împrejurări, conducerea din Albania s-ar disocia de o astfel de mișcare, LPK vorbește de un Kosovo Mare care să adune pe toți albanezii din fosta Iugoslavie.

În acest scop, radicalii din LDK își propun să destabilizeze în continuare Serbia și Macedonia pentru a obține un „Dayton albanez“. La 22 noiembrie 2000, explodează o bombă în fața reprezentanței iugoslave la Pristina, iar 300-400 de luptători UCPMB ocupă zona demilitarizată (5/30 kilometri, între Kosovo și Serbia). Înțelegând că luptele lor din Valea Presovo nu sunt suficiente pentru a redeschide un al doilea Kosovo, ei (radicalii albanezi) exportă lupta în fragila Macedonia.

La 25 februarie, în jur de 50 de luptători ocupă micul sat Tanusevici. Se adună repede vreo 300, bine înarmați, și ocupă imediat zonele Tanusevici, Malina, Brest și Gosine. Se încearcă înăbușirea lor, dar rebelii au suficiente arme și mulți bani pentru a rezista, mai ales datorită celor două baze de la Debelde și Vitina din Kosovo. Așa a început. De fapt, așa s-a continuat ceea ce a început cu mulți ani în urmă...

La 13 martie, 20.000 de albanezi demonstrează la Skopje. A doua zi, la Tetovo, se redeschid violențele. Se trage asupra poliției, iar mortierele UCKM bombardează centrul orașului.

Partidul Democrat Albanez denunță violențele UCKM și radicalismul PDK, dar profită de situație pentru a promova ideea unei confederații macedono-albaneze în care albanezii să devină un „popor constitutiv”. UE, care susține Guvernul de la Skopje, sugerează să se accepte o astfel de idee ca bază de discuție.

Radicalii consideră că albanezii sunt maltratați, deși ei dispun de partide politice, de ziare, de învățământ în limba maternă și au cinci miniștri în Guvern.

Adeptii realizării Albaniei Mari sau cel puțin a unui Kosovo Mare – radicalii LPK și soldații fostului UCK – au exportat violența în Macedonia și în Serbia, în afara autorității forțelor de menținere a păcii din Kosovo, sperând ca sudul Serbiei și nordul Macedoniei să fie anexate la Kosovo. Toată lumea apreciază că o astfel de strategie, în actuala situație a Balcanilor, nu are șanse de izbândă. Dar ea creează un fapt împlinit și întreține o psihologie a frustrării, a nedreptății și a violenței într-o zonă extrem de sensibilă, care nu a cunoscut niciodată liniștea și împăcarea.

5. Pe acest fond al violențelor au început și s-au desfășurat negocierile de la Ohrid. Cei doi emisari occidentali care participă la aceste negocieri, Francois Léotard, din partea UE, și James Pardew, din partea SUA, au anunțat, joi, după sărbătoarea națională a Macedoniei (FYROM), că negocierile vor continua vineri, 3 august, și mai dur. „Nimic nu s-a încheiat atâta vreme cât nu s-a încheiat” a spus reprezentantul american. După 5 zile de discuții desfășurate la Ohrid, la reședința președintelui Boris Trajkovski,

s-a căzut de acord ca limba albaneză să fie a doua limbă oficială în stat, vorbită în acele zone unde populația albaneză este de cel puțin 20%, macedona rămânând limba vorbită în toată țara și utilizată în relațiile internaționale. Acesta este considerat un succes, după cum a anunțat și Mircea Geoană, ministrul de Externe al României, președintele în exercițiu al OSCE. La ședința de vineri, 3 august, s-a discutat și problema organizării poliției în zonele locuite de albanezi, urmând ca etnicii albanezi să fie reprezentați în mod corespunzător.

Tensiunile rămân totuși puternice. Rebelii UCKM continuă să țină sub amenințarea armelor zona, în timp ce numeroși locuitori slavi macedoneni din vestul țării își părăsesc căminele. Cu alte cuvinte, procesul de separare etnică se continuă, urmând aproape același scenariu ca în Kosovo, ceea ce l-a determinat pe ministrul de Interne macedonean, Ljube Boskovski, să afirme, potrivit cotidianului „Le Monde”, că singura modalitate de rezolvare a problemei este zdrobirea UCKM: „Au depășit toate limitele, continuă să recurgă la forță, terorizează populația și o obligă să fugă. Trebuie să-i convingem chiar și pe cei mai optimiști că unica alegere optimistă pentru instaurarea păcii este să-i batem pe teroriști”.

Viața va arăta, desigur, dacă ministrul de Interne macedonean are sau nu dreptate. Cert este că aproape tot ce se întâmplă în zonă are determinații complexe și ține de dramatismul regiunii, de sechelele unor timpuri care au fost, de situația strategică extrem de complicată pe care au creat-o și au lăsat-o aici, nerezolvată și amenințătoare ca o sabie a lui

Damocles, drept „moștenire” pentru veacuri, interesele și, adesea, iresponsabilitățile marilor imperii și marilor grupări de forțe din toate timpurile, inclusiv din cele de azi, care s-au confruntat și se mai confruntă încă și acum. Rezolvarea problemelor prin fărâmițare și prin separatism etnic (sau prin asimilare forțată) nu poate fi o soluție de durată. Cândva, ostilitățile vor reizbucni, pentru că, totdeauna, lumea are memorie, viața are memorie. Dar încetarea focului, curmarea unei situații strategice periculoase, gestionarea crizei și pacificarea chiar temporară a zonei sunt elemente care ar putea crea, pentru viitor, premise ale unui efort pentru găsirea unor soluții de durată. Una dintre aceste soluții trebuie să fie, în primul rând, cea economică. Ea constă în ridicarea economică a Balcanilor, în integrarea lor deplină și definitivă în marea Comunitate Europeană, în scoaterea lor din conul de umbră și de dispreț nedrept al istoriei, din zona de confruntare între Est și Vest, din condiția de teatru de război și de butoi cu pulbere.

Acordurile politice și militare din ultimul timp promit să se revină la o stare de „pace”. Agresiunea teroristă împotriva SUA din luna septembrie evidențiază și mai pregnant, însă, necesitatea respingerii oricăror noi concesii în favoarea factorilor ce preferă negocierile și soluțiilor democratice recurgerea la mijloace teroriste pentru atingerea unor obiective politice.

În concluzie, așa cum bine se știe, efortul cel mare, de creare a unui mediu de pace și stabilitate în zonă, ar trebui să reînceapă abia după ce armele au tăcut.

Redacția

NOTE

¹Skopje (Skoplje, vechiul Usküb) este situat pe Valea Vardarului, care leagă bazinul Dunării de Marea Egee, pe rocada (bretela) strategică a Vardarului. Are 470.000 de locuitori (1994), adică 23% din populația țării și 37% din populația urbană. După seism, a fost reconstruit și a devenit un oraș industrial. Totuși, el rămâne un oraș oriental, foarte bogat în fel de fel ateliere meșteșugărești. A suferit influența greco-bizantină. În 1346, Ștefan al IX-lea DuUan a fost aici încoronat împărat al sârbilor și romanilor. Orașul a căzut apoi sub stăpânire turcească, fiind marcat, până în secolul al XIX-lea, de evoluția Imperiului otoman. În 1888, construindu-se calea ferată Belgrad – Salonic, orașul Skopje beneficiază de această ieșire, aflându-se pe traseul ei. Rând pe rând trece sub stăpânire sârbă (1812), apoi bulgară (1915) și din nou sârbă (1918). A fost distrus în proporție de 50% la cutremurul din 1963. Foarte multe monumente (cele mai multe turcești), mărturiile ale istoriei orașului, au dispărut.

²Bulgaria reclamnă că limba vorbită de macedoneni este limba bulgară, iar grecii, pur și simplu, nu recunosc nici măcar numele de Macedonia, nume care, în opinia lor, se află în faima Greciei de odinioară; de aceea, la presiunea extrem de puternică a lor, numele cu care această țară a fost admisă la ONU este Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei (FYROM).

³În 1999, populația se estima a fi 2.000.000 de locuitori, compusă din: macedoneni – 66,3%, albanezi – 22,7%, turci – 4%, romi – 140.000 + 200.000 persoane. (Skopje – 23% din populația țării)

⁴<<http://www.monde-diplomatique.fr/2001/04/CHICLET/15028.html>>

⁵Goran – macedoneni de religie islamică.

⁶În Programul Mișcării Populare din Kosovo, Pristina, iulie 2000.

⁷Acțiunile de guerilă al UCPMB amenințau să taie comunicația Viena – Salonic, care trece prin Bujanovac, ceea ce a determinat reacția promptă a Occidentului.

⁸Le Monde, 3 august 2001.

Determinări obiective și subiective în definirea securității structurilor societale

Dr. Constantin MOȘTOFLEI

După zeci de secole de evoluții sociale, a devenit de domeniul evidenței că oamenii ființează în interiorul unui mediu specific lor, generat și întreținut de ei, fiindu-le proprie ceea ce numim existență socială. Dacă nu există motive să ne îndoim că ne formăm și acționăm în interiorul existenței sociale, nu ne putem îndoii de oricare dintre interpretările ce s-au dat acestei existențe și situației oamenilor în interiorul ei.¹

Ființăm, deci, într-un mediu social despre care avem reprezentări diferite și vagi, corespunzătoare rolurilor ce ne revin: bio-procesori și/sau interpretori², ori de simpli „cetățeni constituționali”³.

Securitatea, în sensul abordărilor noastre, nu reprezintă decât o stare în care se găsește cineva în raport cu alți subiecți din mediul înconjurător. Mai mult chiar, suntem de acord cu aserțiunea că „securitatea este doar forma sub care ne exprimăm temerile”.⁴

Considerând că definițiile de genul „... ansamblul/totalitatea măsurilor, ... etc.” sunt de evitat (cum stabilim că am epuizat enumerarea elementelor respective? – întrebarea noastră), susținem varianta care rezultă din Dicționarul Explicativ al limbii române: securitatea reprezintă, la modul general, faptul de a fi la adăpost de orice pericol, coroborat și cu existența unui sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol⁵.

Ce se observă din definiția prezentată? Că subiectul, dar și obiectul acțiunilor presupuse de demersurile întreprinse pentru atingerea unui anumit nivel al stării de securitate, sunt omul sau oamenii. Securitatea se asociază, deci, fie

cu un individ, fie cu o colectivitate, definită la rândul ei de o serie de caracteristici printre care cea mai importantă este apartenența la un teritoriu strict delimitat, desemnat de locuință, localitate, județ (regiune), țară, grup de state aparținând unei uniuni formale, regiune geografică subcontinentală ori continentală și, în cele din urmă, de mapamond. În ultima perioadă, se observă că se acordă o tot mai mare atenție apartenenței oamenilor la o anumită etnie și, în funcție de relația acestora cu structura statală de care aparțin, se disting națiunile și minoritățile naționale.

Revenind la subiectul analizei noastre, reținem că, în ciuda milioanei de volume care s-au consacrat OMULUI, despre acesta nu se știe nici până astăzi mare lucru, decât că este dominat, încă de la origini, de câțiva factori esențiali: angoasa, timpul⁶, interesul și dependența de semeni.

Angoasa

Angoasa surdă, provocată de la cele mai simple pericole și amenințări la adresa (co)existenței individuale sau colective și încadrată între limite corespunzătoare unor standarde minime și maxime, constituie un element cu care se confruntă orice membru al unei organizații sociale căreia i se asociază o anumită stare de securitate.

Ecartul marcat de limitele amintite include foarte multe denominații ale formelor de manifestare a angoasei, potrivit nivelului intensității acesteia. Iată doar câteva dintre acestea, ce pot fi regăsite în dicționarele de referință ale limbii române, dar și ale majorității limbilor moderne: teamă, frică (înfrișare), panică, grijă (îngrijorare),

spaimă (însăimântare), groază (îngrozire), paralizie, nebunie (înebunire), neliniște, frământare, nepăsare, anxietate, impaciență, febrilitate, agitație, neastâmpăr, zburcuc, încordare, tensiune, alarmă, intrigare, neodihnă, încrâncenare, înfiorare, oroare, teroare.

Dacă depășește un anumit nivel al sentimentului de teamă, individul (sau societatea) poate ajunge la o rapidă dezagregare, prin fenomene de tipul panicii, paraliziei etc., până într-acolo încât să accepte indiferent ce formă de sclavie. În mod paradoxal, angoasa constituie totodată un liant, un element de consolidare a societății, cel puțin atâta vreme cât nu s-a depășit un nivel prea înalt, deoarece oamenii se solidarizează și se unesc pentru a se apăra și pentru a-și stăpâni angoasa, căutând în acest scop o serie de repere, ajutoare morale, previziuni, mijloace de apărare etc., adică tot felul de certitudini. Dacă însă angoasa, sentimentele de teamă continuă să exercite o presiune crescândă și scapă de sub control, ele pot duce fie la o revoltă personală sau colectivă – față de care orice regim politic manifestă o

teamă organică – fie, și mai grav, la sinucidere, care și ea poate fi individuală sau colectivă.

Teama este întotdeauna mai mare decât capacitatea de a o înfrunța, de a-i face față. Ea se manifestă atât la nivelul masei indivizilor socio-organizării, cât și la nivelul liderilor acesteia, rezultând astfel un sentiment ce poate caracteriza macro-organizările sociale (stat, națiune, organizații internaționale).

Teama de război, de efectele acestuia, este bine cunoscută. Dar, cu cât acestea aparțin, temporal și spațial, altui mediu existențial, devin tot mai puțin impresionabile. Așa poate fi explicată detașarea emoțională a tinerelor generații față de grozăviile conflictelor armate, încheiate sau în curs de desfășurare în diferite zone ale lumii, dar departe de zona lor existențială.

Nesiguranța existențială poate fi întreținută nu numai prin apelarea la spectrul războiului nuclear, clasic ori al conflictului armat. Acceptarea conceptelor de război psihologic, de război informațional și folosirea lor frecventă de către mass-media au impus rolul determinant al incertitudinilor în derularea evenimentelor cotidiene. Noile tehnici și

tactici folosite pentru influențarea și amplificarea angoasei maselor, a statelor și a organismelor internaționale rezultă foarte ușor din decriptarea evoluției unor fenomene cărora le suntem martori, atât în calitate de subiect, cât și de obiect al acțiunii și le definim drept riscuri la adresa securității.⁷

- proliferarea și diseminarea necontrolată a tehnologiilor și a materialelor nucleare, a mijloacelor de distrugere în masă, a armamentelor și altor mijloace letale neconvenționale;

- expansiunea rețelilor și activităților teroriste și a crimei organizate transnaționale (criminalitate economico-financiară, trafic transfrontalier ilegal

de persoane, de droguri, de materiale radioactive și strategice, de armament și de muniții etc.);

- deteriorarea mediului ambiant, prin nerespectarea normelor ecologice, precum și existența în proximitatea frontierelor naționale a unor obiective cu grad ridicat de risc;

- limitarea accesului unor state la resursele vitale pentru populație și economie;

- acțiuni ce pot aduce atingere statului și instituțiilor sale democratice, care conduc la separatism, xenofobie, intoleranță și conflicte etnice și religioase;

- migrația de populație de mari proporții;

- izolarea unor state în societatea globală bazată pe informație, datorită lipsei infrastructurilor informaționale.

Acțiuni specifice inducerii angoasei, înregistrate și amplificate în ultima perioadă, prin care poate fi influențată, condiționată și ghidată opinia publică, sunt circumscrise fricii. Pe primul loc se situează cutremurele, apoi urmează, aproape la egalitate: războaiele, epidemiile și bolile ciudate (SIDA, Ebola, boala vacii nebune, sindromul Balcanic), incendiile, inundațiile, erupțiile

vulcanice, catastrofele ecologice etc. „Omul de rând trebuie să se sperie săptămânal că va pierde și puținul pe care îl are!” – a declarat cu cinism un psiholog austriac, genul savantului dereglat, dar genial.⁸

Alte exemple ar fi și modul cum au fost folosite în relațiile diplomatice alternativa neînchiderii reactoarelor de la Cernobâl, de către Ucraina, ori Kozlodui, de către Bulgaria.

Timpul

Folosit pentru a denumi o multitudine de realități și, de aceea, greu de definit, timpul reprezintă un concept cu valențe și fațete multiple, de la cele aritmetice până la cele filozofice și teologice, dar și un tot greu sesizabil, deși ne aflăm în permanență sub influența sa. Timpul este una dintre componentele de bază ale securității fiecărui individ în parte și, mai departe, al fiecărei socio-organizări. În orice fîntă vie și gânditoare există un ansamblu de ritmuri fiziologice, biologice și culturale, o succesiune de momente, de termene, de durate, de speranțe etc., care fac ca majoritatea oamenilor să fie dispuși la rutină, la refacerea a ceea ce a fost deja făcut sau văzut, de atitudine care implică o tendință de immobilism, dificultăți în înfruntarea neprevăzutului, o perioadă destul de lungă de adaptare la schimbările de ritm.

- Fiecare persoană sau grup uman are propriul său „timp”, de aceea, una dintre dificultățile conducerii unui grup, a unei națiuni, inclusiv a unei uniuni internaționale constă în găsirea unui tempo global, care să permită mersul armonios al ansamblului.

- Ori de câte ori se încearcă reducerea sau mărirea forțată a acestui tempo, presupunând un oarecare grad de violență inițială exercitată asupra altuia (sau altora), se va ajunge, mai devreme sau mai târziu, în funcție de amploarea inițială, la o reacție cu o violență și mai mare.

În cazul luptei armate, dimensiunea temporală exercită influențe majore atât asupra concepției, cât și asupra execuției acțiunilor militare.⁹

Orice persoană sau societate care nu este ori nu vrea să fie agresivă, se cramponează de un anumit grad de imobilism. Dimpotrivă, cel care recurge în mod deliberat la o sporire brutală sau la oprirea neprevăzută a violenței poate redobândi astfel inițiativa și toate avantajele care decurg din aceasta.

Să ne reamintim ce a reprezentat perestroika și glasnost-ul sovietic pentru Occident, dar mai ales surpriza realizată de desființarea Tratatului de la Varșovia, care a determinat celebra reacție a lui Colin Powell: „Dumnezeule, am rămas practic fără inamic. Nu-i mai avem adversari decât pe Fidel Castro și pe Kim Ir Sen”.¹⁰

Tot aici poate fi amintit, cu efect de „rupere a ritmului” procesului de lărgire a Uniunii Europene, momentul contrapunerii, de către Bulgaria, a renunțării la închiderea centralei de la Kozlodui și a retragerii din Pactul de Stabilitate pentru Europa de Est față de obținerea liberei circulații în spațiul Schengen.

Interesul

Interesul, considerat la modul general drept stimulul fundamental al activității omenesti, se asociază atât individului, cât și oricărei forme de socio-organizare.

Interesele individuale ale oamenilor sunt determinate de satisfacerea necesităților acestora, acțiune ce poate fi realizată de fiecare în parte și/sau de către socio-organizările de care aparțin.

Factul că oamenii ființează în interiorul ori în afara unor socio-organizări și că le corespund orizonturi informaționale diferite și vagi, determină o percepție variată a propriilor necesități, formulate de ei înșiși sau de către procesorii de informații implicați. Mai mult chiar, satisfacerea necesităților în modalități neadecvate este sursa a numeroase consecințe insecurizante pentru oameni și socio-organizări, iar astfel de consecințe capătă forme dependente de limitele și erorile procesorilor de informații implicați. Un exemplu concludent, în acest sens, poate fi modul de percepere și de aplicare a ceea ce numim drepturile fun-

damentale ale omului (pe plan politic, economic, social etc.) în spațio-temporalitatea existenței sociale.

Istoria modernă a popoarelor lumii este marcată de lupta pentru unitatea națională. Sintagmele „stat național” și „stat multinațional” includ, din punctul de vedere al intereselor, atât pe cele ale statului, cât și pe cele ale națiunii.

Interesul statului este să impună în interior o anumită ordine, iar, în exterior, independența și suveranitatea statală, concomitent cu participarea la crearea și menținerea unui mediu de pace și stabilitate. Interesul națiunii este să-și asigure capacitatea de păstrare și dezvoltare a identității sale etnice (culturale, lingvistice, religioase), precum și nivelul de civilizație care să impună respectul în relațiile internaționale.

Ființând, deci, în conexiuni multiple, națiunile generează și întrețin alte socio-organizări, care, funcțional, corespund la trei niveluri de organizare, oarecum sesizate și consacrate prin delimitările ce se fac între procesele sociale ce au loc în interiorul statelor, la nivel regional și la nivel global. Fiecare din cele trei niveluri ale organizărilor derivate are rațiuni funcționale specifice: națiunile au funcții integratoare și gestionare, iar organizările regionale și globale au funcții coordonatoare.¹¹

Analistul american Celeste A. Wallander, grupând interesele de securitate în interese comune și interese competitive, ajunge la concluzia că, deși primele pot fi cunoscute, iar celelalte doar intuite sau confidentiale, statele, în anumite condiții rezonabile, își pot defini interesele astfel încât să se ivească zone de interes comun, pe lângă persistența intereselor competitive care joacă un rol central în strategiile de stat.¹²

Posibilitățile de identificare a necesităților oamenilor și ale socio-organizărilor din care fac parte sunt constituite ca nevoi, interese, aspirații etc. Acțiunile de satisfacere și evaluările ce le presupun produc obiective și proiecte de acțiune, iar calitatea lor depinde de posibilitățile de procesare a informațiilor și de capacitatea interpretorilor.

Metodologic, de multe ori se pleacă de la analiza riscurilor și amenințărilor la adresa securității, iar, ulterior, se definesc propriile interese și strategia de urmat. Corect și logic ni se pare să se acționeze, parcurgându-se următoarele etape:

- centralizarea intereselor tuturor părților care se pot implica în desfășurarea unui fenomen;
- analizarea compatibilității intereselor și stabilirea elementelor de contradicție și de conflict;

- analizarea posibilităților de susținere a intereselor de către fiecare participant (mijloace, acțiuni posibile și condițiile de folosire a acestora);

- analizarea modalităților de invocare a unor motivații pentru justificarea acțiunilor posibile;

- determinarea riscurilor, pericolelor și amenințărilor la adresa subiecților a căror stare de securitate ne interesează.

În câmpul geopolitic contemporan, decriptarea intereselor competitive ale actorilor este direcționată spre cunoașterea punctelor sensibile sau tari ale opozanților, din punct de vedere economic, politic sau militar. Astfel, se apreciază că percepția acestora contribuie la formarea unei stări de spirit și, în cele din urmă, la cristalizarea conduitelor acestora în sistemul relațiilor internaționale.¹⁵

Dependența de semeni

Omenirea nu a fost, nu este și nu va fi statică. Evoluția omenirii a evidențiat trecerea de la viața în comunități mici spre integrarea în comunități tot mai mari.

În prezent, se vorbește chiar despre trecerea de la raporturile de dependență informale la situația în care omul este dependent de reglementări ce au depășit cadrul național. De asemenea, se acceptă ideea trecerii de la reglări ce conțin premise, reguli, proceduri specifice grupurilor, care pot fi incompatibile cu cele ale altor grupuri, spre reglări ce conțin tot mai multe premise, norme și proceduri acceptabile și acceptate la nivel global.

În același timp, ne confruntăm și cu o dilemă a integrării, generată de faptul că sporirea propriei securități prin integrarea într-o colectivitate poate fi considerată ca aducând atingere securității unei microcolectivități din ansamblul respectiv sau din afara acestuia.

Procesul presupune, după părerea noastră, parcurgerea obligatorie a unor etape, al căror început este marcat de momente distincte: a) al opțiunilor, în care părțile își exprimă intențiile de acceptare a lărgirii, respectiv de aderare, urmate fiind de etapa de pregătire corespunzătoare; b) al deciziilor, când părțile hotărăsc primirea, respectiv

intrarea în colectivitatea integratoare; c) al integrării, când ambele părți acționează împreună pentru realizarea acomodării și înglobării depline.

Realitatea ne oferă, din păcate, suficiente exemple de acțiuni necoerente: se fac referiri la o colectivitate care, fie nu are o recunoaștere oficială, fie nu are o reprezentare instituționalizată; se eludează faptul că lipsește opțiunea unei părți; se abordează direct aspecte ale finalității integrării, chiar dacă intrarea în colectivitatea vizată este sub semnul întrebării etc.

Factorii prezentați au un impact de necontestat asupra stării de securitate. Rămâne ca, pe baza acestora, în activitatea de cercetare științifică, să desprindem principiile și procedeele corespunzătoare demersurilor necesare atingerii unui anumit nivel al stării de securitate, corespunzătoare tuturor structurilor societale.

Am insistat premeditat asupra unor aspecte teoretice pentru că, personal, am convingerea că cercetătorul are misiunea să pună un accent mai mare pe analizele teoretice, pe prefigurarea modelelor.

NOTE

¹Apud, Lucian Culda, „Orizonturi informaționale nesatisfăcătoare de gestionare a națiunilor, în Situația națiunilor. Surse de insecuritate”, Editura Licorna, București, 1999, p. 274.

²Vezi, Lucian Culda, „Devenirea oamenilor în procesualitatea socială”, Editura Licorna, București, 1997.

³Apud, Mircea Chelaru, „O posibilă soluție ...”, Editura Balek, București, 1993, p. 101 – 102.

⁴Apartinee G.I.t. (r) Mircea Chelaru, „Cuvânt de deschidere, Seminarul cu tema Reconstrucția securității și încrederii în regiunea balcanică”, Mangalia, 11 – 12 iulie 2000.

⁵***, Dicționarul Explicativ al limbii române (DEX), Editura Academiei RSR, București, 1984, p. 846.

⁶Vezi, G. Labouerie, „Principii ale războiului”, în *Défense Nationale*, Franța, apr. 1992, p. 9 – 18.

⁷Vezi, Strategia de securitate națională a României. Stabilitate democratică, dezvoltare

economică durabilă și integrare euro-atlantică, Centrul Editorial al Armatei, 1999, p. 8.

⁸Vezi, „Cutremurul”, în *Curentul*, nr. 27 (1998) din 3, 4 februarie 2001.

⁹Col. dr. Constantin Onișor, „Teoria strategiei militare. Realitatea XX, perspective XXI”, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, p. 98.

¹⁰Apud, Francisc Tobă, „Considerații privind oportunitatea scientizării deciziilor politico-militare, în Situația națiunilor. Surse de insecuritate”, Editura Licorna, București, 1999, p. 242.

¹¹Lucian Culda (și coordonator), „Investigarea națiunilor. Aspecte teoretice și metodologice”, Editura Licorna, București, 1998, p. 323 – 324.

¹²Apud, G.I.mr. Mihail Popescu, „Considerații privind definirea coordonatelor politicii de securitate și apărare națională a României în contextul evoluției situației geopolitice pe continentul european”, comunicare la Masa rotundă cu tema „Stabilitatea internă – fundament al securității și apărării naționale”, Cluj-Napoca, 07.07.1993.

¹³Vezi, pe larg, Dr. Constantin Hlihor, „Istorie și geopolitică în Europa secolului XX. Considerații teoretice și metodologice”, Editura Academiei de Înalte Studii Militare,

Summary

Objectives and Subjectives Determinations in defining the Societal Security Structures

The security concept can be understood both at the individual and the collective level. The MAN, a subject and an object of the actions for the achievement of a certain security level, was shaped from his origins by some essential factors: anxiety, time, interest and dependence on the others.

The security of the societal structures is influenced in its turn by the same factors, which are more or less objective or subjective.

Procesul menținerii păcii sau un nou „joc de mari proporții“?

Paul LATAWSKI
International Security Review

În fostele state comuniste se vorbește tot mai mult de procesul de menținere a păcii. În unele dintre ele există un interes oficial și o participare reală la acest proces. Ca materializare a acestor interese sau creat unități de menținere a păcii și s-au dezvoltat proiecte destul de costisitoare pentru statele respective, aceste eforturi fiind îndreptate, în parte, în direcția îmbunătățirii capacității de menținere a păcii a NATO și a OSCE.

În articolul publicat în International Security Review, Paul Latawski observă că la baza acestor unități de menținere a păcii stau, de fapt, scopuri militare și politice, mai mult sau mai puțin transparente opiniei publice, care trec dincolo de limitele tradiționale ale procesului de pace. Această situație ridică câteva întrebări importante: care este scala, distribuția geografică și apartenența acestor unități întrunite în procesul de menținere a păcii? Care este agenda politico-militară care conduce la înființarea acestor unități întrunite pentru menținerea păcii? Și care sunt implicațiile acestor procese pentru securitatea europeană și dincolo de ea?

Pentru a răspunde acestor întrebări, autorul trece în revistă evoluția unităților întrunite de menținere a păcii, începând cu primul proiect: BALTBAT1 (Batalionul Baltic Întrunit de Menținere a Păcii) și continuând cu cele 11 batalioane (bilaterale sau trilaterale) și cele 3 brigăzi (trilaterale sau multilaterale).

Câteva observații sunt relevante pentru următoarele întrebări pe care le ridică autorul: în primul rând, două din aceste unități nu sunt înființate din inițiativa unor state foste comuniste (CENCOOP2 sau SHIRBRIG3), dar ele includ și câteva

unități dintr-o serie de țări foste comuniste. Concluzia ar fi că înființarea unor astfel de unități nu este limitată la un anumit areal geografic al fostelor state comuniste, ci este dictată de interese politice și economice. De aceea, unele sunt combinații curioase între țări din Europa Centrală, Europa de Sud-Est și din fostele state sovietice. Și, continuând ideea, se poate prevedea că, pe termen mediu și scurt, diferite constrângeri (militare, politice, financiare) vor împiedica dezvoltarea unora dintre proiecte, în ciuda unui interes crescând din partea unor state, așa cum este cazul batalionului întrunit Bulgar-Român sau al celui Moldovenesc-Român.

O altă observație importantă este faptul că aceste unități au, de fapt, un rol militar foarte limitat, deoarece ele sunt structurate să participe doar la operații simple de menținere a Păcii (PSO). Rolul, structura și echipamentul acestor unități le permit participarea la operații umanitare sau tradiționale de menținere a păcii (PK), dar nu poate fi exclusă și

posibilitatea ca, în viitor, unele dintre aceste proiecte să se dezvolte în unități întrunite, care vor fi capabile de operații complexe umanitare și de stabilire a păcii.

În ceea ce privește cauzele, deopotrivă politice și militare, ale formării unor astfel de unități, trebuie subliniată, în primul rând, semnificația acestor proiecte, ca o măsură de construire a încrederii și a unei imagini pozitive a statelor care se pregătesc în procesul de integrare în structurile de securitate euro-atlantice. Din perspectiva NATO, aceste unități întrunite vin în întâmpinarea eforturilor Alianței de a proiecta stabilitate și influență prin programe precum PfP. Exemple de astfel de instrumente de reconciliere sunt: batalionul întrunit Ungar-Român, LITPOLBALT4, POLUKRBAT.5

Un alt motiv al statelor participante de a crea unități este de a se distanța de influența rusă; acesta fiind cazul Programelor CENTRAZBAT și GUUAM în CSI. Eduard Șhevarnadze a văzut în

GUUAM o alternativă a Georgiei la politica de securitate a Rusiei, aceasta însemnând, de fapt, o distanțare de Rusia.

De remarcat, atrage atenția Latawski, că multe dintre unitățile întrunite au și patroni externi importanți, care consideră aceste unități drept instrumente pentru un joc de influență de anvergură: BALTBAT (patronaj din partea Suediei și al țărilor baltice), CENCOOP, sprijinit de Austria, CENTRASBAT, GUUAM, SEEBRIG, de America. Rolul și implicarea SUA în astfel de programe nu sunt deloc de neglijat, fapt ce conduce la menținerea tensiunii în relațiile cu Rusia. Aceasta consideră NATO o amenințare în încercarea de a înlocui influența Rusiei sau de a o exclude de la acțiunile de securitate regională, mai ales că majoritatea statelor aflate odinioară în spațiul sovietic fac eforturi susținute de minimalizare a influenței Rusiei și de apropiere de NATO. Latawski dă ca

exemplu zborul a 8 avioane americane de transport – C17 către Asia Centrală la data de 17 septembrie 1997, ca parte a unui exercițiu al batalionului de menținere a păcii în Asia Centrală, o măsură vizibilă și destul de costisitoare a implicării Americii în acea parte a CSI. Un ziar rusesc ar fi comentat: „SUA au început implementarea unui plan de preluare a controlului într-o regiune importantă a CSI”. În replică, Katherine Kelleher, oficial de la Departamentul de Stat, a motivat activitatea militară americană în Asia Centrală afirmând: „Nu cred că ne-am implica într-un război pentru ele. Singurul lucru pe care îl putem face este să le ajutăm, în speranța că se vor putea ajuta pe ele însele”.

Latawski vede un potențial promițător în unele programe precum CENCOOP, SHIRBRIG, LITPOLBAT și POLUKRBAT, care vor contribui la pacea și securitatea internațională. Altele

vor rămâne, din păcate, o aspirație lăudabilă de integrare într-o comunitate mai largă.

În concluzie, care ar fi implicațiile constituirii acestor unități pentru securitatea europeană:

- Eforturile de a forma unități întrunite de menținere a păcii trebuie văzute ca o dezvoltare pozitivă pentru securitatea europeană.

- Creșterea evidentă a cooperării bilaterale și multilaterale la nivel subregional.

- Ca instrumente de construire a încrederii, aceste unități pot fi numite blocuri în construcție, în procesul de lărgire a securității europene.

O întrebare deschisă rămâne: gradul în care aceste unități de menținere a păcii vor pregăti statele participante pentru statutul de membri în instituțiile occidentale (NATO și UE).

Mirela BENE

Realismul structural după Războiul Rece

Kenneth N. WALTZ

Cercetător asociat la Institutul de studii ale războiului și păcii, profesor la Columbia University, K.N. Waltz publică articolul „Realismul structural după Războiul Rece” în „International Security”, vol. 25, Nr. 1.

K.N. Waltz pune în discuție trei fenomene care, presupun unii teoreticieni, transformă politica internațională: răspândirea democrației, creșterea interdependenței naționale și rolul în schimbare al instituțiilor internaționale. Aceste fenomene sunt considerate din două puncte de vedere: opinia realistă și opinia liberală.

Suștinătorii realismului afirmă că sfârșitul Războiului Rece nu a schimbat profund structura sistemului politicii internaționale. Sistemul politicii internaționale a rămas anarhic, iar securitatea nu e decât o problemă de echilibrare a puterii. Absența unui echilibru al puterii face ca statele să se simtă expuse în fața unei dileme a securității. Această dilemă rezultă dintr-o stare de vulnerabilitate și insecuritate ce poate duce la acțiuni preventive de folosire a forței. Și în acest punct puterea militară continuă să joace un rol important în relațiile dintre state.

Pentru adepții teoriei liberale, securitatea este susținută de interdependență, și, dacă este necesar, cu ajutorul instituțiilor. Din punctul de vedere al instituționalistilor liberali, statul și-a pierdut monopolul atât pe scena afacerilor in-

terne, cât și pe cea internațională, ca o consecință a modelelor de securitate și a conceptului de „cooperare”.

Schimbarea majoră este aceea că „democrația își extinde guvernarea pe măsură ce interdependența își întărește strânsarea și instituțiile netezesc drumul către pace”.

Conceptul de „pace” este analizat atent cu ajutorul contraexemplurilor aduse „tezei păcii democratice”. Teza păcii democratice susține că democrațiile sunt mult mai pașnice decât statele autocrate. Strânsa legătură dintre securitatea internă și cea externă este nucleul acestei teze. Securitatea internă poate fi obținută numai prin intermediul valorilor liberale care permit rezolvarea conflictelor pe cale pașnică. „Credința că democrațiile constituie o zonă de pace se bazează pe o legătură percepută la nivel înalt între modul de acțiune guvernamental și efectele internaționale”, însă, „John Mueller observa corect că nu democrația este cea care generează pacea, ci altele sunt condițiile care generează atât democrația, cât și pacea”.

Pentru a ilustra această afirmație, K.N. Waltz ne arată exemplul Angliei în secolul XIX și cel al SUA în secolul XX. Franța și Anglia au fost principalii actori ai scenei marilor puteri din secolul al XIX-lea. Devenirea lor democratică nu le-a schimbat atitudinea dintre ele. În 1914 democrațiile din Anglia și Franța au luptat împotriva Germaniei democratice”.

Astfel, teza păcii democratice impune ideea că democrațiile luptă rar împotriva democrațiilor. W. Christopher declară că națiunile democratice tind să vadă statele nedemocratice ca „rele”, indiferent de acțiunile lor, doar pentru că sunt nedemocratice. Astfel, se creează o premisă pentru război: „Democrațiile decid că cea mai bună cale de a păstra pacea este să înfrâneze statele nedemocratice și să le transforme în unele democratice”.

„Hans Morgenthau crede că alegerea democratică și responsabilitatea oficialilor din guvern distruge moralitatea internațională, acționând ca un sistem de constrângere”. Pacea devine, în acest mod, cea mai nobilă cauză a războiului. Scopul este nobil, dar, din punct de vedere al drepturilor, nici un stat nu poate interveni în treburile interne ale altui stat. Deci, intervenția, chiar în scop nobil, aduce deseori mai mult rău decât bine.

Varianta liberală, interdependența, nu pare lipsită de efecte nedo-

rite, pentru că interdependența presupune o situație de dependență egală a părților una față de cealaltă, dar acest lucru nu se întâmplă pentru că cele mai „multe dintre politicile internaționale sunt despre inegalitate”. „Istoria politicii externe americane, încă de la cel de-al doilea Război Mondial, este înțesată cu exemple despre cum își folosește superioritatea economică pentru a-și promova interesele de politică și securitate”. În opinia autorului, „sistemul economic internațional, construit sub auspicii americane după cel de-al doilea Război Mondial, și amendat mai târziu, pentru a se potrivi intereselor SUA, poate dura mai mult, dar la un moment dat va claca”.

Cel de-al treilea fenomen studiat de autor, rolul „limitat al instituțiilor internaționale”, își găsește cel mai bun exemplu în cazul NATO, ilustrând cât se poate de bine de ce realității susțin că „instituțiile internaționale sunt formate și limitate de către statele care le fondează și le susțin”.

Condițiile ce au urmat celui de-al doilea Război Mondial au dus la crearea unei lumi bipolare și la o nouă înțelegere a cuvântului „alianță”. Rivalitatea dintre SUA și URSS a dus la conturarea zonelor de influență corespunzătoare fiecăruia: NATO a fost creată pentru a răspunde cerințelor Războiului Rece. Dar după? „Potrivit opiniei lui Gunther Hellman și a lui Reinhardt Wolf, în 1993 cartierele generale ale NATO erau deservite de 2.640 de oficiali și e de presupus că cea mai mare parte a lor voiau să-și păstreze slujba”. Dar NATO este, înainte de orice, un acord, o

înțelegere între state. John Kornblum, subsecretar de stat pentru relații europene, descria scurt și clar noul rol al NATO: „Alianța furnizează un instrument pentru aplicarea puterii și a viziunii americane despre securitatea europeană”. Aflăm astfel mai mult despre puterea și influența americană, despre cum sunt create și menținute instituțiile internaționale de „câte state puternice, pentru a servi intereselor perceptibile sau mai puțin perceptibile”.

Administrația Bush vedea NATO – la fel ca și Bill Clinton mai târziu – „ca un instrument cu ajutorul căruia să mențină dominația americană asupra politicii externe și militare a statelor europene”. Atunci, la întrebarea: „De ce s-ar extinde NATO?” susținătorii realismului ar răspunde: „Pentru a servi la ceea ce ar crede statele puternice că înseamnă propriile interese”.

Acțiunile din Balcani au încercat din greu alianța: „Extinderea aduce cu ea probleme, iar un număr crescut de probleme poate duce la stoparea ei. În Europa de Est problema este a securității economice, nu militare, acest lucru contând pentru intrarea într-o alianță”.

O dată dezechilibrată balanța puterii, indiferent din ce parte, ceilalți vor percepe un potențial pericol. „Statul mai puternic poate crede, așa cum fac SUA azi, că acționează pentru binele păcii, a dreptății și a binelui în lume, însă, acești termeni sunt din accepțiunea celui mai puternic, existând premise pentru a intra în conflict cu preferințele și interesele celorlalți”.

Conform teoriei realiste, echilibrul balanței se va reface, existând deja candi-

dați pentru „rolul” de mare putere: „UE sau Germania în fruntea unei coaliții, China, Japonia și, într-un viitor mai îndepărtat, Rusia”. Ajunși în acest punct, trebuie să notăm că pare de neînțeles cum UE a avut un succes remarcabil cu integrarea economiilor naționale, dispune de toate instrumentele – populație, resurse, tehnologie și capacitate militară – dar nu a urmat o politică externă și militară decât atunci când SUA au stabilit una. Europa ocupă astfel a doua poziție, cu America luând majoritatea deciziilor importante. „Dacă liderii francezi și britanici ar decide să-și unească forțele nucleare pentru a forma centrul unei organizații militare europene, SUA și restul lumii ar începe să trateze Europa ca pe o forță majoră”.

Discuția asupra echilibrării este abordată de K.N. Waltz mai mult empiric și speculativ decât teoretic. De altfel, evoluțiile politico-militare, parțial, îl contrazic pe reputatul specialist occidental, în sensul cristalizării unor alianțe pe criterii diferite de cele tradiționale, specifice „echilibrului de putere”. Autorul își încheie articolul prin câteva reflecții asupra teoriei echilibrării puterii. Una atrage, în mod special, atenția: „Teoria structurală, ca și teoria echilibrării puterii care derivă din ea, nu trebuie să ne facă să credem că statele vor acționa întotdeauna în direcția unui comportament care să echilibreze balanța puterii. Echilibrarea este o strategie pentru supraviețuire, este o cale de a încerca menținerea unui mod de viață autonom al statului. Statele încearcă diverse strategii pentru supraviețuire. Echilibrarea este doar una dintre ele”.

Mihai DINU